

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»**

III Міжнародна студентська науково-практична конференція

**«ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СФЕРИ
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ»**

III International Student Scientific and Practical Conference

**«SPECIFICS OF TOURISM TRANSFORMATION
IN UKRAINE DURING THE WAR»**

Збірник тез доповідей

**Львів
16 листопада 2023**

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»**

Збірник тез доповідей за матеріалами

**III Міжнародної студентської науково-практичної
конференції**

**«Особливості трансформації сфери туризму в
Україні в умовах війни»**

Львів
16 листопада 2023

Особливості трансформації сфери туризму в Україні в умовах війни: Збірник тез доповідей III Міжнародної студентської науково-практичної конференції, 16 листопада 2023 р., Львів / Ред.кол.: І. Костюк (гол. ред.) та ін. Львів : вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2023.- **309 с.**

У збірнику тез доповідей презентовано туризм як засіб соціально-психологічної підтримки груп ризику в умовах сьогодення, аналізуються соціально-економічні стратегії розвитку сфери туризму в Україні. Особлива увага присвячується сучасному стану, основним проблемам та розвитку національного безбар'єрного туризму, зокрема мобілізації волонтерства, внутрішній міграції, правовому забезпеченні та безбар'єрності послуг. Наведено основні візії світового партнерства підтримки на розвиток безбар'єрного простору в післявоєнний період.

Тези подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів несуть автори.

Рекомендовано для студентів, керівників, педагогічно-викладацьких колективів закладів освіти та соціальних партнерів.

УДК 338.48.53-056.26

Редакційна колегія:

І. Костюк – к.т.н., доцент (голова), А. Терехух – д.е.н., професор, О. Сенюра – к.с.н., доцент, Н. Креденець – к.пед.н., М. Підвальний – викладач.

ЗМІСТ

Іван КОСТЮК ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	12
Nadiia KOVALYSHYN ANALYSIS OF THE NATIONAL STRATEGY FOR A BARRIER-FREE ENVIRONMENT AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE	14
Alina HURSKA, Oksana SENIURA WSPÓŁCZESNY PORTRET WOLONTARIUSZA TURYSTYCZNEGO W WARUNKACH WOJNY: ANALIZA SOCJOLOGICZNA	18
Олена ГУМЕНЧУК, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ТА СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ	21
Анастасія МУЦИН, Марія ПАВЛІВ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	25
Ксенія СЕНИШИН, Галина СЕНИШИН ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	28
Ірина ЛИХВАР, Ігор ПАНДЯК ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ: МОБІЛІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА, ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ	32
Вікторія НАЗАРЕНКО, Любомира СУШИНСЬКА СТУДЕНТИ ВОЛОНТЕРИ ТА НЕЗЛАМНІ ВОЇНИ: ДИЗАЙНЕРСЬКА УЧАСТЬ	34
Дар'я КОЦЕРУБСЬКА, Галина СЕНИШИН ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	37

Іванна ЖУКОВСЬКА, Ольга ПРОЖИК АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК СПОСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	42
Марта ЛОСИК, Галина ЛОСИК БЕЗБАР'ЄРНІСЬ ЯК ПРІОРІТЕТНИЙ НАПРЯМ У ПРОЄКТУВАННІ ТА РЕНОВАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ	45
Діана СИПЛИВА, Оксана ШНЯК СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ	49
Анастасія ВІЄЦЬКА, Юлія ШАФРАНСЬКА ДИЗАЙН БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ	52
Вікторія БОРЕЙЧУК, Катерина ШЕВЧУК БЕЗБАР'ЄРНИЙ ПРОСТІР В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	55
Василина ВЕРХОМІЙ, Леся ВИШНЯНЧИН ЦИФРОВА ДОСТУПНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА НАШІ РЕАЛІЇ	58
Ярина ДОВГАНІК, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ	62
Анна-Марія СУШИНСЬКА, Любомира СУШИНСЬКА СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ: ЧИННИКИ ТА ДИЗАЙН	65
Діана ФІЛІМОНОВА, Галина ЛОСИК МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ НА ЛЬВІВЩИНІ	69
Анна БІДЕНКО, Галина СЕНИШИН ВИКЛИКИ У БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ДЛЯ ЛЬВІВСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ТА МУЗЕЇВ	74

Катерина ЮСИПОВИЧ, Мирослава БОДНАР БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ДОСТУПНОСТІ	78
Варвара ГАЛАЦАН, Наталія ДЕРКО ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОДЯГУ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ В УМОВАХ ВІЙНИ	81
Діана ТРУШ, Галина МЕЛЬНИЧУК ІНКЛЮЗИВНИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ	85
Анастасія ЛОСЯЦЬКА, Інна ГУМЕНЮК ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	88
Дар`я ГЕРУК, Інна ГУМЕНЮК АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	93
Анна ТІСЛІЧЕНКО, Тетяна МАТВІЄНКО ТУРИЗМ, ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ВІДКЛАДЕНОГО ЖИТТЯ У ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ	97
Anastasia KRYSHTOFOR, Marta BODNAR, Lyubov KRYSHTOFOR BARRIER-FREE TOURISM: EUROPEAN EXPERIENCE. PROBLEMS AND PROSPECTS OF UKRAINE	102
Христина КУЗЬМЯК, Галина ПЕТРИШИН ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	106
Оксана ГАЛУШКА, Віра СЕМЕНЮК ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	110

Вікторія ІСУПОВА, Ігор ПАНДЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	113
Захар ТУРЧИНОВСЬКИЙ, Любов КРИШТОФОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	116
Магдалена-Тереза ЗАВАРУЄВА, Денис СЕНЮРА, Леся ВИШНЯНЧИН АКТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК СПОСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ	119
Анна КАДИКАЛО, Оксана ДУМИЧ РОЛЬ ТУРИЗМУ У ПОКРАЩЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ІНТЕГРАЦІЇ В ГРУПАХ РИЗИКУ	123
Софія ВИХОПЕНЬ, Наталія ЧЕРЕДНЯК ТУРИЗМ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	126
Дарина ЯРЕМЧУК, Вікторія ЯЦУТА, Катерина КОЗУБ СТАН ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В СЬОГОДЕННІ	129
Михайло ВИШНЯНЧИН, Angela SERRIELLO, Леся ВИШНЯНЧИН ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ	132
Анастасія МІНЧУК, Тетяна БАБИН ДИСКРИМІНАЦІЯ, МЕЙНСТРИМІНГ ТА ДОСТУПНІСТЬ В ТУРИЗМІ	137
Mariia HUMENNA TOURISM IN UKRAINE IN THE WAR CONDITIONS: THE EUROPEAN ASPECT	141

Олександра МУЗИКА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	145
Marta LOSYK, Oksana OSINSKA BARRIER-FREE TOURISM IN UKRAINE	148
Анастасія МЕЛЬНИК, Марія ВАСИЛИШИН ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ	150
Каріна ГОНЧАРУК, Альона ГОДОВАНЮК КРЕАТИВНА ІНДУСТРІЯ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	156
Марія ДУДА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ	159
Христина ДАЦКО, Марія ВАСИЛИШИН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	163
Дарія ГАВРИЛЮК, Катерина ШЕВЧУК ТУРИЗМ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	168
Вікторія БОЙЦАН, Роман КРАВЧУК ІНВЕСТИЦІЇ В ГОТЕЛЬНО РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС	173
Ustyna KITSERА, Oksana SNYAK BRANŻA TURYSTYCZNA W CZASACH WOJNY: WYZWANIA DLA UKRAINY I POLSKI	177
Світлана КРАВЕЦЬ, Катерина ШЕВЧУК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	180

Ліза ХМЕЛЕНКО, Ксенія СІВКО, АЛІНА СМАГЛЮК СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	182
Юлія МОСКОВЕЦЬ, Аліна БОГДАН, Юлія КОЛОДИЧ РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	185
Даниїл ІВАНЧЕНКО, Олександр ТИМОЩУК ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОДЕННИХ ТУРІВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КАРПАТСЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РЕГІОНІ	188
Вікторія ТУРУЧКО, Валерія МЕЛЬНИК, Юлія КОЛОДИЧ РІВНЕ. РОЗКВІТ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ – «ШЛЯХ ДО ПРИВАБЛЕННЯ ТУРИСТІВ»	192
Анастасія АНДРЕЄВА, Світлана СПІВАК СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ШОПТЕРАПІЇ В МЕЖАХ ВИНОГРАДІВСЬКОЇ ОТГ	195
Наталія ІВАШКО, Світлана СПІВАК АКТУАЛЬНІ ВИДИ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ	198
Наталія РАЖИК, Софія КОРОЛЮК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ВІДНОВЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	201
Ангеліна ПАЛАШОВАНА, Тетяна ГАРАСИМ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	204
Наталя КУХАРУК, Людмила ДВОРСЬКА СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК КОМПОНЕНТ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ	207

Ангеліна КАТЕРИНЮК, Руслана ЯРМОЛЮК, Юлія КОЛОДИЧ ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ 2023 РОКУ	210
Tatiana MASLIYOVYCH, Lesia VYSHNIANCHYN INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS MODERN TRENDS IN THE HOTEL BUSINESS	213
Владислава ЗЕЗ, Катерина ШЕВЧУК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ	216
Дар'я ГУРЯК, Ірина СТРУЖ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	219
Дарія СКУБІК, Катерина ШЕВЧУК СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	223
Анастасія СИТНИК, Катерина ШЕВЧУК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	228
Наталія СТАСІВ, Олександр ТИМОЩУК ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	232
Андріана ВОЛОШИН, Марія ЛАДИЧУК ТУРИЗМ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	236
Юлія ВОВЧАНЧИН, Катерина ШЕВЧУК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	240

Марія-Уляна КМІТЬ, Анна МИКОЛАЇВ СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	244
Вероніка ДУСЬ, Марія ГАРАСИМ TOURISM IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR: PRIORITIES, SAFETY AND SECURITY	248
Юлія ІВАНОВА, Катерина ШЕВЧУК ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	251
Тетяна БЕРЕСТЕНЬ, Дарина ПАРАЩИНЕЦЬ, Юлія КОЛОДИЧ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИЗМУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	255
Яна РОМАНИНА, Катерина ШЕВЧУК ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ	258
Аліна КУЗЬМІШИНА, Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК ПОДОРОЖІ БЕЗ КОРДОНІВ	260
Діана БІЛЯКОВСЬКА, Таміла МУДРА ЗНАЧИМІСТЬ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЕТНОТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	264
Олеся ВЛАДИКА, Галина МЕЛЬНИЧУК ГОРОТЕРАПІЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	268
Іван КОШЛА, Софія ГНАТЮК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	272
Ангеліна КОРНІЙЧУК, Юлія КОЛОДИЧ ТУРИСТИЧНІ ДЕСТИНАЦІЇ: ПРОГНОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ	275

Богдан КОЗИК, Юлія КОЛОДИЧ СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ	278
Марія ШУВАРТ, Вікторія ПРИТУЛА, Ірина СТРУЖ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	281
Вероніка ПАВЛИК, Олеся МЕЛЬНИК РОЗВИТОК СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД	284
Ольга ШИМАНСЬКА, Марія ВАСИЛИШИН МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІСЛЯ ВІЙНИ	287
Anna MOSKALENKO, Oksana SENIURA PECULIARITIES OF TOURISM RECOVERY IN UKRAINE AFTER THE WAR	291
Ольга ГАПІЙ, Вадим КОРІНЕНКО РОЛЬ МЕМОРІАЛІВ ВІЙНИ У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ПОСТКОНФЛІКТНИХ МІСТ УКРАЇНИ	293
Микола КОЛІСЕЦЬКИЙ, Катерина ШЕВЧУК РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ПІСЛЯ ВІЙНИ	297
Аліна ЧОБІТ, Діана ОЛІЙНИК, Оксана СЕНЮРА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ	300
Богдана БОНДАР, Анна ВАЩУК, Катерина ШЕВЧУК ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ	303

Іван КОСТЮК,

доцент, кандидат технічних наук

директор ВСП «Технологічний фаховий коледж

Національного університету «Львівська політехніка»

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

У сучасних умовах, російська агресія проти України завдала колосальних збитків економіці країни, зокрема і сфері туризму. У цих складних умовах український туризм пережив значні зміни. Сфера переорієнтувалася на внутрішній туризм, а також на розвиток нових туристичних напрямків, таких як туризм пам'яті, туризм сталого розвитку та безбар'єрний туризм.

Сьогодні є унікальний шанс переосмислити український туризм і зробити його більш стійким, інклюзивним та привабливим для туристів з усього світу. Проте, трансформація сфери туризму в умовах війни є складним та тривалим процесом.

У рамках дослідження цієї актуальної проблематики у Відокремленому структурному підрозділі «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка» цьогогоріч проводиться III Міжнародна студентська науково-практична конференція на тему «Особливості трансформації сфери туризму в Україні в умовах війни», основною метою якої є залучення студентства та педагогічних колективів закладів освіти до окресленої проблематики, обговорення актуальних питань трансформації сфери туризму в Україні в умовах війни, що сприяє

розвитку їх дослідницьких інтересів та розширення їх професійних компетенцій.

У межах конференції розглядається туризм як засіб соціально-психологічної підтримки груп ризику в умовах сьогодення, аналізуються соціально-економічні стратегії розвитку сфери туризму в Україні. Особлива увага присвячується сучасному стану, основним проблемам та розвитку національного безбар'єрного туризму, зокрема мобілізації волонтерства, внутрішній міграції, правовому забезпеченні та безбар'єрності послуг. Наведено основні візії світового партнерства підтримки на розвиток безбар'єрного простору в післявоєнний період.

Щорічна міжнародна конференція на обрану актуальну проблематику є важливим кроком на шляху до відновлення українського туризму, а студентські дискусії є продуктивними та допоможуть розробити ефективні стратегії трансформації української туристичної галузі.

Nadiia KOVALYSHYN, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College
of Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

ANALYSIS OF THE NATIONAL STRATEGY FOR A BARRIER-FREE ENVIRONMENT AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

The issue of an accessibility for people with disabilities is always in the focus of attention of international and Ukrainian NGOs. Ukraine has just begun to create such an accessibility system. The actual lack of accessibility became especially acute during the full-scale war and aggression by the Russian Federation.

Keywords: accessibility, barrier-free environment, persons with disabilities, National Strategy for Barrier-Free Environment in Ukraine.

The Cabinet of Ministers of Ukraine adopted the National Strategy for Barrier-Free Environment in Ukraine [4] (the National Strategy) on April 14, 2021, for the period up to 2030. The National Strategy includes Strategic course in the areas of barrier-free environment:

1) physical (in particular, monitoring and controlling the accessibility of the physical environment and transportation facilities; updating the regulatory framework in the field of accessibility, etc.);

2) information (in particular, availability of information from public authorities; information accessibility of judicial and electoral processes; accessibility of mass media and cultural institutions: subtitling, sign

language translation, audio commentary, presentation of material in «easy reading» language, etc.);

3) digital (in particular, providing benefits for people with disabilities in the purchase of Internet access and special software; digital education; accessibility of mobile applications in accordance with the WCAG (Web content accessibility guidelines) standard, etc.);

4) social and civic (in particular, providing appropriate conditions for the participation of people with limited mobility in sports events; integration of barrier-free concepts and mechanisms into the public healthcare system and training of healthcare professionals, etc.);

5) educational (in particular, meeting the special educational needs of all participants in the educational process; creating an inclusive educational environment, etc.);

6) economic (in particular, ensuring accessibility of the employment process and accessibility of the workplace; increasing the level of employment of vulnerable categories of the population in the labour market, etc.).

Based on the National Strategy, central executive authorities and regional state administrations developed their short-term plans for building a barrier-free space. The Cabinet of Ministers also supported the initiative to establish a Council for Barrier-Free Space. This body has to monitor and oversee the implementation of the National Strategy and report on progress.

As a whole, public and the international community positively characterized such actions of the Ukrainian government. «The adoption and further implementation of the National Strategy for a Barrier-Free Environment should help Ukraine to move forward in achieving the 17

Sustainable Development Goals, which are designed to build a better and more sustainable future for everyone, everywhere, leaving no one behind», said UNDP Resident Representative to Ukraine Dafina Gercheva [3]. Critics, in our opinion, rightly emphasize the real lack of legislative definition and compliance with accessibility standards. «Adherence to accessibility standards is the key point to survive in wartime, both regarding resources and services and in obtaining information about risks and threats, as well as ways to overcome them. Today, an accessibility strategy is not presented in Ukraine. Instead, there is a National Strategy for Barrier-Free Space, and the term «accessibility» appears only in the communication plan for implementing the strategy above. Replacing the term «accessibility» with «barrier-free» risks blurring concepts and drifting away from actual standards that will realise the rights of people with disabilities» [6].

Nevertheless, are the Ukrainian government's actions consistent in adhering to the National Strategy? Unfortunately, not always. Hot on the heels of the National Strategy, some of its tasks began to be implemented in 2021. The Council for Barrier-Free Space held three extended meetings with presentations on the implementation of certain points of the National Strategy [5]. A separate section of the Annual Report of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights in 2021 is devoted to the observance of the principle of non-discrimination based on disability and health status [1]. However, in 2022, after the full-scale war the Accessibility Council did not hold a single meeting [5]; and, in fact, nothing about the observance of the rights of persons with disabilities in the Annual Report of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights in 2022 [2]. This is surprising, because the situation of people with

disabilities has become more and more difficult after 24 February 2022. Where the government fails to keep up, NGOs work. Civil society organizations with the support of international partners created professional report highlighting the enormous problems with the rights of persons with disabilities in the conditions of the war [6]. In justification of the Ukrainian government, we note that the meetings of the Council on Barrier-Free Space with reports on the implementation of certain points of the National Strategy took place in 2023 [5].

In our opinion, the Ukrainian government should develop a separate accessibility strategy: changing legislation, constant monitoring and joint work with civil society institutions. This is the key to success in developing an accessible environment in Ukraine.

REFERENCES

1. Annual report of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights in 2021. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schorichadopovid-2021.pdf>
2. Annual report of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights in 2022. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/en/>
3. Cabinet of Ministers of Ukraine adopts National Strategy for a Barrier-Free Environment in Ukraine, April 20, 2021. Press release UNDP Ukraine. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/cabinet-ministers-ukraine-adopts-national-strategy-barrier-free-environment-ukraine>
4. National Strategy for a Barrier-Free Environment in Ukraine approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, April 14,

2021, № 366-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80?lang=en#Text>

5. List of meetings of Council for Barrier-Free Space. URL: <https://mtu.gov.ua/content/rada-berbarernosti.html>

6. Rights of persons with disabilities during the war in Ukraine: summary of monitoring report by KhISR, LS, NAPD, EDF, February 2023. URL: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2023/02/PDF-Summary-of-monitoring-report-Rights-of-persons-with-disabilities-during-the-war-in-Ukraine.pdf>

Alina HURSKA, student,
Uniwersytet WSB Merito Chorzów,
Poland

Oksana SENIURA, lecturer,
National Forestry University of Ukraine,
Ukraine

WSPÓŁCZESNY PORTRET WOLONTARIUSZA TURYSTYCZNEGO W WARUNKACH WOJNY: ANALIZA SOCJOLOGICZNA

W artykule rozważono współczesny portret wolontariusza turystycznego. Przeanalizowano wyniki nowoczesnego badania socjologicznego i przedstawiono główne społeczne elementy wolontariatu. Opisano główne elementy pracy współczesnych wolontariuszy.

Słowa kluczowe: wolontariusz, turysta, wojna, badania socjologiczne, portret turysty.

Wojna na Ukrainie doprowadziła do znaczących zmian w wielu dziedzinach życia społecznego, w tym w turystyce. Turyści, którzy wcześniej przyjeżdżali na Ukrainę w celach rekreacyjnych, teraz stali się wolontariuszami, którzy pomagają krajowi w walce z agresorem. Wolontariusze mogą pracować w różnych obszarach: zapewniając opiekę medyczną; dostarczając żywność i podstawowe artykuły pierwszej potrzeby; pomagając w przesiedlaniu i adaptacji uchodźców; odbudowując zniszczoną infrastrukturę; prowadząc działalność kulturalną i edukacyjną itp.

Badania socjologiczne przeprowadzone na Ukrainie w 2022 roku wykazały, że turyści-wolontariusze to dość zróżnicowana grupa ludzi, głównie młodych w wieku od 18 do 35 lat. Mają wyższe wykształcenie i wystarczający poziom bezpieczeństwa finansowego. Większość z nich jest aktywnymi członkami społeczeństwa obywatelskiego i ma doświadczenie w wolontariacie w innych obszarach [1]. Według badania, główną motywacją do wolontariatu jest chęć pomocy Ukrainie i jej mieszkańcom oraz obrona sprawiedliwości. Wolontariusze dążą również do zdobycia nowego doświadczenia, czują się przydatni i przyczyniają się do zwycięstwa Ukrainy.

Wolontariusze turystyczni wykonują szeroki zakres działań na Ukrainie. Pomagają przesiedlać uchodźców, naprawiają zniszczone budynki, organizują pomoc humanitarną i zapewniają opiekę medyczną.

Badania socjologiczne wykazały, że współczesny wolontariusz turystyczny ma następujące cechy: w większości przypadków

wolontariuszami turystycznymi są młodzi ludzie w wieku od 20 do 35 lat. Jednak osoby w średnim wieku i starsze są również zaangażowane w ruch wolontariacki; większość wolontariuszy turystycznych ma wyższe wykształcenie; wolontariusze często posiadają umiejętności zawodowe, które mogą wykorzystać, aby pomóc Ukrainie. Główną motywacją do wolontariatu jest chęć pomocy Ukrainie i jej mieszkańcom oraz chęć obrony sprawiedliwości. Wolontariusze starają się również zdobyć nowe doświadczenie, poczuć się przydatnymi i przyczynić się do zwycięstwa Ukrainy; wolontariusze turyści wykonują szeroki zakres działań na Ukrainie. Pomagają w przesiedlaniu uchodźców, naprawianiu zniszczonych budynków, organizowaniu pomocy humanitarnej i zapewnianiu opieki medycznej. Turystów-wolontariuszy można również podzielić na kilka grup: Profesjonaliści: są to osoby, które mają specjalne umiejętności i doświadczenie w określonej dziedzinie, takiej jak medycyna, praca socjalna lub budownictwo. Mogą oni świadczyć profesjonalną pomoc osobom dotkniętym wojną; aktywiści: osoby zainteresowane rozwiązywaniem problemów społecznych. Mogą pracować w różnych dziedzinach, takich jak edukacja, kultura i ochrona środowiska; wolontariusze cywilni: są to osoby, które chcą pomagać ludziom dotkniętym wojną, ale nie mają specjalnego przeszkolenia ani doświadczenia. Mogą wykonywać proste zadania, takie jak sortowanie pomocy humanitarnej, pomoc w przesiedlaniu uchodźców i praca z dziećmi.

Wolontariusze pomagają Ukrainie w następujących obszarach: Sfera społeczna: wolontariusze pomagają uchodźcom, którzy stracili swoje domy w wyniku wojny. Zapewniają im mieszkania, żywność, odzież i opiekę medyczną; sfera ekonomiczna: wolontariusze pomagają w

odbudowie zniszczonych budynków i infrastruktury. Pracują w budownictwie, naprawach, logistyce itp.; sfera humanitarna: wolontariusze dostarczają pomoc humanitarną do regionów dotkniętych wojną. Pomagają dostarczać ludziom żywność, wodę, odzież i lekarstwa.

Wolontariusze turystyczni są ważnym elementem ruchu wolontariackiego na Ukrainie. Wnoszą oni znaczący wkład w zwycięstwo Ukrainy i odbudowę kraju po wojnie.

LISTA REFERENCJI

1. Вплив нового широкомасштабного етапу війни на самопочуття, життєзабезпечення та громадянську і волонтерську активність населення України. URL: <https://inmol.org/sotsiologichne-doslidzhennia-vplyv-i-naslidky-vijny-v-ukraini/>

Олена ГУМЕНЧУК, студентка,
Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ТА СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ

У цій статті йдеться про галузь міжнародного гуманітарного права, яка спрямована на захист цивільного населення від впливу збройного конфлікту та тих, хто припинив брати участь у воєнних діях та про створення безбар'єрного середовища.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, гуманність, збройні конфлікти, резолюція, безбар'єрне середовище.

This article deals with the branch of international humanitarian law that aims to protect civilians from the effects of armed conflict and those who have ceased to participate in hostilities and to create a barrier-free environment.

Keywords: international humanitarian law, humanity, armed conflicts, resolution, barrier-free environment

Міжнародне гуманітарне право – це сукупність принципів і норм, що регулюють відносини між державами з приводу захисту прав людини й основних свобод для усіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії як у мирний час, так і в період збройних конфліктів [2].

Принцип гуманності є найбільш загальним принципом у міжнародному гуманітарному праві, він об'єднує всі положення у логічно побудовану систему норм, які застосовують під час збройних конфліктів і тісно пов'язані з суміжними галузями міжнародного права [2].

Потрібно ширше дивитися на тему бар'єрів та формувати світогляд, базуючись на правах людини й відмовляючись від дискримінації, яка автоматично припускає, що людина не може чогось зробити через свої фізичні, особистісні чи етнічні особливості.

Наприклад, Китай планує поширити безбар'єрне середовище на всіх членів суспільства. Туреччина провела фестиваль інклюзивного мистецтва Unlimited Forum, щоб покращити його сприйняття в суспільстві. Інший приклад – німецький Дрезден. З початку 2018

року місто щороку виділяє близько €100 000 на забезпечення участі в єдиному інформаційному просторі всіх жителів. Гроші використовують, зокрема, на слухові апарати, залучення репортерів, які перетворюють набраний текст на мовлення, або перекладачів жестової мови для муніципальних заходів, а також для створення доступних усім документів і підтримання інформаційного порталу доступності [1].

Шведське місто Уппсала відоме безбар'єрними ігровими майданчиками для дітей з функціональними варіаціями. Наприклад, на майданчиках є дерев'яне каное, до якого можна під'їхати на колісному кріслі (парк Васа), і природний парк, пристосований для прогулянок на колісному кріслі (парк Ліни Санделл).

Україна разом зі світом рухається в напрямку безбар'єрного середовища: за ініціативи першої леді Олени Зеленської ухвалили Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року [1].

Розпорядженням КМУ від 25 квітня 2023 р. № 372-р затвердили План заходів на 2023-2024 рр. з реалізації Стратегії, що охоплює шість напрямів, серед яких: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, освітня та економічна безбар'єрність та 130 завдань у межах цих напрямів, спрямованих сформувати безбар'єрний простір в Україні. Щоб виконати цей План, кожна область розробляє свої заходи зі створення безбар'єрного середовища. Як показує міжнародний досвід, загальнодержавні стратегії зі створення безбар'єрного середовища найефективніші тоді, коли в громадах, професійних та інших громадських середовищах формуються

безбар'єрні системи, що базуються на потребах і можливостях різних людей [1].

Проект – про створення комфорту для тих, хто має підвищену чутливість до світла та звуків, хто повертається із зони бойових дій і потребує реабілітації, хто після закінчення війни планує жити вдома з маленькими дітьми. Усі ми періодично буваємо маломобільними, і потребуємо зручного й комфортного простору навколо. А в умовах війни ця потреба лише загострилась.

Завдання проєктів безбар'єрності сьогодні – збільшити комфорт використання спільного життєвого простору без надмірного впровадження елементів доступності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрне середовище в Україні. URL: b.ua/blog/olena_moshenets/561411_bezbarierne_seredovishche_ukraini.html
2. Міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник / за ред. проф. О. В. Бігняка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle>

Анастасія МУЦИН, студентка,
Марія ПАВЛІВ, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Трансформація туристичної сфери в Україні є актуальним питанням, яке вимагає комплексного підходу, в тому числі з боку правової науки. З одного боку, туризм є важливим сектором економіки, який забезпечує значні надходження до бюджету країни та створює робочі місця. З іншого боку, туристична діяльність може негативно впливати на навколишнє середовище та соціальну структуру суспільства. Тому правове регулювання туризму має бути спрямоване на забезпечення балансу між економічними інтересами та охороною прав людини.

Ключові слова: трансформація, туристична сфера, право.

The transformation of the tourism sector in Ukraine is an urgent issue that requires a comprehensive approach, including from the legal profession. On the one hand, tourism is an important sector of the economy that provides significant revenues to the country's budget and creates jobs. On the other hand, tourism activities can have a negative impact on the environment and the social structure of society. Therefore, legal regulation of tourism should be aimed at ensuring a balance between economic interests and human rights protection.

Keywords: transformation, tourism sector, law.

Трансформація туристичної сфери в Україні є одним з найважливіших завдань, які стоять перед державою. Це пов'язано з тим, що туризм є одним з найперспективніших секторів економіки, який може забезпечити значний приплив валюти та створення нових робочих місць.

Трансформація туристичної сфери в Україні відбувається під впливом таких факторів, як: глобалізація, яка сприяє зростанню міжнародних туристичних потоків та розвитку нових видів туризму; інновації, які змінюють спосіб організації туристичного бізнесу та надання туристичних послуг; зміни в поведінці споживачів, які вимагають від туристичних підприємств більшої індивідуальності та адаптивності [2].

Правовий аспект трансформації туристичної сфери в Україні передбачає внесення змін до чинного законодавства, а також розробку нових нормативно-правових актів, які б відповідали сучасним вимогам.

Основними завданнями правової трансформації туристичної сфери є: створення сприятливих умов для розвитку туристичного бізнесу. Це передбачає спрощення реєстрації та ліцензування туристичних підприємств, а також надання їм податкових пільг; захист прав туристів. Це передбачає розробку та впровадження системи захисту прав туристів, зокрема в частині забезпечення їх безпеки та якості туристичних послуг; розвиток міжнародного співробітництва в галузі туризму. Це передбачає підписання

міжнародних договорів та угод, які б сприяли розвитку туристичних потоків між Україною та іншими країнами [1].

У рамках правової трансформації туристичної сфери в Україні вже було здійснено ряд важливих кроків. Так, у 2022 р. було прийнято Закон України «Про туризм», який замінив діючий Закон України «Про курортно-туристичну діяльність». Цей закон впроваджує ряд новітніх норм, які відповідають міжнародним стандартам у галузі туризму.

Крім того, у 2023 р. було розроблено та затверджено Стратегію розвитку туризму в Україні до 2030 р. Ця стратегія визначає основні напрями розвитку туристичної сфери в Україні та передбачає внесення змін до чинного законодавства.

Надалі планується продовжити роботу щодо правової трансформації туристичної сфери в Україні. Це передбачає внесення змін до Закону України «Про туризм», а також розробку нових нормативно-правових актів, які б регулювали такі питання, як: туристична реклама, туристичні послуги, туристичні путівки, туристичні оператори, туристичні агенти, туристичні маршрути.

Правова трансформація туристичної сфери в Україні є важливим кроком на шляху до створення сучасної та конкурентоспроможної туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронкова О. О., Омельченко О. В. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. К.: КНТ, 2019.

2. Скрипник О. В. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2017.

Ксенія СЕНИШИН, студентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка
Галина СЕНИШИН, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Дане дослідження спрямоване на розгляд правових аспектів здійснення волонтерської діяльності в Україні. Проаналізовано та викладено нормативно-правову базу, що регулює поняття волонтерської діяльності та особливості її здійснення.

Ключові слова: волонтерська діяльність, нормативно-правовий акт, волонтер.

This study is aimed at considering the legal aspects of volunteering in Ukraine. The normative and legal framework regulating the concept of volunteer activity and the specifics of its implementation was analyzed and concluded.

Keywords: volunteer activity, legal act, volunteer.

Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним.

Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. А з початком повномасштабної війни у 2022 р. він ще більше об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» одним з видів здійснення благодійної діяльності є безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів (набувачів благодійної допомоги) [2].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [3]. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості.

Аналізуючи попередньо наведені норми законів, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність є однією з форм здійснення благодійної діяльності, а отже волонтерська діяльність регулюється як Законом України «Про волонтерську діяльність», так і Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Також, відповідно до ст. 2 ЗУ «Про волонтерську діяльність» законодавство у сфері волонтерської діяльності складається з Конституції України, цього Закону, інших законів, міжнародних

договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів [3].

Реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень.

Фундаментом для формування законодавчої бази волонтерської діяльності України слугували наступні міжнародні нормативно-правові акти: Загальна Декларація Прав Людини, Міжнародна Конвенція про права дитини, Загальна Декларація волонтерів, що була прийнята 14 вересня 1990 р. у Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної Асоціації, Декларація про волонтерську діяльність була прийнята у січні 2001 р. на XVI Всесвітній конференції добровольців, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами [1].

До підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють волонтерську діяльність можна віднести постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності» від 5 серпня 2015 р.

Волонтерська діяльність регулюється двома видами договорів, а саме договором про провадження волонтерської діяльності та договором про надання волонтерської допомоги.

За договором про провадження волонтерської діяльності одна сторона (волонтер) зобов'язується за завданням другої сторони

(організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів) особисто безоплатно надавати волонтерську допомогу її отримувачам протягом установленого в договорі строку, а зазначена організація чи установа зобов'язується забезпечити волонтеру можливості для здійснення волонтерської діяльності. У договорі може визначатися порядок відшкодування волонтеру витрат, пов'язаних з виконанням договору. Натомість договір надання волонтерської допомоги укладається між волонтером та отримувачем такої допомоги про виконання робіт та надання послуг на волонтерських засадах [3]. Укладення даних договорів регулюється як Законом України «Про волонтерську діяльність», так і Цивільним кодексом України.

Отже, волонтерська діяльність має чітко визначені правові рамки та може здійснюватися на основі укладення відповідних договорів між волонтерами, організаціями та отримувачами допомоги. Такий підхід створює правову стабільність та сприяє розвитку волонтерського руху в Україні, сприяючи наданню допомоги внутрішньо переміщеним особам та іншим соціально вразливим категоріям населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазій І. В. Аналіз міжнародних документів у сфері волонтерського руху. URL:

http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2018/25.pdf

Ірина ЛИХВАР, студентка,
Ігор ПАНДЯК, викладач,
Львівський національний університет ім. Івана Франка,
Україна

ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ: МОБІЛІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА, ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ

Проаналізовано вплив війни на сферу туризму та способи мобілізації волонтерства для підтримки цієї галузі в умовах конфлікту. Досліджується вплив внутрішньої міграції на туристичну інфраструктуру та аналізується роль безбар'єрності послуг для туристів з обмеженими можливостями під час війни.

Ключові слова: туризм, війна, мобілізація волонтерства, внутрішня міграція, безбар'єрність послуг.

This article examines the impact of war on the tourism industry and how volunteerism can be mobilized to support the industry in times of conflict. It explores the impact of internal migration on tourism infrastructure and analyzes the role of barrier-free services for tourists with disabilities during the war. The article contains references to Ukrainian sources from the Internet for additional research.

Keywords: tourism, war, volunteer mobilization, internal migration, barrier-free services.

Війна завжди має руйнівний вплив на всі сфери життя, включаючи туризм. Незважаючи на труднощі та небезпеки, які

супроводжують конфлікт, туризм може відігравати важливу роль у підтримці економіки та відновленні зв'язків між людьми [1].

У воєнний час багато людей виявляють готовність допомогти тим, хто опинився в скрутному становищі. Волонтери відіграють важливу роль у підтримці військових та цивільних жителів у зоні конфлікту. Проте, їхні зусилля також можуть бути спрямовані на підтримку туристичної галузі. Вони можуть створювати та підтримувати туристичні маршрути, організовувати екскурсії та події, привертати увагу через іноземних туристів до проблем війни, популяризують культурну спадщину країни. Така діяльність сприяє залученню туристів, а отже, збільшенню потоку відвідувачів у зону конфлікту [3].

Війна часто призводить до внутрішньої міграції, коли люди, щоб уникнути небезпеки, переїжджають у безпечніші регіони своєї країни. Це може впливати на туризм, оскільки нові прибульці можуть приносити з собою нові культурні елементи та традиції. Також, внутрішньо переміщені особи можуть виявити зацікавлення до розвитку інфраструктури для туристів.

У війні та після неї особливо важливо забезпечити доступність туристичних послуг для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями. Безбар'єрність послуг стає ключовим аспектом підтримки туризму в умовах війни. Це означає забезпечення доступу до готелів, ресторанів, музеїв та інших об'єктів для людей з різними видами інвалідності [2, с. 15].

Таким чином, туризм в умовах війни може бути складним, але важливим засобом відновлення і зміцнення економіки та суспільних

зв'язків. Мобілізація волонтерства, внутрішня міграція та безбар'єрність послуг відіграють ключову роль у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарубіна А., Сіра Е. & Демчук Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>.

2. Калініченко С. М., Колеснік Т. В. Туризм в умовах війни: стан і перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі: *тези доп. міжнар. наук.-практ. інтернет-конфер.*, м. Харків, 2 лист. 2022 р. Харків, 2022. С. 14-17.

3. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/> (дата звернення: 5.11.2023).

Вікторія НАЗАРЕНКО, студентка,
Любомира СУШИНСЬКА, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СТУДЕНТИ ВОЛОНТЕРИ ТА НЕЗЛАМНІ ВОЇНИ: ДИЗАЙНЕРСЬКА УЧАСТЬ

Розробляється проблема волонтерської участі студентів спеціальності «дизайн» у програмах реабілітації поранених і

травмованих воїнів, а також доводиться спеціальна підготовка таких студентів.

Ключові слова: реабілітація, воїни, дизайн, волонтер, навчання.

The problem of volunteer participation of students majoring in «design» in rehabilitation programs for wounded and injured soldiers is being developed, as well as special training of such students is required.

Keywords: rehabilitation, warriors, design, volunteer, training.

Внаслідок вторгнення російських військ в Україні з'явилися тисячі поранених і травмованих бійців. Всі вони потребують реабілітації, щоб повернутися до нормального життя. Це одне з першочергових завдань держави [1]. Реалізація лікувально-діагностичних, психопрофілактичних та реабілітаційних заходів для цього контингенту виходить за межі компетентності самих лише психіатрів і може бути дієвою за умови об'єднання зусиль різних фахівців [2].

Отже, війна, нав'язана українському народу росією – державою-терористом, спонукає нас до переосмислення життя та життєвих цінностей. Внаслідок цієї агресії в Україні є багато «незламних воїнів» – осіб з тяжкими пораненнями, які потребують різних видів тривалої, насамперед, психологічної та фізичної реабілітації.

Запропонована нами програма з умовною назвою – «Дизайнерська реабілітація незламних воїнів» за участю студентів спеціальності «дизайн» отримала підтримку та розпочата у центрі «Незламні».

Воїн, який залучений до творчості, відволікається від больового синдрому та має можливість розробити суглоби, м'язи та сформувати новий руховий стереотип.

Важливою складовою переходу військових та, насамперед, поранених і травмованих до цивільного життя є здобуття нових вмінь і навичок.

Дієвим методом психологічної реабілітації «незламних воїнів» є їх залучення до мистецтва, до безпосередньої участі у процесі творення (живопису, рисунку, скульптури, музики). Програма «Дизайнерської реабілітації незламних воїнів» передбачає участь викладачів і студентів спеціальності «Дизайн» у творчих зустрічах з воїнами, котрі проходять реабілітацію у центрі «Незламні», на яких студенти представляють свої дизайнерські розробки та проводять відповідні майстер-класи. У процесі таких творчих зустрічей воїнів запрошуюють до спільної творчої співпраці.

Сутність психологічної реабілітації у творчому процесі полягає у «перемиканні» воїнів на спілкування з новими особистостями та на процес спільної творчої роботи. Наша мета – сприяти розкриттю спроможності воїнів, що потребують тривалої фізичної та психологічної реабілітації внаслідок поранення, адаптуватися у нових для них реаліях цивільного життя.

Студенти-дизайнери, як волонтери, у процесі реалізації програми розробляють благодійні проекти створення інклюзивних середовищ. Створення інклюзивного середовища спрямоване на гармонійне поєднання психолого-педагогічних умов, технічних засобів і ресурсів.

Практика реалізації програми «Дизайнерська реабілітація незламних воїнів» зумовлює внесення в освітні програми підготовки перукарів і дизайнерів одягу спеціальної тематики, модулів і дисциплін спрямованої на потреби «незламних воїнів» як осіб з інвалідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Важливі відповіді щодо реабілітації поранених військових – інтерв'ю з уповноваженим президента. URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/vazlivi-vidpovidi-sodo-reabilitacii-poranenih-vijs-kovih-interv-u-z-upovnovazanim-prezidenta-10715>.
2. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник / О. М. Кокур та інш. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

Дар'я КОЦЕРУБСЬКА, студентка,
Галина СЕНИШИН, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дослідження спрямоване на розгляд правових аспектів внутрішньої міграції в Україні в умовах війни. Проаналізовано

правовий контекст, що регулює права та потреби для забезпечення гідності та прав людей, які переселяються у зв'язку з війною.

Ключові слова: внутрішня міграція, правовий статус внутрішньо переміщених осіб.

The study is aimed at considering the legal aspects of internal migration in Ukraine during the war. The legal context regulating the rights and needs to ensure the dignity and rights of people who are displaced due to war is analyzed.

Keywords: internal migration, legal status of internally displaced persons.

Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 р. та запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове переміщення осіб. Громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО) в країні досягає 4,9 млн осіб, а також близько 2 мільйонів незареєстрованих переселенців [1].

Згідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [2].

За забезпечення прав і свобод ВПО відповідає, перш за все, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування. З 2016 р. в Україні діє Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, яке займається формуванням та реалізацією державної політики у питаннях ВПО, сприянням реалізації та забезпеченню прав і свобод таких осіб, створенням умов добровільної реінтеграції або інтеграції ВПО за новим місцем проживання в Україні [4].

Серед областей та міст, які зараз перебувають у зоні активних бойових дій, багато таких, що ставали прихистком для ВПО з 2014 р. За даними Міністерства соціальної політики, у 2021 р. було взято на облік близько 1,46 млн. ВПО з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим і Севастополя. Деякі територіальні громади розпочали реєстрацію внутрішньо переміщених осіб невдовзі після російського вторгнення та приїзду перших переселенців. На той час національне законодавство про внутрішньо переміщених осіб не містило відповідних змін. Тому документи, які видавали ВПО у громадах протягом перших тижнів повномасштабної війни, мають тимчасовий характер і обмежене застосування: посвідчення або довідки діють лише на території конкретної області чи громади [3].

13 березня 2022 р. постановою КМУ № 269, уряд вніс зміни до Порядку оформлення та видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. А саме, у період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64»Про введення воєнного стану в Україні», внутрішньо

переміщена особа для отримання довідки може звернутися до уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг (далі – уповноважена особа). Уповноважена особа приймає рішення та видає довідку внутрішньо переміщеній особі і реєструє заяву з формуванням електронної справи з використанням інформаційних систем Мінсоцполітики для включення інформації про внутрішньо переміщену особу до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Відтак люди, які після введення воєнного стану 24 лютого 2022 р. перемістилися з регіонів, у яких ведуться активні бойові дії, визнаються внутрішньо переміщеними особами. Перелік таких регіонів міститься у розпорядженні КМУ від 6 березня 2022 р. № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка», і наразі це Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та м. Київ.

21 березня 2022 р. Уряд анонсував програму підтримки ВПО, що спрямована на видачу соціальної допомоги, компенсацію роботодавцям за працевлаштування та компенсацію комунальних послуг особам і громадам, які надали притулок безкоштовно. Зокрема, держава бере на себе зобов'язання виплачувати кожному переселенцю мінімальну грошову щомісячну допомогу в розмірі 2 тис. гривень і 3 тис. гривень – людям з інвалідністю та дітям. Виплати здійснюватимуться через Дію, на картку в банку. Крім того,

Уряд розпочинає програму працевлаштування всіх переселенців. Для цього держава виплачуватиме роботодавцям, які беруть на роботу переселенців з постраждалих регіонів, по 6,5 тис. грн за кожного працевлаштованого [3].

Внутрішня міграція в умовах війни стає надзвичайно складною та важливою проблемою для країни. У зв'язку зі збройним конфліктом багато людей змушені залишати свої домівки та шукати притулку в інших частинах країни. Для вирішення цієї проблеми важливо розвинути комплексні програми підтримки для внутрішніх переселенців, забезпечити їхню безпеку, медичну допомогу, освіту та можливість зайнятості. Також важливо сприяти їхній соціальній інтеграції на новому місці проживання, щоб вони могли відновити своє життя та знайти стабільні умови для майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 1. Ст. 1 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
3. Філіпчук Л., Ломоносова Н., Сирбу О., Кабанець Ю. Вимушена міграція і війна в Україні. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznaya-2022/>
4. Цимбалістий Т., Блащак А. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <http://appj.tneu.edu.ua/index.php/appj/article/viewFile/890/877>

Іванна ЖУКОВСЬКА, студентка,
Ольга ПРОЖИК, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК СПОСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

У доповіді розповідається про важливість використання арт-терапії у воєнний час. Також розглянуто вплив арт-терапії на людину в стресовій ситуації.

Ключові слова: арт-терапія, мистецтво, колір, мистецькі фестивалі.

The report talks about the importance of art therapies in wartime. We will also consider the effect of art therapy on a person in stressful situations.

Keywords: Art therapy, art, color, art festivals.

Ми всі живемо зараз в умовах війни. Під час війни потерпають усі: військові, мирні жителі, діти. Війна – це страждання, біль, смерть. Сумно розуміти і усвідомлювати, що в нас час може бути війна. Тому необхідно шукати шляхи для того, щоб знаходити джерело відновлення і сили. Таким методом може виступати арт-терапія.

Арт-терапія – це лікування мистецтвом. Це метод психотерапії, який дозволяє з допомогою творчості пережити внутрішні

конфлікти, тривогу, страхи, що турбують людину. Арт-терапія підходить не лише дітям, а й дорослим [2].

Заняття творчістю насправді є ефективним засобом соціальної та психологічної підтримки для груп ризику в сучасних умовах. Це дає можливість відволіктися від проблем і стресів, які вони переживають, змінити обстановку і побачити щось нове для себе, покращити здоров'я і психологічний стан. Мистецтво також сприяє розвитку нових навичок, збагачує життєвий досвід і сприяє психологічній реабілітації. Арт-терапія як засіб невербального спілкування є цінною для тих, кому важко описати словами свої переживання (відомо, що травма закарбовується на рівнях тілесних і емоційних переживань та образів уяви).

Творча діяльність створює умови для зближення людей, для вираження своїх накопичених чи невисловлених проблем, розуміння одне одного через сприймання створених образів, співпереживання.

Малювання – це не просто спосіб відпочинку. Малювання може допомогти лікувати депресію або запобігти їй. Користь малювання для дітей безсумнівна і обґрунтована з наукової точки зору. Малюнки допомагають краще чути, жити усвідомлено і вчать помічати дрібниці. Художні заняття розвивають дрібну моторику, а це – стимуляція ділянок мозку, відповідальних за мислення, мову, зорову і рухову пам'ять, координацію.

При виконанні різноманітних вправ арт-терапії, в першу чергу, використовується колір. Мова мистецтва, фарб, лінії, форм і образів говорить нам про те, що інколи дуже складно виразити за допомогою слів. Колір відіграє значну роль у нашому житті, вміло підібрана гама кольорів ефективно впливає на нервову систему. Психологи

стверджують, що колір має емоційне забарвлення і ніби диригує нашими настроями чи почуттями. Кожен колір асоціюється з певними емоціями. Наприклад, теплі кольори асоціюються з радістю, позитивними емоціями. Це активні кольори, які пробуджують увагу. Холодні кольори діють заспокійливо, дозволяють помріяти. Тому кольорова гама впливає на наш настрій і емоції, підсилює або заспокоює наші почуття [1]. Завдяки засобам арт-терапії людина вчиться бачити свої проблеми з боку, тим самим отримуючи можливості їх вирішення.

Під час війни страждає вся країна і тому ми повинні об'єднатися і допомогти тим, хто дійсно цього потребує найбільше. Подорожі допомагають згуртувати людей, підтримувати позитивні емоції та стимулювати соціальну взаємодію. Сьогодні існує багато волонтерських організацій, які допомагають постраждалим від війни. Одна із таких благодійних організацій «Мережа добра».

Під час війни вони організували два дитячі фестивалі на природі з різноманітними розважальними програмами для дітей, майстер-класами з малювання, ліплення, співів та інших розваг. Тому такі заходи мають відбуватися частіше, адже вони роблять дітей щасливішими.

Отже, досвід арт-терапевтичної практики та використання арт-терапії з постраждалими від психотравмуючих подій, досвід реабілітаційних заходів для учасників бойових дій, волонтерів, що потерпають від емоційного вигорання, внутрішньо переселених осіб, дітей, доводить дієвість арт-терапії як методу подолання психічної травми та психосоціального відновлення особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Печенюк Т. Кольорознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Грані-Т, 2009. 191 с.
2. Що таке арттерапія та чому вона ефективна у роботі з дітьми під час війни. URL: <https://voices.org.ua/news/shcho-take-artterapiia-ta-chomu-vona-efektyvna-uroboti-z-ditmy-pid-chas-viyny/>

Марта ЛОСИК, студентка,
Львівський торгово-економічний університет,
Галина ЛОСИК, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНІСЬ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ У ПРОЄКТУВАННІ ТА РЕНОВАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ

Розглянуто питання безбар'єрності, яке передбачає створення середовища, де суспільний простір фізично доступний для кожного громадянина, включаючи людей з обмеженою мобільністю шляхом упровадження принципів універсального дизайну. Акцентовано увагу на створенні безбар'єрності рекреаційних закладів, які на сьогоднішній день є особливо актуальними та затребуваними.

Ключові слова: безбар'єрність, фізична доступність, обмежена мобільність, універсальний дизайн, рекреаційні заклади.

The article considers the issue of barrier-free accessibility, which involves creating an environment where public space is physically accessible to every citizen, including people with reduced mobility, through the implementation of universal design principles. Attention is focused on creating barrier-free recreational facilities, which are particularly relevant and in demand today.

Keywords: barrier-free access, physical accessibility, limited mobility, universal design, recreational facilities.

Політична ситуація в Україні спричинена повномасштабним вторгненням росії спонукає знову повернутись до філософії доступного й безпечного простору – до універсального дизайну.

В основі ідеї універсального дизайну лежить принцип створення такого середовища, яке буде доступне для всіх, а не тільки для людям з інвалідністю.

Безбар'єрне середовище є лише одним із проявів принципів універсального дизайну, в якому забезпечуються рівні права та можливості для всіх людей у самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти, спілкуванні, дозвіллі, розвитку. Національна стратегія передбачає створення безбар'єрного простору в Україні за шістьма основними напрямками: фізична, інформаційна, суспільна, економічна, цифрова та освітня безбар'єрність [4].

На сьогоднішній день питання безбар'єрності набуло особливої актуальності.

За даними Міністерства соціальної політики в Україні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю, за останні півтора року їх кількість збільшилася приблизно на 300 тисяч [2].

У довоєнний рік інвалідність отримали 13 тисяч осіб. За перші 10 місяців війни у 2022 р., за офіційною і не дуже адекватною статистикою, інвалідність отримали понад 45 тис. українців, проте реальна кількість людей, які отримали інвалідність минулого року, набагато більша, тому що оформити цей статус під час війни важко [1].

Кількість людей, які отримали інвалідність, зростає як серед цивільного населення, так і серед військових, які потребують лікування, реабілітації, відпочинку. Тому, саме зараз, принцип загальної доступності рекреаційних закладів є одним із першочергових у процесі проектування та вдосконалення об'єктів інфраструктури.

Забезпечення вільного доступу і можливості переміщення на різних об'єктах є важливим фактором подолання беспорядності й ізольованості людей з інвалідністю [3].

Для покращення доступності рекреаційних об'єктів першочерговим завданням є адаптація фізичної інфраструктури – встановлення пандусів для входних дверей та виходів, забезпечення широких дверей та коридорів для руху на візках колісних, встановлення ліфтів та пандусів для доступу до другого та вище розташованих поверхів; безпека та комфорт – створення безпечних та комфортних зон для відпочинку та очікування, встановлення відповідних санітарних кабін для осіб з інвалідністю, забезпечення наявності пунктів першої допомоги та інших засобів безпеки; доступ до інформації – розміщення інформаційних стендів та карт з позначенням маршрутів для осіб з інвалідністю, переклад тексту на Брайля та надання аудіоперекладу для незрячих та слабозорих осіб;

доступ до спортивних та розважальних зон – створення доступних майданчиків, спортивних трас, басейнів та ігрових площадок, забезпечення доступності обладнання для адаптивних видів спорту.

Сучасний стан суспільства вимагає, щоб умови безперешкодного доступу закладалися ще на стадії проектування та реалізовувались під час реновації. Загальна доступність рекреаційних закладів є важливим аспектом розвитку сучасного суспільства, яке прагне до інклюзії та рівних можливостей для всіх.

Отже, безбар'єрність рекреаційних закладів є пріоритетним напрямком у створенні більш інклюзивного та справедливого суспільства, що передбачає подолання будь-яких обмежень, розширення практики інклюзії, недискримінації та забезпечення рівних прав і можливостей усім верствам населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інвалідність за 10 місяців війни у 2022 році отримали понад 45 тис. Українців. URL:

<https://interfax.com.ua/news/general/920086.html>

2. Соцдопомога-2023. URL:

<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/socdopomoga-2023-na-skilki-v-ukrajini-zbilshilos-lyudey-z-invalidnistyu-za-chas-viyni-50354779.html>

3. Універсальний дизайн // Безбар'єрна Україна. URL:
<http://netbaryerov.org.ua/2013-04-12-09-27-32> .

4. Шість напрямків безбар'єрності, яких потребує Україна.
URL: <https://voladm.gov.ua/new/shist-napryamkiv-bezbaryernosti-yakih-potrebuye-ukrayina>

Діана СИПЛИВА, студентка,

Оксана ШНЯК, викладачка,

ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної промисловості Національного університету харчових технологій,

Україна

СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ

Розглядаються особливості розвитку сектору гостинності та створення безбар'єрного середовища в умовах війни.

Ключові слова: безбар'єрність, доступне середовище, туризм сектор гостинності, готельно-ресторанний бізнес.

The peculiarities of the development of the hospitality sector and the creation of a barrier-free environment in the conditions of war are considered.

Keywords: barrier-free, accessible environment, tourism, hospitality sector, hotel and restaurant business.

В умовах війни актуальним є питання функціонування підприємств сектору гостинності та створення безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю. Ось чому важливим є дослідження шляхів формування безбар'єрного простору.

Актуальність розвитку туризму в Україні під час війни зумовлюється необхідністю вирішення проблем, пов'язаних з безпекою для життя та здоров'я людей та недотримання правил безбар'єрності в закладах міської інфраструктури.

Розпочата росією війна завдала важкого удару українській економіці та бізнесу, внесла суттєві корективи у повсякденне життя більшості громадян нашої держави. Туризм та готельно-ресторанний бізнес зазнали вагомих фінансових та матеріальних збитків. Водночас саме ці підприємства стали основою продовольчої безпеки України та почала забезпечувати українців харчовими продуктами на рівні з державою.

Працюють у Львові готелі, кафе, ресторани (деякі не зачинялися взагалі) та всіляко займаються благодійністю. Часто в закладах існують позиції меню, прибуток від яких повністю перераховується на благодійність чи окремі потреби ЗСУ. Крім того підприємці підтримують одне одного, регулярно організують збори на потреби ЗСУ та інші благодійні акції.

З появою на вулицях нашої держави все більше людей, які постраждали від війни, постає питання створення доступного середовища. Це комплекс заходів, метою яких є організація безпечного та самостійного пересування для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, забезпечення рівних прав та можливостей для всіх людей у самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти, спілкуванні, дозвіллі, розвитку.

З цією метою у нашому місті проводять навчання для готельєрів та рестораторів – «Гостинність без обмежень». Для того, щоб максимально створити безбар'єрне середовище для особливих гостей, вивчають як правильно комунікувати, які стандарти використовувати в облаштуванні номерів та санвузлів для людей з інвалідністю, загалом як забезпечити безбар'єрність в готелях,

ресторанах, кав'ярнях та інших закладах, що формують міську інфраструктуру гостинності.

Отже, розвиток туризму в Україні в умовах війни переживає надзвичайно складні часи. Серед основних проблем розвитку туризму є: війна та пов'язані з нею виклики, проте підприємства сфери гостинності не «опускають руки» та продовжують працювати на економічному фронті. Як бачимо сектор гостинності зіткнувся з новими труднощами, проте він поставив перед собою і нові завдання. Саме завдяки усвідомленню соціальної відповідальності та високій соціальній активності бізнесу та суспільства наближається наша перемога.

Залишається проблемним вирішення питання безбар'єрного простору, що передбачає не тільки доступність для людей з інвалідністю, але обумовлює розробку універсального дизайну середовища, яке має бути зручним для людей, що зазнають тимчасових чи постійних труднощів зі здоров'ям. Розвиток безбар'єрного туризму у нашій країні знаходиться на стадії розвитку та потребує державної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герої невидимого фронту: ресторани на захисті продовольчої безпеки України. URL: <https://mind.ua/news/20248303-geroyi-nevidimogo-frontu-restorani-na-zahisti-prodovolchoyi-bezpeki-ukrayini>

Анастасія ВІЄЦЬКА, студентка,
Юлія ШАФРАНСЬКА, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ДИЗАЙН БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ

Розглянуто теперішню ситуацію безбар'єрного простору, облаштування укриттів і сучасного дизайну в нашій країні. Здійснено огляд на працю над дитиноцентричною концепцією відбудови зруйнованих типових шкіл в Україні.

Ключові слова: безбар'єрність, формування особистості, відродження, стійкість, трансформація, залучення, простір.

The current situation of barrier-free space, shelter arrangement, and modern design in our country is considered. The work on the child-centered concept of rebuilding destroyed typical schools in Ukraine is highlighted.

Keywords: barrier-free, personality formation, revival, sustainability, transformation, involvement, space.

У школах учні проводять значну частину свого часу. Саме тому важливо, у яких умовах відбувається освітній процес і формування дітей як особистостей. Школи мають позбутися радянського минулого, нефункціональних приміщень та нерационального використання простору. Сучасне освітнє середовище позитивно

впливає на всіх учасників освітнього процесу, особливо на дітей, які стають більш впевненими у собі, допитливими та відкритими.

Сьогодні питання безпеки – найболючіше для усіх, як учнів, так і вчителів або викладачів. Саме тому в умовах сьогодення не слід забувати про неї. Для створення безпечних і комфортних умов навчання мають бути створені укриття, які даватимуть змогу не переривати навчальний процес і тим самим, дбати про психічний та емоційний стан дітей.

Коли діти впевнені у своїй безпеці, вони зберігають спокій та перебувають у стані продовження набуття знань. Саме тому для забезпечення таких умов потрібно враховувати певні чинники, які забезпечать комфорт учнів. Як можливе укриття варто розглядати підвальні, цокольні та перші поверхи об'єктів цивільного та промислового призначення; споруди котлованного типу (автостоянки, паркінги, гаражі, підземні ТРЦ тощо); підземні склади тощо. Але варто мати на увазі, що всі ці споруди та приміщення не призначені для захисту від прямого попадання, лише від вторинних наслідків (вибухові хвилі, уламки, стрілецька зброя).

Також потрібно зауважити, що при облаштуванні укриттів необхідно використовувати якісне освітлення, приємні та спокійні кольори навколо, які допомагають менше тривожитись. До слова, цей ефект певною мірою можна пояснити і з наукової точки зору – наші очі фокусують зелений колір безпосередньо на сітківці, що, як вважається, менше напружує очні м'язи.

Синій колір рекомендують використовувати в приміщеннях, через які проходить багато народу. Будучи ще одним холодним кольором, синій допомагає заспокоїтися і знайти душевний спокій,

вирівнюючи дихання і знижуючи кров'яний тиск. Тому варто брати до уваги психологічну сторону людини, облаштовуючи укриття.

В укритті мають бути місця для сидіння, ємності з питною водою, засоби зв'язку, первинні засоби пожежогасіння та медичної допомоги.

Отже, архітектурна трансформація освітніх закладів і їх укриттів повинна відображати наші нові цінності. А також передбачати сучасний дизайн, наявність усім забезпечених укриттів, створення функціональних просторів для навчання та комунікації дітей тощо.

Усі люди мають право на безпеку. Українські школярі та студенти – не виняток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Психологія кольору: як різні кольори впливають на наші емоції і поведінку. URL: <https://sparkmedia.com.ua/psykhologhiia-koloru/>

2. Укриття, сучасний дизайн та безбар'єрний простір: в Україні працюють над дитиноцентричною концепцією відбудови зруйнованих типових шкіл. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrittia-suchasnij-dizajn-ta-bezbaryernij-prostir-v-ukrayini-pracyuyut-nad-ditinocentrichnoyu-konceptsiyeyu-vidbudovi-zrujnovanih-tipovih-shkil>

3. Укриття, сучасний дизайн і безбар'єрний простір: в Україні працюють над архітектурною трансформацією шкіл. URL: <https://pragmatika.media/news/ukryttia-suchasnyi-dyzain-i-bezbaryerniy-prostir-v-ukraini-pratsiuiut-nad-arkhitekturnoiu-transformatsiiei-shkil/>

Вікторія БОРЕЙЧУК, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНИЙ ПРОСТІР В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Безбар'єрність – це не лише філософська концепція, а й конкретні кроки щодо інтеграції її принципів у суспільне життя. Цей процес вимагає активного співробітництва різних сфер суспільства. Державні структури, громадські організації, бізнес та активні громадяни мають діяти одночасно для успішної реалізації стратегії безбар'єрності. Ця співпраця допомагає об'єднати інші ресурси та досвід із застосуванням досягнення спільної мети.

Ключові слова: безбар'єрність, безбар'єрний простір, доступність.

Barrier-free accessibility is not only a philosophical concept, but also concrete steps to integrate its principles into public life. This process requires active cooperation between different spheres of society. Government agencies, NGOs, businesses, and active citizens must act simultaneously to successfully implement a barrier-free strategy. This cooperation helps to combine other resources and expertise to achieve a common goal.

Keywords: barrier-free, barrier-free space, accessibility.

Військова агресія росії проти України поставила перед нами безліч викликів у різних сферах нашого суспільства. Серед них є необхідність побудови безбар'єрного середовища, що стало першим відгуком на сучасну реальність. Війна дала розуміння, що доступність важлива для всіх сфер суспільства: умови евакуації, ускладнення на вокзалах, недоступність транспорту та інше. Окрім того, війна призвела до виникнення невидимих бар'єрів. Це інформаційні проблеми, обмежена можливість працювати або навчатися, економічна невпевненість.

Зусиллями першої леді України була ініційована Національна стратегія створення безбар'єрного простору в країні. Ця стратегія активно продовжує реалізовуватися, проте вимагає адаптації до нинішніх особливостей.

Умови війни завжди створюють серйозні виклики для забезпечення прав та інтересів громадян, особливо тих, хто потребує особливого захисту через фізичні обмеження або інвалідність. Безбар'єрний простір стає ще більш важливим в умовах конфлікту, де доступ до необхідних ресурсів і послуг може бути ускладнений. У даній статті розглядається сучасне правове забезпечення безбар'єрного простору в умовах війни, зокрема Женевські конвенції, Конвенція ООН про права інвалідів, та інші регулюючі документи.

1. Женевські конвенції і безбар'єрний простір в умовах війни. Женевські конвенції становлять основний правовий каркас для захисту прав інвалідів в умовах конфлікту. Конвенції визначають права і захист поранених та хворих, а також цивільного населення, включаючи людей з інвалідністю. Вони вимагають, щоб заходи для

медичної допомоги були доступні людям з інвалідністю на рівних умовах з іншими.

2. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, прийнята в 2006 році, також має важливе значення. Вона встановлює права людей з інвалідністю на життя в гідності та повагу, а також на доступ до усіх аспектів суспільства, включаючи освіту, охорону здоров'я, роботу і участь у політичному житті. Умови війни не виключають зобов'язань держав щодо забезпечення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю.

3. Місцева законодавча база. Крім міжнародних документів, важливо також мати національну законодавчу базу, яка забезпечує безбар'єрний доступ для людей з інвалідністю в умовах війни. Це може включати в себе будівельні стандарти, транспортні регуляції та інші норми, спрямовані на забезпечення доступності.

4. Соціальна підтримка та інклюзивні заходи. Крім законодавчого забезпечення, важливо також забезпечити соціальну підтримку та інклюзивні заходи для людей з інвалідністю в умовах війни. Це може включати в себе психологічну допомогу, навчання та професійну реабілітацію.

5. Міжнародна співпраця та гуманітарні організації. Особливу увагу слід приділяти міжнародній співпраці та співробітництву з гуманітарними організаціями, що відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до медичної допомоги та інших ресурсів для інвалідів в умовах війни.

Загальний підхід до забезпечення безбар'єрного простору в умовах війни полягає в поєднанні правового регулювання з конкретними заходами для покращення доступності та

інклюзивності. Умови війни можуть бути надзвичайно важкими, але забезпечення прав людей з інвалідністю залишається важливим завданням для міжнародного співтовариства та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність: відповідь на виклик війни через реалізацію Національної Стратегії. URL: <https://dn.gov.ua/news/bezbaryernist-vidpovid-na-viklik-vijni-cherez-realizaciyu-nacionalnoyi-strategiyi>

2. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Безбар'єрна Україна: проблеми та перспективи. *Нове українське право*. Вип. 4. 2023. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/download/516/467/1004>

Василина ВЕРХОМІЙ, студентка,

Леся ВИШНЯНЧИН, викладачка,

ВСП «Технологічний фаховий коледж

Національного університету «Львівська політехніка»,

Україна

ЦИФРОВА ДОСТУПНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА НАШІ РЕАЛІЇ

Сучасний світ стає все більш цифровим, і це має значення й в галузі туризму. Цифрова доступність та інновації у сфері туризму стають ключовими чинниками для забезпечення комфорту та задоволення туристів. Розглянуто цифрову доступність в Україні та світі, її вплив на розвиток туризму. Проаналізовано інструменти, які

використовують для забезпечення цифрової зручності та доступу до туристичної інформації.

Ключові слова: інновації, туристична галузь, цифрові технології.

The modern world is becoming increasingly digital, and this is also important in the field of tourism. Digital accessibility and innovation in the field of tourism are becoming key factors in ensuring the comfort and satisfaction of tourists. Considered digital accessibility in Ukraine and the world, its impact on the development of tourism. The tools used to ensure digital convenience and access to tourist information were analyzed.

Keywords: innovation, tourism industry, digital technologies.

Цифрова доступність в галузі туризму в Україні та світі в значній мірі залежить від законодавчого регулювання. Україна, як і інші країни, приймає ряд законів і політичних рішень, спрямованих на покращення доступності туристичних послуг для всіх громадян. В Україні питання цифрової доступності в галузі туризму регулюється низкою законодавчих актів, зокрема: Закон України «Про доступність», який визначає основні засади забезпечення рівних прав та можливостей для всіх громадян України, у доступі до інформації та об'єктів соціальної, культурної, медичної та інших сфер життєдіяльності, а також Закон України «Про туризм», який визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади розвитку туризму в Україні [3].

Варто зважити на досвід країн світу, зокрема Великої Британії, яка активно працює над поліпшенням цифрової доступності в галузі туризму. Закон «Про рівність» встановлює обов'язок готелів, ресторанів й інших туристичних підприємств забезпечувати

доступність для всіх. Крім того, уряд Великої Британії фінансує проекти з розробки цифрових рішень для покращення доступності, такі як мапи та додатки для навігації туристів.

У свою чергу США впевнено рухаються у напрямку цифрової доступності: багато американських туристичних компаній активно впроваджують цифрові рішення, такі як мобільні додатки та веб-сайти зі спеціальними функціями, щоб туристам було простіше подорожувати країною.

В Україні, як і в інших країнах, цифрова доступність у сфері туризму зростає, завдяки розвитку інтернет-платформ, додатків та інших онлайн-ресурсів, які надають туристам доступ до інформації про місця відпочинку, готелі, транспорт та екскурсії [1]. Це полегшує планування подорожей, знижує бюрократичні обмеження та забезпечує комфорт туристам. Уже в багатьох готелях України є можливість поділитися цифровою копією документів просто зі смартфона. Для поселення у готель достатньо мати ID-картку або закордонний паспорт у застосунку Дія. Не потрібно передавати чи віддавати паспорт адміністратору, є два зручні способи підтвердити особу: 1) відсканувати Дією QR-код, який розміщено на рецепції готелю та підтвердити передачу даних. Копія цифрового документа потрапить на пошту адміністратора. 2) продемонструвати адміністратору QR-код вашого цифрового документа в застосунку, надати можливість його відсканувати та підтвердити передачу даних. Після чого цифрова копія потрапить до системи готелю.

Проте, разом із зростанням цифрової доступності виникають проблеми, такі як: питання приватності та безпеки даних, нерівномірний доступ до Інтернету та технологій. Також необхідно

пильно стежити за якістю та достовірністю інформації, яка надається в онлайн-джерелах.

В цілому, цифрова доступність у туризмі дає багато переваг для туристів, туристичних підприємств і суспільства в цілому. Якщо правильно використовувати цифрові технології та забезпечити доступність інтернет-ресурсів, ця сфера може подолати багато перешкод і забезпечити більше можливостей для подорожей та культурного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всесвітня туристична організація (UNWTO). Tourism Towards 2030. URL: <https://www.unwto.org/>.
2. Міністерство культури та інформаційної політики України. Туризм в Україні. URL: <https://mincult.kmu.gov.ua/>.
3. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Ярина ДОВГАНИК, студентка,
Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ

У цій статті висвітлено іміджеві втрати України внаслідок повномасштабного вторгнення росії. За час війни в Україні туристична індустрія стала зазнавати численних викликів і перешкод.

Ключові слова: бар'єрність, воєнний конфлікт, туристична індустрія, імідж туристичних напрямків, туристична інфраструктура.

This article highlights Ukraine's image losses as a result of the full-scale invasion of Russia. During the war in Ukraine, the tourism industry faced numerous challenges and obstacles.

Keywords: barrier, military conflict, tourist industry, image of tourist destinations, tourist infrastructure.

Туризм в умовах війни представляє значні виклики та обмеження, але також може мати свої особливі аспекти та можливості. Взагалі, в умовах конфлікту, багато послуг туризму можуть бути суттєво обмежені або недоступні через бар'єрність. Транспортні маршрути можуть бути припинені або знищені, місця проживання та розваги можуть бути пошкоджені або небезпечні, а

доступ до туристичних об'єктів може бути обмежений через безпекові й інші обставини, що пов'язані з війною. Це робить туризм в умовах воєнного конфлікту виключно складним та ризикованим видом активності.

Бар'єрність послуг відображає обмеження та перешкоди, з якими стикаються підприємства туристичної індустрії в умовах війни. Ця бар'єрність може породжувати виклики та перешкоди для подорожуючих та туристичної галузі в цілому.

Прифронтові території можуть бути небезпечними для подорожуючих та туристів через наявність активних бойових дій, загрозу тероризму, лазерних мін, насилля та різних форм безпекових загроз.

Також війна може негативно вплинути на імідж туристичних напрямків та країн, що перебувають у конфлікті, що призводить до зниження популярності та інтересу туристів. Це може викликати зменшення економічної вигоди та затримки відновлення туристичної галузі після закінчення війни.

Умови воєнного конфлікту можуть спричинити пошкодження та руйнування туристичної інфраструктури, що включає готелі, ресторани, аеропорти, транспортні маршрути, туристичні об'єкти та інші елементи, які забезпечують послуги для своїх груп туристів, в тому числі і з інвалідністю. Це може призвести до обмеження доступу до послуг туризму та недоступності деяких популярних туристичних місць.

Пошкодження туристичної інфраструктури призводить до значних викликів для подорожуючих та для самої туристичної галузі. Відновлення після війни може зайняти тривалий час та

заслуговує на спрямовані зусилля та інвестиції у відновлювальні роботи.

Важливо зазначити, що пошкодження туристичної інфраструктури не тільки впливає на самі будівлі та об'єкти, але й має соціальні та економічні наслідки для місцевого населення, яке може втрачати робочі місця та джерела доходу.

У важкі часи, подолання туристичної бар'єрності та відновлення туристичної галузі потребує колективних зусиль та співпраці між урядами, туристичними організаціями та громадським сектором. Це може включати інвестиції у відновлення інфраструктури, здійснення маркетингових кампаній для привернення туристів, забезпечення безпеки для подорожуючих та забезпечення підтримки місцевому населенню відновленням індустрії туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стійкість та інновації: як працює готельний та туристичний бізнес в Україні в умовах війни. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2824/resilience-and-innovation-how-the-hotel-and-tourism-business-in-ukraine-works-in-the-context-of-war>

2. Туризм в умовах повномасштабної війни: куди їхати, який напрям обирати та як планувати свої подорожі. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyni-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>

Anna-Maria SUSHYNSKA, student,

Gower College Swansea,

United Kingdom,

Любомира СУШИНСЬКА, викладачка,

ВСП «Технологічний фаховий коледж

Національного університету «Львівська політехніка»,

Україна

СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ: ЧИННИКИ ТА ДИЗАЙН

Розробляється проблема чинників і дизайнерських вимог до безбар'єрного простору в Україні, необхідність змін у суспільній свідомості та підготовки відповідних кадрів.

Ключові слова: безбар'єрний простір, дизайн, інвалідність, національна стратегія.

The problem of factors and design requirements for a barrier-free space in Ukraine, the need for changes in public consciousness and training of relevant personnel is being developed.

Keywords: barrier-free space, design, disability, national strategy.

Військова агресія та злочини росії проти України та її наслідки зумовлюють нове осмислення проблеми безбар'єрного простору. Війна росії – держави-агресора-терориста проти України, українського народу нанесла неоціненні втрати – травмовано, скалічено, вбито багато-багато українців. Уже на багато-багато років є необхідність реабілітації поранених і травмованих осіб з

особливими потребами – воїнів і цивільних, адаптації простору до їх потреб, побудови безбар'єрного середовища. Масштабність цієї проблеми у чисельності наших співгромадян, як осіб з особливими потребами, зумовлює творче переосмислення сутності безбар'єрного простору, адже воно має бути «ненав'язливо лагідним» до очікувань і потреб усіх, хто потерпів від цієї війни.

Отже, масштаби жертв і втрат, зумовлених агресією росії, актуалізують розробку проблематики дизайнерського вкладу у створення «ненав'язливо лагідного безбар'єрного простору» в Україні. Адже це стосується усіх аспектів життя осіб з особливими потребами і для них «простір» їхнього життя-буття – житло, транспорт, місця навчання, праці та відпочинку має бути ненав'язливо- лагідним безбар'єрним простором.

Сутність ненав'язливо лагідного безбар'єрного простору – його «непомітність», що вселяє впевненість у тому, що особа з особливими потребами «така як і усі», вона спроможна самостійно себе реалізувати у сучасному суспільстві.

До розробки відповідних концепцій, підходів і програм створення «ненав'язливо лагідного безбар'єрного простору» в Україні мають бути залучені насамперед дизайнери та архітектори, які своїми розробками та їх втіленням можуть і мають вплинути на суспільну свідомість стосовно потреб і очікувань наших співгромадян травмованих, скалічених війною.

Попри вимоги законодавства у нашому соціумі проблема безбар'єрності в Україні асоціюється в основному з подоланням деяких фізичних перешкод і немовбито вирішується облаштуванням деінде пандусів і підіймачів.

Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р. (далі – Стратегія), яка орієнтована на провідні документи щодо створення безбар'єрного простору, спрямована на визначення ключових проблем та формування рішень для їх розв'язання/мінімізації [1].

Стратегія вводить відповідну термінологію проблематики безбар'єрного простору про «доступність – забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах, а також про «об'єкти фізичного оточення – будівлі і споруди, об'єкти благоустрою та транспортної інфраструктури, «стала мобільність – організація переміщення людей, що знижує рівень впливу на навколишнє середовище і передбачає розвиток інтегрованої системи громадського транспорту, мережі пішохідних та велосипедних шляхів», «універсальний дизайн – дизайн об'єктів фізичного оточення, програм та послуг, максимально придатний для використання всіма групами населення без необхідності додаткової адаптації чи спеціального дизайну. Універсальний дизайн не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно» тощо.

Зазначена Стратегія констатує недостатню кількість кваліфікованих фахівців у сфері містобудування, архітектури і транспорту щодо доступності, відсутність системи сертифікації фахівців з підтвердження навичок з питань доступності (Висновок 3, Напрямок 1. Фізична безбар'єрність, Розділ II. Стратегічний курс за напрямками безбар'єрності). Однак, на наш погляд, Стратегія має

враховувати і питання дизайну загалом, дизайну середовища, ландшафтного середовища тощо.

Отже втілення Національної стратегії створення безбар'єрного простору в Україні актуалізує розробку проблематики дизайнерського вкладу у створення «ненав'язливо-лагідного безбар'єрного простору» в Україні. Перш за все, це вимагає зміни суспільної свідомості щодо важливості безбар'єрності та підготовки відповідних кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366- р. *Офіційний вісник України*. 2021. № 36. Ст. 2154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

Діана ФІЛІМОНОВА, студентка,
Галина ЛОСИК, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ НА ЛЬВІВЩИНІ

Проведено моніторинг сучасного стану формування безбар'єрного простору на Львівщині, окреслено зміни, що відбулися протягом року у вирішенні питання безбар'єрності.

Ключові слова: безбар'єрний простір, інклюзивне суспільство, фізична доступність.

The article monitors the current state of barrier-free space in Lviv region and outlines the changes that have taken place over the year in addressing barrier-free issues.

Keywords: barrier-free space, inclusive society, physical accessibility.

Із початком повномасштабного вторгнення кількість людей з інвалідністю почала різко збільшуватись, а проблеми, котрі існували і до вторгнення, стали ще більш актуальними та явними. Станом на 1 вересня 2023 р. відомо про 766 осіб, які отримали інвалідність під час військових дій та мешкають у Львові.

6-7 квітня 2023 р. у Львові у рамках проєкту USAID «ГОВЕРЛА було проведено семінар «Створення безбар'єрного простору.

Фізична доступність об'єктів архітектури» в якому взяли участь 63 архітектори та працівники управлінь архітектури з 23 громад Львівщини. Обговорювалися питання найбільших викликів, з якими стикається Львівщина з точки зору безбар'єрності – недоступність інфраструктури для людей з інвалідністю, що ускладнює пересування та доступ до громадських місць тощо.

4 травня 2023 р. у Львові відбулась регіональна конференція «Безбар'єрна Україна», на якій очільник області на конкретних прикладах розповів, як на Львівщині реалізують стратегію безбар'єрності. Так, з кінця грудня 2022 р. по 11 квітня 2023 р. старий корпус поліклініки на вул. Мазепи, 25 у Львові переобладнали у сучасний корпус реабілітації, де все влаштовано без бар'єрів. У реабілітаційному центрі «Незламні» кожен, хто постраждав від війни, матиме можливість отримати якісну реабілітацію.

14 квітня 2023 р. на базі лікарні у Винниках відкрили Superhumans Center – Всеукраїнський центр з безкоштовного протезування, реконструктивної хірургії, реабілітації та психологічної підтримки для дорослих і дітей, які постраждали внаслідок війни. Це приміщення також є безбар'єрне. До кінця 2023 р. у Superhumans Center планують відкрити другий корпус з операційним та стаціонарним відділеннями.

Залізничні вокзали п'яти великих міст області (Трускавець, Моршин, Дрогобич, Стрий, Самбір, а також станції Підзамче, Мостиська-2, Броди та Сянки) облаштовані, враховуючи потреби людей з інвалідністю. Членкиня збірної України з фехтування на візках, що представляє країну на міжнародних змаганнях.

перевірила, наскільки територія біля Залізничного вокзалу міста Львова є пристосованою для людей, які пересуваються на кріслах колісних [2].

У Львівському, Стрийському, Дрогобицькому, Яворівському та Червоноградському районах Львівської області на маршрутах курсують автобуси, які пристосовані для перевезення людей з інвалідністю.

У червні 2023 р. завершив роботу проєкт зі сприяння інклюзивності середовища у сфері туризму «Безбар'єрне суспільство як елемент взаємоповаги між людьми та запорука розвитку громади». Ініціатива реалізовувалася Львівською Асоціацією Розвитку Туризму за підтримки проєкту USAID «ГОВЕРЛА». Експерти проєкту представили ключові продукти виконаного проєкту щодо встановлення аудіо та відео обладнання для забезпечення інклюзивної доступності музейних послуг, інтерактивну карту та інклюзивний сайт культурно-історичних об'єктів цільових областей (у тому числі і Львова) з актуальною інформацією про їхню безбар'єрність/доступність; створену сторінку інклюзивного музею, путівник західними теренами України (зі шрифтом Брайля, великошрифтовим друком, з додаванням аудіоверсії та рельєфно-тактильного малюнка).

З жовтня 2023 р. у Львові презентували довідник «Гостинність без бар'єрів», який містить інформацію щодо безбар'єрного середовища у закладах гостинності. У ЛМР зазначили, що довідник розробили експерти з питань інклюзивності і безбар'єрності В. Висоцький та Н. Мацюк за сприяння Львівського туристичного офісу та Державного агентства розвитку туризму України, згідно

чинних державних будівельних норм з інклюзивності та кращих світових практик доступності у туристичній галузі [4].

У Львові налічується 79 зупинок електротранспорту, це 22% від загальної кількості, що відповідають вимогам інклюзивності. Тому було розроблено карту-схему з інформацією про зупинки електротранспорту, що пристосовані для маломобільних пасажирів.

ЛМР внесла зміни до інвестиційного проєкту будівництва канатної дороги у зоні ЮНЕСКО. Ідею створення канатної дороги висунув львів'янин Я. Грибальський, вказуючи на те, що люди з інвалідністю не мають можливості піднятися на Високий замок, особливо люди на колісних візках.

З весни 2023 р. у Львові на базі Державного університету внутрішніх справ працюють курси з водіння для людей з інвалідністю.

На Львівщині упродовж 2022 р. на безбар'єрність перевірили понад 800 об'єктів. З'ясувалося, що 26% будівель є безбар'єрними, 34% – частково безбар'єрні. Львівщина за моніторингом 2022 р. відноситься до регіону з середнім ступенем безбар'єрності. 95% ТГ провели моніторинг 91% об'єктів фізичного оточення і послуг та виявили 36% бар'єрних і 27% частково безбар'єрних будівель для розміщення евакуйованих осіб, 22% безбар'єрних і 35% частково безбар'єрних адміністративних будівель, 50% безбар'єрних і 39% частково безбар'єрних центрів зайнятості, 16% безбар'єрних і 34% частково безбар'єрних фінансових установ (банків, поштових відділень, страхових компаній тощо). За ступенем безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю Львівська область займає 17 місце [2].

Управління туризму ЛМР напрацьовує створення мапи львівських закладів харчування з інклюзивною вбиральнею, доступною вхідною зоною та пандусами для людей з інвалідністю, розпочала серію навчань для працівників готелів та ресторанів, щоб зробити заклади більш доступними для людей з інвалідністю, а спільно з управлінням архітектури проводить консультації закладам харчування щодо питань безбар'єрності.

Отже, щороку Львів стає все більше доступним. Водночас залишається невирішеною проблема в центральній частині міста: біля історичних будівель та пам'яток архітектури. Проте, ситуація загалом покращується, щороку купують новий спеціально обладнаний транспорт, встановлюють пандуси, щоб всім людям у місті було комфортно пересуватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карта безбар'єрних культурно-історичних та туристичних об'єктів. URL: <https://lart.lviv.ua/uk/map>

2. На Львівщині упродовж 2022 року на безбар'єрність перевірили понад 800 об'єктів. URL: <http://malva.tv/20230125/na-lvivshchyni-uprodovzh-2022-roku-na-bezbar-jernistj-perevirly-ponad-800-ob-jektiv/>

3. Тест на (не) доступність: чи інклюзивний простір біля Залізничного вокзалу у Львові. URL: <https://dyvys.info/2023/10/30/zaliznychnyj-vokzal-u-lvovi-chy-dostupnyj-prostir/>

4. У Львові презентували посібник «Гостинність без бар'єрів».
URL: <https://dyvys.info/2023/10/03/dovidnyk-pro-gostynnist-bez-baryeriv-stvoryly-u-lvovi/>

Анна БІДЕНКО, студентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Галина СЕНИШИН, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ВИКЛИКИ У БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ДЛЯ ЛЬВІВСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ТА МУЗЕЇВ

У статті розглянуто виклики у створенні безбар'єрності в львівських музеях та історичних будівлях через призму їхніх архітектурних особливостей та законодавства. Здійснено пошук альтернативних варіантів розвитку інклюзивних практик: внутрішні зміни, урізноманітнення форм музейних практик та розвиток практик залучення.

Ключові слова: інклюзивність, музейна практика.

The article names challenges which implementation of accessibility can pose in museums and historical buildings in Lviv through the lense of their architectural properties and law. The article lists alternative inclusive practices such as inner changes, diversifying forms of museum practice and the development of participation was carried out.

Keywords: inclusivity, museum practice.

За даними Міністерства соціальної політики України, на 2020 р. приблизно 6% населення складають люди з інвалідністю. Після початку повномасштабної війни з росією в 2022 р. це число невпинно зростає серед військових, населення окупованих територій, територій ведення активних військових дій тощо. Обладнання простору для повноцінного функціонування таких людей для України стає центральним завданням держави, яка визначає в третій статті Конституції найвищою соціальною цінністю людину.

Ратифікація Україною Конвенції про права людей з інвалідністю, де 9 стаття передбачає «можливість вести незалежний спосіб життя й усебічно брати участь у всіх аспектах життя» висловлює потребу в безбар'єрності всюди, зокрема й у музеях. Однак, коли ми говоримо про негнучкі простори історичних пам'яток, багато технік безбар'єрності неможливо імплементувати, що створює потребу у винайдені альтернатив.

У цій тезі безбар'єрність розглядається синонімом інклюзії, а інклюзія визначається як створення умов для включення людини з інвалідністю до будь-яких сфер життя, роботи культурних інституцій тощо. Для львівського ландшафту історичних будівель та музеїв потреба у розвитку інклюзивних практик виникає питання вже існуючого архітектурного комплексу та особливостей розташування будівлі. За правилами архітектурної консервації спеціальний інтерес будівлі має бути захищеним, заохочується мінімальна інтервенція, а також забезпечується легка оборотність втілених змін [3, с. 17]. Цим вимогам складно відповідати при

розвитку безбар'єності в маленьких львівських кам'яницях чи храмових баштах з вузькими спіральними сходами. Зрештою, Закон України «Про охорону культурної спадщини» забороняє вносити суттєві зміни в план будівлі.

Ми зустрічаємось з неможливістю імплементації інклюзивності, про яку звикли думати. Проте, тут виринає два аспекти функціонування музеїв, які слід розглянути. По-перше, інклюзія включає не тільки установку гідравлічних платформ, пандусів та ліфтів, а також надання аудіотурів, наявність текстів музею шрифтом Брайля й мови жестів у відеосупроводі тощо. Наприклад, в музеї «Львів Стародавній» є спеціальні тачскріни та монітори, діорами й 3D-проєкції, а у Полтавському музеї Панаса Мирного є доступним варіант перегляду експозиції у VR, налаштований як і для людей з вадами зору й слуху, так і маломобільних [2]. Себто, багато музеїв та культурних інституцій мають працювати в напрямленні створення не тільки зовнішніх умов інклюзії, але й внутрішніх: у наповненні експозиції чи методів проведення екскурсій, як-от створення тактильних експонатів для «Пінзель. Тактильна експозиція» в музеї Пінзеля у Львові [1, с. 23]. Празький замок має фотогалерею та візуальний тур на їхньому сайті у вільному доступі.

По-друге, потреба у фізичному доступі до будівлі визначається нашим уявленням про музей як місце перебування збірки артефактів, яку ми як відвідувачі маємо переглянути. Музеї історично вже проходили декілька сенсових трансформацій: у ХІХ ст. музей сприймався як науковий заклад дослідження знахідок та місце роботи інтелігенції, однак вже в ХХ ст. Дж. Дана осмислював музей як інституції «служіння народу», де всі люди без вищої освіти могли

отримати знання [1]. У сьогоднішній більшості інформації можна знайти в Інтернеті, і тому музеї світу переосмислюють свої функції та ролі, та впроваджують практики залучення, інтелектуальної співпраці й спільного культурного творення. Замість закупорених експозицій, галереї та музеї можуть виносити свої об'єкти на вуличні виставки, де створення умов для інклюзивності полегшується, або тимчасово надсилати експонати до більших музеїв з розвинутою безбар'єрністю будівель. Музеї також можуть створювати простори різноманітної взаємодії з їхніми колекціями на перших поверхах чи на вулиці (музей Ханенків створив окремий простір у власному внутрішньому дворіку) [2].

Ми не можемо зробити львівські музеї доступними для всіх, але ми можемо працювати над доступністю музейного досвіду для людей з інвалідністю. Львівські музеї повинні розвивати практики участі, інтерактивності й побудови оповіді (з англ. *storytelling*), які зрозумілі та корисні всім прошаркам суспільства. Сучасна безбар'єрність не зупиняється лише на створенні фізичних умов інклюзивності для всіх, а також у різноманітненні самого функціоналу і ролей музеїв як культурних інституцій. За умови неможливості створення фізичної безбар'єрності будівлі, музеї можуть звернути свою увагу на інші методи взаємодії загалом з їхніми будівлями та колекціями. Розвиток таких технологій допоможе розвинути інклюзивність старих історичних будівель та музеїв Львова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кушнір В. Інтерактивність, інклюзія та партисипація як магістральні лінії інноваційних практик музейної роботи. *Народознавчі зошити*. 2022. № 1 (163). С. 16-30.
2. Ясеновська М., Зіненко О. Кращі інклюзивні практики. 2020. 32 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16600.pdf> (дата звернення: 30.10.2023)
3. ACCESS – improving the accessibility of historic buildings and places / за ред. Jacqui Donnelly. Dublin, 2011. 134 p. URL: <https://www.heritagecouncil.ie/content/files/Improving-the-Accessibility-of-Historic-Buildings-and-Places-2011.pdf> (дата звернення: 30.10.2023)

Катерина ЮСИПОВИЧ, студентка,
Мирослава БОДНАР, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж»
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

БЕЗБАР'ЄРНОСТЬ В УКРАЇНІ: ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ДОСТУПНОСТІ

Забезпечення доступного середовища для маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, є одним із соціально-економічних завдань, яке зачіпає права і потреби мільйонів громадян країни.

Ключові слова: маломобільність, безбар'єрний простір, доступність.

Providing an accessible environment for low-mobility population groups, including persons with disabilities, is one of the socio-economic tasks that affects the rights and needs of millions of the country's citizens.

Keywords: low mobility, barrier-free space, accessibility.

Відповідно до законодавства України, під час проектування житлових і промислових будівель, як і при переобладнанні, ремонті, реконструкції існуючих житлових будинків і громадських будівель, обов'язковим є повне дотримання вимог безпеки, доступності та зручності використання таких будівель і споруд. Зокрема, встановлення пандусів значно полегшить життя багатьох людей.

Доступність будівель і споруд для маломобільних груп населення – важливий момент в проектуванні і будівництві. Держава контролює доступ до приміщення для інвалідів, а значить, дотримання норм від стягнень і покарань.

Особи з інвалідністю з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів мають отримувати доступ до освіти, праці, культури, фізичної культури і спорту. Тобто, особи з інвалідністю – це такі ж люди, як і всі інші – і вони повинні мати доступ скрізь, як і всі. І тут допоможе універсальний дизайн.

Універсальний дизайн – стратегія, спрямована на те, щоб проектування і компоненти будь-якого середовища, виробів, комунікацій, інформаційних технологій чи послуг були однаково доступні чи зрозумілі всім та відповідали вимогам спільного користування. В основі універсального дизайну – повага до прав

людини. Універсальний дизайн – це, коли дизайн вулиць, будинків, парків, предметів, одягу, речей, послуг є зручними для всіх, незважаючи на вік, вагу, фізичні обмеження, особливості сприйняття, вагітність тощо.

Доступність – це усунення фізичних бар'єрів і, навпаки, створення таких умов, за яких кожна людина з інвалідністю або представник іншої маломобільної групи буде почуватися комфортно у тому чи іншому просторі. Адже, іноді людина, що використовує крісло колісне або спирається на милиці, елементарно не може пройти до магазину через високі бордюри або занадто крутий нахил пандуса. Повна доступність передбачає, що людина зможе користуватися навколишнім простором самостійно, тобто без сторонньої допомоги. Щоб особи з інвалідністю відчували себе комфортно, має потурбуватись суспільство – забезпечити такі умови, щоб людина не відчувала стосовно себе дискримінації і могла потрапити туди ж, куди і всі.

Ці норми розроблені для створення безбар'єрного простору для всіх категорій людей з інвалідністю: з порушеннями опорно-рухового апарату, зору, слуху, розумової діяльності та інших маломобільних груп: людей похилого віку, вагітних жінок, батьків з дітьми та інших. Люди не мають страждати та бути обмежені в чомусь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доступний простір для маломобільних груп населення. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/dostupnyj-prostir-dlya-malomobilnyh-grup-naselennya/>

2. Доступність будівель для маломобільних груп населення.
URL: <https://minjust.gov.ua/m/dostupnist-budivel-dlya-malomobilnih-grup-naselennya>

Варвара ГАЛАЦАН, студентка,
Наталія ДЕРКО, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОДЯГУ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Діджиталізація одягу для військових – це вагомий крок у розвитку технологій та поліпшення умов роботи для людей на фронті. Його проектування дозволяє отримати значну перевагу над супротивником, а також зменшує ризики для бійців та бійчинь в тилу.

Ключові слова: діджиталізація, військовий одяг, технології.

Digitalization of clothing for the military is an important step in the development of technology and improvement of working conditions for people at the front. Its design allows you to gain a significant advantage over the enemy, and also reduces the risks for fighters and fighters in the rear.

Keywords: digitalization, military clothing, technologies.

Сучасність зіткнулася з несприятливими умовам, які потребують модернізованих рішень та інновацій. Світ рухається вперед, і люди разом з ним, що загострює потребу реконструкції старих моделей військової форми. Такі розвинені країни як США, Велика Британія, Канада, Франція активно проєктують та створюють одяг, який дозволив би військовослужбовцям почуватися безпечніше та надійніше в умовах війни.

Діджиталізація одягу для військових – це процес використання цифрових технологій для розробки, виробництва та підтримки військової форми. Це може бути використання розумних тканин, вшивання датчиків та пристроїв, що дозволять забезпечити військового належним арсеналом можливостей та інформації [1].

Раніше людство покладалося передусім на шкіри тварин і рослинні волокна, як-от льон, бавовна, шкіра, шовк і коноплі. Нові ж тканини мають функції вентиляції, нагріву, охолодження, вбирання і вже доступні в сучасному одязі. Популярним стає і розміщення мікродатчиків, уплетених у тканини, що дозволяє відстежувати фізіологічні функції.

Завдяки їм розумний одяг можна підключити до застосунка або програми за допомогою Bluetooth або Wi-Fi. Концептуальні приклади таких речей вже є. Платформа Mobile Warming Technology забезпечує системи обігріву в куртках, брюках, шкарпетках, рукавичках та інших аксесуарах. Технологія Mobile Warming базується на складній системі харчування і керування з вмонтованою електричною схемою, бездротовому двосторонньому зв'язку і застосунку Bluetooth для управління.

Часто обставини на фронті є непередбачуваними, а надто – ризикованими. Навіть природного впливу буде достатньо аби погіршити ситуацію на полі бою, спричинити загрозу одному або багатьом життям. Кліматичні умови часом бувають надто шкідливими, температура, опади, напрямок вітру тощо. Однак, розумний одяг допомагатиме впоратись з цими обставинами легше, що посилює продуктивність збройних сил.

Існує три окремих покоління розумного одягу: продукти «першого покоління» – ті, в яких датчик просто прикріплюється до одягу. Це використовують бренди спортивного одягу Adidas, Nike і Under Armour. Продукти «другого покоління» вбудовують датчик в одяг. Таке вже продемонстрували Samsung, Alphabet, Ralph Lauren і Flex. У носіїв «третього покоління» одяг фактично є датчиком. Такі технології дають можливість розробляти одяг, який не тільки вимірює тілесні функції і працездатність організму, але і допоможе власнику поліпшити ці показники [4].

Згідно з дослідженнями тенденцій розвитку та застосування діджеталізованого одягу – вже багато компаній займається його продукуванням. Наприклад компанія, Carre Technologies Inc. розробила розумний одяг для канадських військових, який дозволяє моніторити стан здоров'я солдатів. Одяг має датчики, що вимірюють серцевий ритм, температуру тіла та інші показники [3].

Є навіть незвичайний одяг, що робить людей сильнішими! Звучить майже як науково-фантастичний фільм! Розробка компанії Lockheed Martin, яку готували спеціально для американських військових – це зовнішній скелетон, що кріпитися до литок, колін, стегон і спини. Він дозволяє легко нести корисний вантаж близько

50 кг. Штучні суглоби стабілізують і зміцнюють хребет за допомогою гідравлічної системи, котра живиться від акумулятора. Інтегрований комп'ютер синхронізує рухи людини і машини, що робить роботу даної системи майже непомітною для людини власника одягу [2].

Підсумовуючи усю подану вище інформацію, можна дійти до наступних висновків: процес розвитку суспільства дійшов до межі, коли можливим стало діджеталізувати навіть тканини, а це активно використовується у створенні військової форми. До того ж, діджеталізований одяг – вагоме досягнення людського прогресу, яке сприяє успішній роботі військовослужбовців, подекуди навіть зберігаючи їм життя. Цей технічний здобуток заслуговує на свою популярність та широкий ужиток в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. НВ Техно. Що таке «розумний» одяг і як він змінить наше життя. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/it-industry/rozumniy-odyag-shcho-ce-take-i-navishcho-vin-potriben-50088693.html>
2. Яким буде одяг майбутнього? URL: https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_odyag-majbutnogo-novitni-tehnologiyi-vedut-do-revolyuciyi-u-sviti-modi/835646
3. Marketresearch.com. Cientifica Ltd. URL: <https://www.marketresearch.com/Cientifica-Ltd-v2574/>
4. Why smart clothes, not watches, are the future of wearables. URL: <https://www.digitaltrends.com/wearables/smart-clothing-is-the-future-of-wearables/>

Діана ТРУШ, студентка,
Галина МЕЛЬНИЧУК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ІНКЛЮЗИВНИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У статті розглянуто питання створення мистецьких продуктів для людей з порушеннями зору.

Ключові слова: інклюзивний простір, безбар'єрність, люди з інвалідністю, мистецтво.

The article discusses the issue of creating artistic products for people with visual impairments.

Key words: inclusive space, barrier-free, people with disabilities, art.

Мистецтво має бути доступне всім без винятку. Для того, щоб це було можливим потрібно працювати над тим, аби прибрати ті перепони й бар'єри, які стають на шляху до сприйняття мистецтва та самовираження особистості через мистецтво. Адже люди з інвалідністю є багатогранні, яскраві та креативні, вони як і інші хочуть проживати яскраве та насичене життя.

Сьогодні у всьому світі є мистецькі й театральні групи, які або працюють з людьми з інвалідністю, або ж створюють для них мистецький продукт. Українське суспільство вже навчилося

працювати з безбар'єрністю, застосовуючи інновації та креативні ідеї для створення розширеної доступності до мистецтва.

Музей у темряві «Третя після опівночі» – єдиний музей в Україні, що проводить екскурсії, концерти та вечери у темряві за участі незрячих екскурсоводів та музикантів. У львівській філії музею знаходиться захоплююча виставка «Мистецтво на дотик», на якій представлені експонати архітектури, живопису та кіномистецтва. Екскурсію проводить незрячий гід, який не тільки розповідає про експонати, але й допомагає відвідувачам зорієнтуватись у темряві та впізнати всі експонати. У київській філії – знаходяться зали з різними локаціями, які реалістично відтворюють місця з нашого життя – зі звуками, запахами та облаштуванням. Цікавим є те, що концепція цієї програми полягає не тільки в доступності інклюзії, а ще й можливість для усіх людей відчутти, як насправді відчувають люди з різними особливостями [4].

У Харківському музеї мистецтв працюють інклюзивні аудіогіди, розроблені спеціально для людей з порушеннями зору, і вони є цікавими для всіх відвідувачів. Також там проводиться відеоекскурсія жестовою мовою, виставляються тактильні копії експонатів, проводяться заняття для відвідувачів з інтелектуальними порушеннями [3].

Інклюзивний простір створено і в Одеському художньому музеї за підтримки Українського культурного фонду через проєкт «Доступний музей на слух і дотик». У рамках цього проєкту було виготовлено тактильні 3D-копії п'яти скульптур, тифлографічні зображення чотирьох картин з колекції музею, а також навігацію залами музею та інформаційні таблички шрифтом Брайля [1].

Музей Тараса Шевченка у Києві – це унікальний музей, який забезпечений доступністю, де є можливість доторкнутися до картин, «почути» виставку. Різні інтерактивні екскурсії дозволяють «оглянути» експонати руками, ознайомитися з експозицією за допомогою різних органів чуттів (наприклад, колекція картин українського художника Сергія Поноченюка, адаптованих для тактильного перегляду). Персонал навчений і має навички спілкування з людьми з інвалідністю [2].

Театральне мистецтво України теж стає інклюзивним. На початку 20-х років послуги для людей із порушенням зору надавалися лише в кількох київських театрах, а вже зараз – у Вінниці, Рівному та Хмельницькому.

Бути доступним для всіх – така мета режисера київського інклюзивного театру «Посох» Євгена П'янкова. Він працює з людьми з інвалідністю понад десять років і не лише навчає їх акторської майстерності, а й дає поштовх рухатися та розвиватися поза театром.

Початок процесу створення безбар'єрного простору уже покладений і набирає обертів, а от його розвиток, розширення та підтримка залежить від кожного з нас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивний музей. 2023. URL: <https://ofam.ua/projects/inclusion/>
2. Інклюзивний музейний простір. URL: <https://ud.org.ua/statti/257-dostupne-mistetstvo-abo-yak-potrapiti-v-muzej>

3. Інклюзія в музеї. URL: <https://artmuseum.kh.ua/inklyuziya-v-muzeyi.html>

4. Музей у темряві «Третя після опівночі». URL: <https://0300.com.ua/>

Анастасія ЛОСЯЦЬКА, студентка,
Інна ГУМЕНЮК, викладачка,
ВСП «Кам'янець - Подільський фаховий коледж»,
Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У тезах проаналізований стан правового забезпечення державної підтримки осіб з особливими освітніми потребами в Україні. Визначені правові механізми державної підтримки здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти з особливими освітніми потребами. Розглянуті питання реалізації корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану.

Ключові слова: особи з особливими освітніми потребами.

The thesis analyses the state of legal support for persons with special educational needs in Ukraine. The legal mechanisms of state support for preschool and general secondary education students with special educational needs are identified. The issues of implementation of correctional and developmental services for children with special educational needs under martial law are considered.

Keywords: persons with special educational needs.

Особи з особливими освітніми потребами (ООП) є найбільш вразливою категорією здобувачів освіти і в умовах воєнного стану потребують особливої підтримки та уваги. Сьогодні одним із головних пріоритетів державної політики є забезпечення сталості освітнього процесу, незалежно від того чи здобувачі освіти вимушено переміщені до більш безпечних регіонів, виїхали за кордон або залишаються на тимчасово окупованих територіях чи територіях ведення активних бойових дій. Іншим пріоритетом є забезпечення продовження здобуття освіти особами з ООП із створенням всіх необхідних умов з наданням психолого-педагогічного супроводу і корекційно-розвиткових послуг незалежно від місця перебування.

Державна політика в сфері підтримки осіб з ООП регулюється низкою нормативно-правових актів України. Кожному громадянину України гарантується право на освіту, доступність освіти на принципах рівності, що визначено статтями 24 та 53 Конституції України [2]. Це означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості для реалізації цього права. Закон «Про освіту» визначає засади державної політики в сфері освіти, в тому числі забезпечення прав осіб з ООП на освіту через створення і розширення мережі інклюзивних закладів освіти або спеціалізованих закладів освіти. Закон впроваджує поняття інклюзивного навчання як системи освітніх послуг, гарантованих державою, а також корекційно-розвиткових послуг (допомоги) як комплексної системи заходів супроводження особи з ООП у процесі

навчання, спрямованих на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення. Затверджені КМУ Порядки організації інклюзивного навчання у ЗДО та ЗЗСО [3] вводять для осіб з ООП рівні підтримки в освітньому процесі. Рівень підтримки, тип особливих освітніх потреб, рекомендації щодо обсягу корекційно-розвиткових занять у годинах на тиждень для кожного фахівця за окремим напрямом оцінки встановлюється у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи інклюзивно-ресурсного центру. Висновок ІРЦ формується лише за заявою батьків або законних представників особи з ООП після проведення комплексної оцінки і має рекомендаційний характер. В закладі освіти за заявою батьків на основі висновку ІРЦ формується команда супроводу особи з ООП, яка затверджує індивідуальну програму розвитку. Надання корекційно-розвиткових послуг здійснюється відповідно до індивідуальної програми розвитку з урахуванням рекомендацій ІРЦ.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) є важливою складовою в реалізації державної підтримки осіб з ООП. Особливого значення це набуває в умовах воєнного стану і ведення активних бойових дій на території нашої держави, що безпосередньо впливає на психологічний та психофізичний стан дітей даної категорії. Правовий механізм надання корекційно-розвиткових послуг врегульований ст. 103-3 БКУ [1] та Постановою № 88 [4]. Стаття 103-3 БКУ встановлює, що субвенція з державного бюджету спрямовується на надання державної підтримки для здобуття освіти дітьми з визначеними типами порушень фізичного та психічного розвитку, які здобувають освіту в інклюзивних класах (групах)

закладів дошкільної та загальної середньої освіти, або закладах позашкільної, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти державної та комунальної власності. Розподіл субвенції на надання державної підтримки особам з ООП здійснюється між місцевими бюджетами відповідно до кількості осіб з ООП. Розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами є структурні підрозділи з питань освіти і науки місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Фактично впроваджується принцип «гроші ідуть за дитиною». За рахунок субвенції здійснюються видатки на 1) оплату праці фахівців (перелік яких затверджений Постановою № 88 [4]) на основі цивільно-правових договорів за проведення корекційно-розвиткових занять укладених між фахівцем та відповідним структурним підрозділом з питань освіти і науки, потребу у фахівцях формують заклади освіти; 2) придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку (типовий перелік затверджений Наказом № 414 [5] 3) облаштування кабінетів, ресурсних кімнат у відповідних закладах освіти та ІРЦ. Оплата за проведені корекційно-розвиткові заняття здійснюється щомісяця на підставі актів приймання проведених корекційно-розвиткових занять.

Отже, в Україні створений дієвий механізм державної підтримки осіб з особливими освітніми потребами з метою забезпечення їх конституційного права на освіту шляхом створення мережі інклюзивних закладів освіти та надання корекційно-розвиткових послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 17.11.2022).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 17.11.2022).
3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2022)
4. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами: Постанова Кабінету Міністрів України від від 14 лютого 2017 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2022)
5. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: Наказ МОН від 23.04.2018 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text> (дата звернення: 17.11.2022).

Дар`я ГЕРУК, студентка,
Інна ГУМЕНЮК, викладачка,
ВСП «Кам'янець - Подільський фаховий коледж»,
Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту людей з інвалідністю, які зустрічаються з їх працевлаштуванням на ринку праці, а також методи та шляхи їх вдосконалення.

Ключові слова: людина з інвалідністю, працевлаштування людей з інвалідністю, ринок праці.

Regulatory and legal support for the social protection of people with disabilities, the challenges faced in their employment in the labour market, as well as methods and ways to improve them.

Keywords: person with disabilities, employment of people with disabilities, labour market.

Із загального числа людей з інвалідністю – майже половина знаходиться у працездатному віці і потребує реабілітації та подальшого працевлаштування. Як свідчить досвід практичної діяльності, люди з інвалідністю не можуть на рівних конкурувати на ринку праці, особливо в сучасних економічних умовах, коли перехід до ринкових відносин вимагає інтенсифікації виробництва, підвищення вимог до загального фізичного та інтелектуального стану працюючих. Тому професійна реабілітація людей з

інвалідністю стала на сьогодні однією з найважливіших проблем суспільства.

На заваді в пошуку роботи, крім фізичних бар'єрів, певні проблеми для їх професійної інтеграції створюють і розбіжності в законодавстві, неоднозначне ставлення суспільства до цієї категорії громадян.

На ринку праці відокремлюється суттєва проблема в подоланні дисбалансу між попитом і пропозицією цієї специфічної робочої сили. Практично така сама ситуація склалася і щодо співпраці з питань укомплектування новостворених робочих місць для працевлаштування людей з інвалідністю за рахунок коштів Фонду. Одним із чинників стримування зайнятості також є: відсутність інформації про те, які підприємства створюють нові робочі місця для працевлаштування; відсутність гнучких форм організації праці та механізму зацікавлення роботодавців у працевлаштуванні; низька оплата праці на людей з інвалідністю запропоновані роботодавцем робочі місця та невідповідності обмежень в роботі з вимогами роботодавця.

Існують і проблеми з виникають для роботодавців при працевлаштуванні. Роботодавець є головним стратегічним партнером служби зайнятості, від якого безпосередньо залежить, чи поповнюватиметься ринок праці новими робочими місцями і чи зростатиме заробітна плата, а, отже, й добробут населення. Роботодавець – клієнт номер один центрів зайнятості, який визначає замовлення на робочу силу й ситуацію на ринку праці взагалі.

Попит на якісну робочу силу постійно зростає. На жаль, ринок освітніх послуг не може достатньо задовольнити попит роботодавців

у професійних кадрах (саме робочих професій), оперативно реагувати на зміни попиту ринку праці, а отже забезпечувати кадрові проблеми його підприємства й виходячи з цього пропонувати реальну послугу. Держава стоїть на охороні інтересів людини з інвалідністю: законодавством зазначено, що 4% робочих місць заброньовано саме для цих осіб і при невиконанні цієї норми підприємства, і установи, незалежно від форм власності, сплачують значні штрафи до Фонду соціального захисту людей з інвалідністю, усе ж вирішенню проблеми це замало допомагає. Одна з головних труднощів полягає в тому, що кількість працездатних людей з інвалідністю, менша ніж кількість заброньованих робочих місць і щоб виконати бронь підприємства змушені застосовувати різні не зовсім законні заходи, а саме: приймають на роботу осіб з 1 групою інвалідності (заздалегідь знаючи, що людина не може працювати) формально з символічною зарплатнею. Одним із питань, які ставлять на зустрічах в ЦЗ роботодавці є небажання працівників сповіщати роботодавцю про призначення йому інвалідності. В такому разі підприємство вимушено сплачувати в Пенсійний фонд 32% внесків, а не 4%. Необхідно створити централізований банк даних, які потребують професійної реабілітації та працевлаштування. Цей банк формується на базі даних регіональних інформаційних банків зайнятості та працевлаштування (реєстрів людей з інвалідністю). Основою під час формування таких регіональних банків має стати впровадження індивідуальної картки для організації автоматизованої системи управління забезпеченням зайнятості та працевлаштування людей з інвалідністю, НДІ праці і зайнятості населення.

Інформаційною основою формування банку даних людей з інвалідністю з метою працевлаштування є:

– потенційна здатність до трудової діяльності, що ґрунтується на висновках медико-соціальних експертних комісій щодо показаних видів професійної діяльності, а також професійно-кваліфікаційний рівень, індивідуально-психологічні особливості та бажання й готовність працювати;

– потреби підприємств, установ, організацій різних форм власності й господарювання у робітниках і фахівцях за професіями, спеціальностями, освітньо-кваліфікаційними рівнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маршавін Ю. М., Фокас Л. М., Ляміна Л. Є. Методичні рекомендації щодо надання центрами зайнятості соціальних послуг роботодавцям. Київ: ІПК ДСЗУ. 2016. 55 с.

2. Козачук О. Соціально-економічне становище інвалідів в Україні та проблеми їх соціального захисту за умови трансформації економіки. *Україна: аспекти праці*. 2022. С. 12-16.

3. Купалова Г., Лесько О. Зайнятість та професійна реабілітація осіб з обмеженими фізичними можливостями: проблеми і шляхи вирішення. *Україна: аспекти праці*. 2021. № 5. С. 4-11.

Анна ТІСЛІЧЕНКО, студентка,
Тетяна МАТВІЄНКО, викладачка,
ВСП Херсонський політехнічний фаховий коледж
Національного університету «Одеська політехніка»,
Україна

ТУРИЗМ, ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ВІДКЛАДЕНОГО ЖИТТЯ У ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

У доповіді розглядається використання туризму, як способу подолання синдрому відкладеного життя, серед однієї з вразливих соціальних груп – переселенців. У цьому дослідженні виокремлено причини та прояви цього синдрому. Серед основних методів боротьби із ним – туризм. У ході соціального опитування встановлено найпопулярніші способи туристичної діяльності серед переселенців і доведено їхню практичність у боротьбі із синдромом відкладеного життя.

Ключові слова: туризм, переселенці, синдром відкладеного життя, психологічно-соціальна проблема, туристична діяльність.

The report examines the use of tourism as a way to overcome the syndrome of delayed life among one of the vulnerable social groups - internally displaced persons. This study highlights the causes and manifestations of this syndrome. Tourism is one of the main methods to reduce the effects of the delayed life syndrome. In the course of the social survey, the most popular methods of tourist activity among internally displaced persons have been determined and their practicality in the fight against the delayed life syndrome has been proven.

Key words: tourism, internally displaced persons, delayed life syndrome, psychological and social problem, tourist activity

Актуальність обумовлена тим фактом, що синдром відкладеного життя – одна з найрозповсюдженіших психологічно-соціальних проблем в умовах повномасштабного вторгнення. Переселенці, у свою чергу, – потенційна соціальна група ризику, яка може зазнати деструктивного впливу «відкладеного життя». Одним із способів подолання «життя на паузі» може стати туристична діяльність.

Головною проблемою є виявлення шляхів подолання синдрому відкладеного життя та залучення групи ризику до туристичної діяльності, як дієвого інструменту покращення психологічного здоров'я переселенців. Виокремлення найкращих способів туризму для цього.

Досліджуючи психологічний аспект теми «Туризм, як спосіб подолання синдрому відкладеного життя» було виявлено основні причини виникнення його: зміна місця перебування, втрата відчуття стабільності, постійне стресове напруження, невпевненість в завтрашньому дні, а також схильність до невротичних розладів [3]. Варто зазначити, що ознаками синдрому відкладеного життя є свідома відмова від реальності на користь безхмарного майбуття, відмова собі в мінімальних задоволеннях, бо зараз не на часі, постійне очікування слушного моменту, нав'язливі думки на зразок: «от після перемоги одразу...», «як тільки повернусь додому, так і...», перманентна туга за минулим та мріяння, як склалося б життя без війни, власноручне обмеження можливості радіти тут і зараз [2]. Так само в ході синтезу та аналізу матеріалу було виокремлено

головний методи боротьби із «відкладеним життям» – повернення себе до реальності за допомогою тих речей, які роблять вас щасливими і дають можливість відчувати себе живим і проживати позитивні емоції.

Зазначаємо, що результатами дослідження є проведення власного опитування, в ході якого було виявлено, що у 40% респондентів час від часу виникають нав'язливі думки, які заважають їм приймати рішення, а у 13,5% ці думки виникають чи не щодня. Лише 15% не відмовляють собі у задоволенні другорядних потреб (таких як походи ресторани, відвідування театрів, музеїв, виставок тощо), інші ж вважають їх не на часі. 55,5% опитаних мріють більше подорожувати після війни, але у 60% такої можливості станом на зараз немає.

Тому, зроблено висновок, що переважна більшість переселенців мають ознаки синдрому відкладеного життя. Також було з'ясовано, що 52% резидентів туристична діяльність допомагає справлятися із проявами синдрому, дає можливість людям жити в моменті, відчувати себе живими і щасливими, розслабитися, відволіктися від проблем та отримати задоволення від нових вражень та емоцій. Найпопулярнішими видами туризму серед тих, хто проходив опитування стали: гастротуризм, піший туризм, відвідування музеїв та ресторанів, дослідження історико-географічних пам'яток країни, гірський культурно-пізнавальний, туризм.

Важливо зазначити, 40% вважають туризм актуальним в умовах повномасштабного вторгнення, 26% ж складно дати відповідь на це запитання. Це означає, що туристична діяльність серед переселенців

на сьогоднішній день є популярною та ефективною в плані боротьби з вище зазначеною проблемою [1].

Отже, підбиваючи підсумки, можна сказати, що синдром відкладеного життя є актуальною проблемою для переселенців. Одним із методом боротьби з ним може стати туристична діяльність, як комплексна протидія відчуттю ірреальності, що сприяє появі нових вражень та емоцій, які є безпосереднім підґрунтям для повернення відчуття життєвої наповненості. Також варто зазначити, що туризм є доволі популярним і у воєнний час серед переселенців.

За соціальним опитуванням було виявлено, що туристичні поїздки на практиці справді допомагають змінити фокус уваги з проблем, які провокують стресові стани, на позитивні моменти, гарні краєвиди, цікаві зустрічі, чим відновлюють та наповнюють яскравими враженнями та справжнім життям.

Тому можна зробити висновок, що туристична діяльність є актуальним та дієвим інструментом у боротьбі із синдромом відкладеного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Не на часі», «роблю недостатньо», «хочу додому»: 5 синдромів українців під час війни». URL: <https://laba.ua/blog/3103-5-sindromov-ukraincev-vo-vremya-voynu>

2. Соціальне опитування щодо виявлення ознак синдрому відкладеного життя серед переселенців та думки українців щодо туристичної діяльності, як методу боротьби із синдромом відкладеного життя. URL: <https://forms.gle/7mSyZLFAdYZMubTda>

3. Суспільне Новини: «Індивідуальна необхідність чекати слухного часу». Кропивницький психолог – про синдром відкладеного життя під час війни. Автор: Павло Іванов. URL: <https://suspilne.media/350162-individualna-neobhidnist-cekati-slusnogo-casu-kropivnickij-psiholog-pro-sindrom-vidkladenogo-zitta-pid-cas-vijni/>

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 30.10.2023)

3. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 30.10.2023)

Anastasia KRYSHTOFOR, bachelor,
Ukrainian Catholic University,
Ukraine,
Marta BODNAR, student,
Estonian Academy of Arts,
Estonia,
Lyubov KRYSHTOFOR, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College
of Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

**BARRIER-FREE TOURISM: EUROPEAN EXPERIENCE.
PROBLEMS AND PROSPECTS OF UKRAINE**

This article aims to consider the state of barrier-free tourism in Ukraine through the perspective of current challenges. The article also analyses the experience of Poland as a Ukrainian western neighbor.

Keywords: barrier-free tourism, a person with disability, inclusion, living conditions.

Barrier-free tourism is a modern direction in the travel industry, which aims to create conditions for maximum accessibility and comfort of travel for everyone, including people with disabilities.

An estimated 1.3 billion people experience significant disability. This represents 16% of the world's population or 1 in 6 [3]. During the year and a half of the full-scale invasion, the number of Ukrainians with disabilities increased by 300,000. Previously, 2.7 million people with

disabilities lived in Ukraine, and now this number has reached 3 million people [2].

Unfortunately, because of the tremendous war, we are seeing the number of Ukrainian people having different types of disabilities increase, and that's why it is essential to make Ukrainian cities comfortable to live in and to travel to, as now it is not only about barrier-free tourism but a barrier-free lifestyle.

When discussing this topic, it is crucial to remember that it's not only about providing easy ways to move around but about creating proper and comfortable conditions for people with disabilities to feel themselves full-fledged members of society. In Ukraine, as in many post-Soviet countries, this type of tourism and lifestyle was implemented on local levels without considering the broader perspective, so barrier-free living and traveling conditions are just beginning to develop in Ukraine, as evidenced by individual objects of infrastructure, but once there are corresponding changes in the worldview, we observe individual charity actions rather than the development of society and space comfortable for everyone.

The development of barrier-free tourism in Ukraine requires thorough research in the areas of analysis of the activities of existing enterprises and organizations, transformation mentality, and the main direction of international cooperation. Many European countries are quickly reacting to the necessity of developing comfortable conditions for traveling and living. Ukrainian society needs to discover and learn more about the experiences of such countries as Poland, Slovenia, France, Germany, and the USA to be aware of the active development of integration tourism for people with disabilities opportunities, as this

significantly contributes to adapting people with physical limitations in modern society.

Furthermore, our Polish neighbors are taking active steps to improve tourism accessibility for people with disabilities, focusing on the removal of architectural and communication barriers, as well as gradually introducing the filling of Internet resources with tourist information in a unique format for perception. It should be noted that the Polish capital, Warsaw, was named the best city for accessibility in the 2020 edition of the Access City Award [4]. Given Ukraine and Poland's solid links and multilateral cooperation, it would be suitable to interact in the tourist sector by designing and engaging in collaborative programs to promote inclusive tourism.

Ukraine is also taking necessary steps to develop inclusivity in our country. On December 21, 2021, the Ministry of Digital Transformation presented a new educational course, «Barrier-free Literacy,» and it spreads knowledge about what is barrier-free, why stereotypes and prejudices should be avoided, are Ukrainians ready to overcome barriers and other vital questions.

On the initiative of the first lady of Ukraine, Olena Zelenska, «Without barriers,» the National Strategy for creating a barrier-free space in Ukraine until 2030 was adopted, and the plan of measures for its implementation for 2021 and 2022 was approved [1].

Barrier-free living and traveling conditions are not a luxury - it's a necessity and a symbol of a developing and modern country. Disabilities do not have to determine the individual's living level and hinder social adaptation. Especially now, when war mutilates the bodies and souls of

Ukrainian people, it is a crucial need to work even harder on the initiatives that can provide comfortable conditions for them to live and travel.

REFERENCES

1. Безбар'єрність. Міністерство соціальної політики України. URL: www.msp.gov.ua/content/bezbarernist.html?PrintVersion.
2. В Україні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю. Укрінформ. URL: www.ukrinform.ua/rubric-society/3763345-v-ukraini-nalicutsa-3-miljoni-ludej-z-invalidnistu-zolnovic.html?fbclid=IwAR10hQsNP_wKrm3BgQBJHmsChSlRirnvSMHxw5gnkpiwERS71xYrQT0Yaxg.
3. ACCESSIBLE TOURISM. UNWTO. URL: www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health.
4. Access City Award. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1141>.

Христина КУЗЬМЯК, студентка,
Національний університет «Львівська політехніка»
Галина ПЕТРИШИН, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж»
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Розглядається туризм як основний засіб соціально-психологічної підтримки; основні аспекти поняття психологічного туризму в сучасному суспільстві; поєднання цікавого відпочинку з придбанням корисних психологічних умінь і навичок.

Ключові слова: психологічний туризм, трепел-терапія, еко-туризм, PSY-туризм.

Tourism is considered as the main means of social and psychological support; main aspects of the concept of psychological tourism in modern society; a combination of interesting recreation with the acquisition of useful psychological skills and abilities.

Keywords: psychological tourism, travel-therapy, eco-tourism, PSY-tourism.

Сучасна нестабільна військова ситуація на сході України кардинально змінила життя суспільства за останні 6 років. Війна внесла свої корективи у всі сфери життя населення. І якщо економіка досить сильно постраждала у зв'язку з тимчасово окупованими

територіями у Донецькій та Луганській областях, то сфера туризму вийшла на зовсім інший, незвичний для України рівень.

Психологічний напрям в туризмі є досить поширеним у багатьох країнах світу і часто трактується як тревел-терапія чи езо-туризм. Найбільший його розвиток розпочався з 2014 р. Саме в цей період постала гостра необхідність у відновленні не лише фізичного, але і психологічного стану учасників АТО/ООС. Та не завжди можливо провести всі необхідні відновлюючі психологічні заходи в умовах кабінетного простору. Тому все більше психологів почали експериментувати і проводити заходи з учасниками АТО/ООС на відкритому повітрі та в цікавих місцях, а також створювати реабілітаційні центри. Деякі туристичні фірми почали залучати психологів при організації та проведенні турів. Це і стало початком розвитку психологічного туризму, який більш відомий як PSY-туризм.

Мета психологічного туризму полягає в досягненні внутрішньої цілісності і гармонії людини за допомогою спеціально організованої туристської діяльності, а саме психологічного туризму; через психологічний супровід клієнта-туриста, що виражається в допомозі клієнту-туристу зорієнтуватися в просторі своєї психологічної реальності.

Основні завдання психологічного туризму полягають у:

- вирішенні психологічних проблем через досягнення внутрішнього і зовнішнього буття;
- пізнанні клієнтом своєї психологічної реальності, своїх особистих ресурсів (прихованих фізичних і психологічних можливостей людини);

- розвитку "чуття" до життя (радощі буття, повноти життя, своєї «потрібності»);
- вдосконаленні соціальної контактності клієнта, його здібності вступати і будувати соціальні контакти;
- формуванні та розвитку здатності приймати відповідальність за себе, свої думки, почуття та вчинки.

Таким чином, інтерпретуємо поняття психологічний туризм, як об'єднання подорожей і відпочинку по нових цікавих місцях з пізнанням світу душі, знайомство з прихованими силами, які ховаються усередині кожного з нас. За досить короткий термін людина зможе добре відпочити, а також навчиться прийомам медитації, комунікабельності, енергетичному диханню і багато чому іншому.

Поява та розвиток цього напрямку, насамперед, обумовлено напруженим ритмом життя сучасного суспільства, особливо у великих містах та мегаполісах, який не дає можливості розслабитися, і постійно тримає людей в напрузі.

Аналіз наукових джерел дозволив виділити кілька трактувань суті психологічного туризму. Психологічний туризм – це подорож не лише по просторах землі, але і по просторах душі. Психологічний туризм – це відпочинок (70%) + психологічний супровід, розвантаження, перезавантаження, екологічна і бажана зміна у вашому житті (30%). Психологічний туризм – це спеціально розроблена технологія для відновлення і підтримки психологічного здоров'я людини у сучасному світі, поєднання цікавого відпочинку з придбанням корисних психологічних умінь і навичок. Частина цих

визначень підкреслює значення психологічного туризму для відновлення психологічного здоров'я людини, наприклад:

- технологія відновлення і збереження психологічного здоров'я сучасної людини. Це технологія, яка відновлює духовні сили, зміцнює волю, гармонізує енергетичну структуру особи людини, створюючи, тим самим, сильного, здорового, цілеспрямованого, невідкладного обставинам людини;

- спеціально розроблена технологія для відновлення і збереження психологічного здоров'я сучасної людини». У подальшому, виникає питання щодо структури психологічного туризму.

Нині існує велике число варіацій психологічного туризму. Найпоширенішими серед них є:

- похід разом з психологом і провідником;
- закордонна поїздка, яка передбачає можливість проходження яких-небудь тренінгів;

- еко-туризм, який дає можливість людині пізнати світ, що оточує його, і набути корисних психологічних навичок. У більшості випадків еко-туристи мешкають в наметах в лоні природи [1];

- поїздка у велике місто, що супроводжується цікавими екскурсіями і тренінгами. Психологічні програми подорожей побудовані з урахуванням сучасного ритму життя і орієнтовані на людей. В програму включені:

- психологічні ігри та вправи з елементами тренінгу;
- релаксуючі та антистресові методики;
- ефективні методи і прийоми для зняття напруги та стресу;
- проведення тестування.

Психологічний туризм передбачає не просто об'єднання туризму (подорожі, відпочинку і пізнання) з психологічною роботою через психотехнології, соціально-психологічні тренінги, психотерапію і консультивання, але й вибудовування цілісного контекстного простору, в якому особистісний та груповий розвиток обумовлений впливом на нього соціокультурних і природних чинників середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. V-тий щорічний фестиваль психології тіла і руху. URL: <http://maya.kiev.ua/27-2905-v-%D1%82%D0%B8%D0%B9-27-29/05/16>

Оксана ГАЛУШКА, студентка,

Віра СЕМЕНЮК, викладачка,

ВСП «Технологічний фаховий коледж»

Національного університету «Львівська політехніка»,

Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У статті розглянуто особливості та реабілітаційні функції інклюзивного туризму. Здійснено узагальнений аналіз проведених досліджень, які стосуються впровадження інклюзивного туризму як виду соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців.

Ключові слова: інклюзивний туризм, соціально-психологічна реабілітація, військовослужбовці.

The paper examines the characteristics and therapeutic functions of inclusive tourism. It is carried out a generalized analysis of the performed investigations about the introduction of inclusive tourism as a type of social and psychological rehabilitation for soldiers.

Keywords: inclusive tourism, socio-psychological rehabilitation, soldiers.

Сьогодні в українському суспільстві, яке живе в умовах війни, актуальною стала проблема соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців з інвалідністю, що вимагає пошуку ефективних засобів для її вирішення. Одним із таких виступає інклюзивний туризм і розглядається він, насамперед, як потужний засіб активної реабілітації.

Проведення реабілітаційних заходів у військовослужбовців має свої особливості, оскільки після участі в бойових діях, які супроводжувалися величезним психологічним та фізичним навантаженням, демобілізовані бійці зазначають, що їх психіка виявляється непристосованою до мирного життя, стандартних цінностей суспільства, оцінки мирними громадянами пережитих ветераном військових подій та інше [1]. Для ефективності реабілітація необхідне використання різних методів. Існуюча система реабілітації недостатньо орієнтована на повне відновлення військових, оскільки переважають низький та середній рівні реабілітованості [2].

Науковий пошук й аналіз літератури (Белоусова Н., Бриндіков Ю., Макаренко С. та ін.) дали підстави стверджувати, що ефективним засобом соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців виступає інклюзивний туризм, який охоплює різні види реабілітації та соціальних послуг: медичну, психологічну, професійну, фізичну, фізкультурно-спортивну, соціальну та інші соціально-побутові заходи [1]. Найбільш сприятливим інклюзивний туризм є для фізкультурно-спортивної реабілітації – системи заходів із фізичних вправ для відновлення здоров'я, покращення фізичного і психічного стану для всіх інклюзивних категорій завдяки різним формам і методам туристичної діяльності [3]. Фізкультурно-оздоровче середовище суттєво впливає на соціально-психологічний статус такої категорії людей, сприяє розвитку і становленню емоційної сфери, розширює комунікативні функції та вдосконалює соціальний досвід [1]. Все частіше у різних регіонах країни у реабілітацію військових з інвалідністю включають активний туризм, організовуючи кількадевні походи в гори, велосипедні прогулянки, сплави на каяках. Нещодавно на Львівщині успішно був реалізований проєкт «Реабілітація туризмом 2.0».

Таким чином, інклюзивний туризм необхідно розглядати як один із ефективних засобів реабілітації військовослужбовців, що забезпечує успішне проходження соціалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белоусова Н. В. Впровадження інклюзивного туризму в соціально-реабілітаційну систему України. *Молодий вчений*. 2017. С. 14-17.

2. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація військовослужбовців – учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи: монографія. Хмельницький: Вид-во «Поліграфіст», 2018. 372 с.

3. Макаренко С. В. Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм – новий вид реабілітації інвалідів в Україні. URL: <https://udpu.org.ua/files/news/2016/11/03/file/6-7-8-9.pdf>

Вікторія ІСУПОВА, студентка,

Ігор ПАНДЯК, викладач,

Львівський національний університет ім. Івана Франка,

Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано значення туризму для економіки України, важливість для ВВП, створення нових робочих місць, підвищенню якості життя населення, можливості для розвитку. У дослідженні також проаналізовано соціально-економічні стратегії розвитку сфери туризму в Україні, визначено їхні основні цілі та завдання.

Ключові слова: туризм, економіка, ВВП, стратегії, якість життя.

The importance of tourism for the economy of Ukraine, its importance for GDP, the creation of new jobs, the improvement of the quality of life of the population, and opportunities for development are analyzed. The study also analyzed socio-economic strategies for the

development of tourism in Ukraine, determined their main goals and objectives.

Keywords: tourism, economy, GDP, strategies, quality of life.

Туризм в Україні є однією з найбільших галузей економіки, щорічно забезпечуючи близько 10% ВВП країни. У 2022 р. кількість іноземних туристів, які відвідали Україну, склала 3,5 млн. осіб, а обсяги надходжень від туризму досягли 2,5 млрд. дол. США [1].

Розвиток туризму сприяє зростанню ВВП країни за рахунок надходжень від туристичних послуг, а також створення нових робочих місць у сфері туризму та суміжних галузях. Крім того, туризм сприяє розвитку інфраструктури, зокрема транспортної, готельно-ресторанної та туристично-інформаційної. Розвиток туризму також сприяє підвищенню якості життя населення, забезпечуючи його доступ до культурного та рекреаційного відпочинку.

Розвиток туризму в Україні має здійснюватися на основі розробки та реалізації соціально-економічних стратегій, які б враховували як економічні, так і соціальні інтереси суспільства. Такі стратегії повинні визначати основні цілі та завдання розвитку туризму в Україні, а також шляхи їхнього досягнення [2].

Основними цілями соціально-економічних стратегій розвитку сфери туризму в Україні є:

- підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту України на світовому ринку;
- збільшення кількості іноземних туристів, які відвідують Україну;

- створення нових робочих місць у сфері туризму;
- розвиток інфраструктури, пов'язаної з туризмом;
- підвищення якості життя населення за рахунок розвитку

туризму.

Для досягнення цих цілей необхідно вирішити такі завдання:

- диверсифікація туристичного продукту України;
- підвищення якості туристичних послуг;
- розвиток інфраструктури, пов'язаної з туризмом;
- підвищення рівня безпеки туристів;
- розвиток міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Розвиток туризму в Україні є важливим завданням, яке має здійснюватися на основі розробки та реалізації соціально-економічних стратегій. Такі стратегії повинні враховувати як економічні, так і соціальні інтереси суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доповідь Світового банку «Туризм і економічний розвиток». URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 4.11.2023).
2. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 4.11.2023).

Захар ТУРЧИНОВСЬКИЙ, студент,
Український Католицький Університет,
Любов КРИШТОФОР, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Необхідність розробки новітніх соціально-економічних стратегій для сфери туризму в Україні є вкрай наочною, враховуючи її спад у зв'язку з війною. Визначення ефективних підходів до відродження цієї важливої галузі економіки стає пріоритетом, щоб забезпечити її стійке майбутнє та внесок у загальнонаціональний розвиток.

Ключові слова: туризм, стратегія, розвиток.

The need to develop the latest socio-economic strategies for tourism in Ukraine is extremely topical, given its decline due to the war. Identifying effective approaches to the revival of this important sector of the economy is becoming a priority to ensure its sustainable future and contribution to national growth.

Keywords: tourism, strategy, growth.

Для більш комплексного висвітлення цієї теми важливо зрозуміти чим насправді є сфера туризму. Згідно з визначенням, яке пропонує О. Шуплат: «Туризм – це багатогранне явище, що поєднує

економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти, має значний потенціал для постійного прогресу, тісно взаємодіє з багатьма галузями економіки, зумовлюючи його провідне місце у соціально-економічному житті країн і народів. Динамічний розвиток сфери туризму здійснює мультиплікаційний ефект на інші галузі економіки, в яких активізується інвестиційна діяльність та прискорюється обіг грошових коштів» [2].

З початком повномасштабного вторгнення зі сторони російської федерації вся економіка України зазнала значних втрат і сфера туризму цьому не виключення. Підтвердженням є те, що «наразі Україна повністю позбавлена іноземних туристів, а у 2020 р. їх кількість досягла близько 4 мільйонів, з яких близько 90 тисяч скористалися послугами українських турфірм» [1]. Відтак, можна стверджувати, що в'їзний туризм, який був ключовим інструментом залучення іноземної валюти в країну, зараз є фактично замороженим. Також варто правильно трактувати дані, які можуть здаватись успішними для сфери туризму, проте насправді так не є. До прикладу, інформація про те, що «за перші чотири місяці 2022 р. сума туристичного збору становила 64 млн 611 тис. грн, що майже на 65% більше, ніж за аналогічний період 2021 р., коли до бюджету надійшло 39 млн. 206 тис. грн» [1] насправді відображає не так внутрішній туризм, як рух внутрішньо переміщених осіб.

Беручи до уваги фактори того, що сфера туризму справді зазнала значних втрат з початком війни та є одним з критично важливих рушіїв до розвитку економіки, перед державою постає виклик створення стратегій щодо відновлення та розвитку як внутрішнього, так і зовнішнього туризму. Очевидним є те, що після перемоги

відновлення цієї сфери буде відбуватись автоматично, оскільки й українці й іноземці матимуть бажання досліджувати країну, яка перемогла в сучасній війні, проте для досягнення максимальних результатів цього буде недостатньо. Саме соціально-економічні стратегії дозволять побудувати системний підхід до розвитку сфери туризму в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моца А. А., Шевчук С. М., Серета Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.41. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1560>

2. Шуплат О. М. Формування поняття «туризм» в сучасній економічній науці. URL:

http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/57.pdf.

Магдалена-Тереза ЗАВАРУЄВА, студентка,
Денис СЕНЮРА, студент,
Леся ВИШНЯНЧИН, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»
Україна

АКТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК СПОСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ

В Україні протягом останніх років відбуваються позитивні зрушення в туристичній сфері, з'являються спеціалізовані туроператори з активного туризму і, як нового способу психологічної реабілітації для військових, відкриваються нові об'єкти активного відпочинку, що виступають основою для розвитку безбар'єрного туризму.

Ключові слова: активний туризм, психологічна реабілітація для військових.

In Ukraine, in recent years, there have been positive developments in the tourism sector, specialized tour operators for active tourism and as a new way of psychological rehabilitation for the military, new active recreation facilities are being opened, which serve as the basis for the development of barrier-free tourism.

Keywords: active tourism, psychological rehabilitation for the military.

Війна в Україні призвела до значного психологічного навантаження на військових. Багато з них страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії та тривоги [3]. Значним викликом сучасного суспільства є подолання стресу та тривоги, який можна реалізувати шляхом активного впровадження активних видів туризму.

Досліджуючи сучасну наукову літературу з приводу тлумачення терміну, можна зробити висновок, що активний туризм – це вид туризму, що передбачає певні фізичні навантаження з використанням активних засобів пересування переважно на територіях з унікальним ландшафтом та збереженим природним середовищем. До активних видів туризму належить: пішохідний, гірський, водний, велосипедний, гірськоколийний, скелелазіння, спелеотуризм, дайвінг, кінний, вітрильний, роупджампінг, мультигонки, каньйонінг тощо [1].

В Україні дослідженнями в галузі активного туризму як способу реабілітації військових займаються такі науковці, як: В. Беєв, О. Скрипник, А. Іванова.

Саме, активний туризм є ефективним засобом психологічної реабілітації військовослужбовців. Це може допомогти їм подолати наслідки бойових дій:

- переключитись від нав'язливих думок і спогадів про бойові дії (мандрівка на нове місце допомагає військовим зосередитись на сьогоденні та відволіктись від травматичних спогадів, заняття активною діяльністю – подолати стрес і тривогу);

- повернення до нормального життя (з допомогою туризму познайомитися культурою, звичаями певної території та

отримати новий досвід; відновити зв'язок із суспільством і знайти нове місце в житті, відновити сили та віру в себе);

– поліпшення фізичного та психічного здоров'я (піші прогулянки, їзда на велосипеді чи плавання допомагають військовослужбовцям покращити свою фізичну форму, зміцнити м'язи, покращити витривалість, координацію та емоційний стан).

Активний туризм як спосіб реабілітації військових широко використовується в багатьох країнах світу. Важливий досвід є у США, де існує програма «Warrior Expeditions», яка допомагає військовим, що повернулися з війни, відновити фізичне та психічне здоров'я. У рамках цієї програми військові беруть участь у походах, сплавах, катанні на велосипеді та інших видах активного відпочинку.

Карпатський регіон має найрізноманітніший туристичний потенціал для активного туризму. Гірська організація «Metta» у співпраці з туристичним клубом «Nomad.live», ГО «Форза» та US Forest Service організують гірські походи в Карпати для чинних військовослужбовців [2]. Участь у походах є безкоштовною. Такі походи допомагають військовослужбовцям відновитися фізично та психологічно, вони організовані з метою адаптації для всіх та під силу кожному.

У Львові, запустили туристичний маршрут для військових під назвою «Місто лікує». Маршрут розрахований суто для поранених військових. Це екскурсії визначними пам'ятками центральною частиною міста, аби військові родом з інших міст України могли тут не лише реабілітуватися, а й морально відпочити [2].

Отже, для підвищення ефективності активного туризму, як способу реабілітації військових необхідно:

- створити належну інфраструктуру для активного безбар'єрного туризму в безпечних умовах: туристичні маршрути, кемпінги, спортивні бази;
- розвивати освітні та реабілітаційні програми з активного туризму, які враховують потреби військових;
- залучення психологів та інших фахівців до розробки і реалізації програм активного туризму для військових;
- залучати інвестиції в розвиток активного туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деревчинська А.В. Розвиток активного туризму в Україні. *Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку туризму»*. ВП «МФ КНУКІМ», 2015. С.27-30.
2. Місто лікує. Знайомство зі Львова. URL: <https://lviv.travel/ua/news/lviv-dlia-viyskovykh> (дата звернення: 08.11.23)
3. Посттравматичний стресовий розлад в умовах війни: роз'яснення психологів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/posttravmatichnij-stresovij-rozlad-v-umovah-vijni-rozyasnennya-psihologiv> (дата звернення: 08.11.23)

Анна КАДИКАЛО, студентка,
Оксана ДУМИЧ, викладачка,
ВСП «Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка»,
Україна

РОЛЬ ТУРИЗМУ У ПОКРАЩЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ІНТЕГРАЦІЇ В ГРУПАХ РИЗИКУ

У даному дослідженні розглянуто сучасні тенденції впливу туризму на психологічну підтримку груп ризику, покращення психологічного стану та сприяння соціальній інтеграції ветеранів війни та біженців.

Ключові слова: туризм, психологічна підтримка, групи ризику, соціальна інтеграція, психологічний стан, стрес, емоційне здоров'я.

This research explores current trends in the impact of tourism on the psychological support of at-risk groups, the improvement of psychological well-being, and the promotion of social integration for war veterans and refugees.

Keywords: tourism, psychological support, at-risk groups, social integration, psychological well-being, stress, emotional health.

Актуальність дослідження в контексті російсько-української війни обумовлюється тим, що туризм може сприяти психологічній підтримці груп ризику. Постановка проблеми полягає в дослідженні впливу туризму на психологічну підтримку вразливих груп, з метою

визначення впливу подорожей та психологічних турів на покращення емоційного стану та інтеграції в суспільство.

Туризм є важливим інструментом психологічної підтримки груп ризику та сприяє покращенню якості життя. В Україні психологічний туризм є відносно новим напрямом. Найбільший його розвиток розпочався в 2014 р. Проблему психологічного напрямку туризму досліджували такі науковці як: Буряк Л., Гуцуляк Н., Столярчук Є., Фоменко А., Чабан Н. та ін.

Варто зазначити, що особливості туризму багатофункціональні: від економічного розвитку до особистісного росту. Малодослідженою, але важливою його особливістю є вплив на психологічну підтримку груп ризику до яких належать: біженці, ветерани війни та інші, хто потребує підтримки і психологічного відновлення. Психологічний туризм – це спеціально розроблена технологія для відновлення і підтримки психологічного здоров'я людини у сучасному світі, поєднання цікавого відпочинку з надбанням корисних психологічних умінь і навичок [2].

Психологічний напрям в туризмі є досить поширеним у багатьох країнах світу і часто трактується як тревел-терапія чи езо-туризм. Основною метою психологічного туризму є набуття внутрішньої гармонії, психологічної цілісності, прийняття себе, гармонізації відносин зі світом за допомогою спеціально організованої психологічної допомоги, тренінгів, занять та подорожей. Однією з груп ризику є ветерани війни. Вони зазнали фізичних та психологічних травм і часто стикаються з труднощами при адаптації до цивільного життя. А. Фоменко визначив, що психологічний

туризм – це метод адаптації військових через позитивний стрес і шлях до вміння знову довіряти людям «поза війною» [1].

Туризм створює для них повноцінне середовище спілкування, встановлює незалежні та різнобічні соціальні контакти, допомагає сформувати впевнену і ефективну життєву позицію. Також ветерани можуть займатися альтернативними видами туризму, які не вимагають фізичних зусиль, такими як культурний, екскурсійний, круїзний туризм. Ще однією важливою групою ризику є біженці та внутрішньо переміщені особи. Вони часто стикаються з труднощами, пов'язаними із соціальною адаптацією в новому середовищі. Туризм надає їм можливості для інтеграції: встановлення нових соціальних контактів, які допоможуть адаптуватися до нового середовища та створити нові можливості.

В умовах сьогодення туризм має суттєвий вплив на покращення психологічного стану, фізичного здоров'я груп ризику, налагоджує комунікацію та розвиває нові навички, відволікає від стресу, відкриває можливості для соціальної інтеграції. Ця тема є важливою і потребує подальших досліджень та практичних заходів для покращення якості життя цих груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Терапія позитивним стресом: хто й навіщо започаткував психотуризм на Кіровоградщині. URL: <https://www.kypur.net/terapiya-pozytyvnym-stresom-hto-jnavishho-zapochatkuvav-psy-turyzm-na-kirovogradshhyni>
2. Чабан М. Психологічний туризм як засіб реабілітації воїнів АТО. Сучасні тенденції розвитку туризму: *матеріали*

III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Миколаїв:
ВП «МФ КНУКІМ», 2015.

Софія ВИХОПЕНЬ, студентка,
Наталія ЧЕРЕДНЯК, викладачка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових технологій,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті розглянуто сутність та основне призначення туризму як засобу психологічної та соціальної підтримки груп ризику та людей з інвалідністю. Показано його роль у соціалізації, реабілітації та адаптації людей з інвалідністю.

Ключові слова: туризм, психологічна та соціальна підтримка, люди з особливими потребами, інклюзивні туристи.

The article considers the essence and main purpose of tourism as a means of psychological and social support for at-risk groups and people with special needs. Tourism for people with disabilities has a huge potential due to the fact that it benefits everyone.

Keywords: tourism, social and psychological support, people with special needs, inclusive tourists.

У сучасному суспільстві туризм відіграє важливу соціальну роль у формуванні суспільної свідомості населення, в тому числі людей із

інвалідністю. Найбільша проблема в соціальній реабілітації та адаптації людей з інвалідністю в Україні полягає в середовищі, що практично є непристосованим для життя цієї категорії туристів.

Одне із найбільш важливих та складних завдань – це інтегрувати групу людей із «повоєнним синдромом», туристів з інвалідністю, дітей з інвалідністю у сучасне суспільство так, щоб їх присутність на масових, культурних заходах, в транспорті й на вулиці стала нормальним явищем.

Туризм сприяє соціально-психологічній реабілітації людей з інвалідністю та включає в себе як пізнавальний процес, так і можливість повноцінної соціалізації. Соціальна та психологічна реабілітація дасть особі з інвалідністю змогу оволодіти технологіями ефективного функціонування в різних умовах перебування, соціально активізуватися в процесі туристичних заходів, трансформувати свій світогляд, розвинути самообслуговування і догляд за собою, організувати побут в умовах навколишнього середовища.

Туризм – це альтернатива соціальної ізоляції, що позитивно впливає на здоров'я та психіку. Через туризм здійснюється терапія й профілактика психосоматичних захворювань. Подорожі не лише дозволяють урізноманітнити життя людей з інвалідністю, але й покращують психологічний стан, і як наслідок, сприяють довголіттю.

Інклюзивно-соціальний туризм структурно включає в себе різні види реабілітації і соціальних послуг, а саме: медичну, психологічну, психолого-педагогічну, професійну, трудову, фізкультурно-спортивну, фізичну, соціальну та інші соціально-побутові заходи [2].

Інклюзивний туризм як засіб соціалізації має ряд особливостей: забезпечує рухову активність; здійснює терапію і профілактику психосоматичних захворювань, підтримує фізичне здоров'я; створює повноцінне середовище спілкування, встановлює різнобічні соціальні контакти; зменшує почуття неповноцінності, інтегруючи людей з інвалідністю у суспільство; сприяє відновленню сил для виконання побутових обов'язків; сприяє позитивному психоемоційному настрою та є соціалізуючим чинником [1].

Враховуючи те, що в Україні збільшилася кількість людей, які підпадають під класифікацію інклюзивних, особливо люди з інвалідністю внаслідок військових дій, тимчасово переміщені особи з окупованих територій, які зазнали психоемоційних травм, інклюзивний туризм може стати для них потужним засобом реабілітації та соціально-психологічної підтримки, можливістю оздоровлення, ліквідації наявних психологічних бар'єрів, спілкування з людьми, отримання психологічного задоволення та відчуття себе потрібним в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна Н. В., Коротєєва А. В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм: посіб. Київ, 2020. 124 с.
2. Нохріна Л. А. Інклюзивний туризм: соціально-економічні аспекти розвитку. *Інтернаука*. 2018. № 19.

Дарина ЯРЕМЧУК, студентка,
Вікторія ЯЦУГА, студентка,
Катерина КОЗУБ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СТАН ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В СЬОГОДЕННІ

Повномасштабне російське вторгнення негативно вплинуло на всі сфери економіки. Один з бізнес-напрямків, який постраждав найбільше під час війни – це туризм. Однак туристична галузь продовжує функціонувати і приймає нові виклики сьогодення.

Ключові слова: туризм, війна, волонтерство, економіка, відпочинок.

The full-scale Russian invasion had a negative impact on all areas of the economy. One of the business areas that suffered the most during the war was tourism. However, the tourism industry continues to function and accepts the new challenges of today.

Keywords: tourism, war, volunteering, economy, recreation.

До війни туризм був важливим для економіки країни. В Україні налічувалося близько 3700 туристичних агенцій: від локальних, які спеціалізувалися на внутрішньому туризмі, до лідерів ринку, що продавали сотні різноманітних турів за кордон. Нині з цієї кількості працюють і надають послуги лише 800 агенцій. Більшість призупинили роботу через відсутність попиту на відпочинок у перший рік повномасштабного вторгнення, загальну кризу та

економічну невизначеність, постійні ракетні обстріли з боку росії. А інші переорієнтували свою діяльність на волонтерство – використовували свої автобуси для евакуації біженців, залучали зв'язки, щоб організувати закупівлю гуманітарної допомоги з-за кордону [1; 3].

Візьмемо до прикладу Львівську область – це відносно безпечний регіон в Україні, що має вихід до європейських країн. З перших днів повномасштабного вторгнення, туристичні фірми почали виготовляти маскувальні сітки, збирали та відправляли продукцію переселенцям та військовим, евакуювали людей за кордон. З поступовим відновленням своєї основної діяльності, багато туристичних компаній перераховує частину від прибутків для допомоги армії.

Однак, люди прагнуть відпочинку, тому з настанням літнього сезону почали з'являтися окремі запити на відпочинок, зокрема в містах безпечної частини нашої держави – західних регіонах, Карпатах.

Львівщина, Франківщина та Закарпаття – найбільше прийняли внутрішньо переміщених осіб з інших областей України. І саме в цих регіонах продовжив функціонувати внутрішній туризм. «Люди, які перебувають на спокійних територіях або переїхали сюди, спочатку почали цікавитись екскурсіями у Львові. А вже потім почалися запити на виїзні тури, бо люди хочуть відпочити від новин» – розповіла Наталія Шолок, старша менеджерка однієї з туристичних фірм, які продовжують працювати, попри війну[2].

Саме потреби у відпочинку допомогли продовжувати функціонувати туристичним фірмам та в загальному туристичній

галузі та потроху підтримувати економіку країни своїми податками. Під впливом війни, все більше українців почали цікавитись своєю культурою, пам'ятками, природою – тому і відбулась така популяризація подорожей по Україні. У той же час, поступово відновлюється також і виїзний туризм. Переважно жінки з дітьми подорожують за популярними літніми напрямками з вильотом із Кишинева – столиці Молдови або з інших сусідніх країн.

Українці досі надають перевагу пакетам «all inclusive» і часто подорожують у теплі країни, як-от Туреччина чи Єгипет. Водночас, для наших туристів нині критично важливою є відсутність на курортах росіян, тож популярними стають європейські країни, зокрема Іспанія, Італія, Греція, Чорногорія, Кіпр. Багато відпочивальників почали мандрувати автівкою, для такого типу подорожі ідеально підходить Хорватія [3].

Туристична діяльність в Україні залишається важливою в сфері послуг, яка має значний вплив на економіку країни під час війни. Хоча вторгнення негативно впливає на туризм, однак в післявоєнний час відбудеться значний приплив туристів до нашої країни, що позитивно впливатиме на відновлення економіки України та туристичного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олексюк Г. В., Подольський О. С. Проблеми та перспективи туристичної індустрії України в умовах сучасних викликів. *Регіональна економіка*. 2022. №3(105). С. 95-105.

2. Родак К. Як виглядає туризм під час війни. URL: https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665

3. Туризм в умовах повномасштабної війни: куди їхати, який напрям обирати та як планувати свої подорожі. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyni-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>

Михайло ВИШНЯНЧИН, студент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна

Angela SERRIELLO, student,
Katholieke Universiteit te Leuven,
Belgium

Леся ВИШНЯНЧИН, викладач,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Сьогодення в Україні вимагає особливої уваги до окреслення векторів стратегічного розвитку туризму в умовах збройних конфліктів і повоєнного відновлення. Виділення напрямів

оптимізації можливих заходів щодо координації діяльності основних учасників сфери туризму в умовах подальшої післявоєнної відбудови країни.

Ключові слова: туризм, антикризова стратегія, післявоєнне відновлення.

The current situation in Ukraine requires special attention to outlining the vectors of strategic tourism development in the context of armed conflicts and post-war reconstruction. The article highlights the directions of optimization of possible measures to coordinate the activities of the main participants in the tourism sector in the context of further post-war reconstruction of the country.

Keywords: tourism, anti-crisis strategy, post-war recovery.

Війна в Україні стала величезною трагедією в житті українського народу, вплинула на світову економіку та міжнародний туристичний ринок. Потрясіння, викликані збройними конфліктами, зупинили нормальне функціонування туристичної сфери, а подекуди звели нанівець усі досягнення. Українські готелі та ресторани з початком війни виступають хабами для розміщення біженців, готують гарячі обіди для українських захисників та волонтерів, надають приміщення під склади гуманітарної допомоги.

Проблемам діяльності туристичної галузі присвячено роботи багатьох українських та іноземних дослідників, а саме: А. Калугіна, А. Романова, А. Голод, В. Худавердієва, Н. Чуйко, А. Воронкова, О. Любіцева, А. Парфієнко тощо.

Туризм, як міжнародна сфера у світі, все більше потерпає від терористичних актів і збройних конфліктів (атаки в аеропортах, готелях, громадському транспорті тощо), не стала виключенням і Україна в 2022 р. від початку війни. Варто зазначити, які є негативні аспекти для розвитку туризму в Україні: зниження рівня безпеки та захисту туристів; пошкодження або руйнування туристичної інфраструктури; міграція населення і можливий дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері туризму; скорочення туристичних програм внаслідок перерозподілу коштів на соціальні потреби та оборону країни; зменшення туристичних потоків до бюджету країни внаслідок втрати туристичної привабливості.

COVID-2019 та війна 2022 р. стали чинниками серйозних зменшень туристичних потоків, що вплинуло на зменшення фінансових надходжень до бюджету нашої країни. Варто зазначити основні перешкоди для розвитку в'їзного туризму: військові дії на території України; перебування ВПО за кордоном; руйнування або й втрата частини інфраструктури та туристичних об'єктів; закритий повітряний простір та порушення логістики; бойові дії на території областей, які є туристичними центрами України [2].

Відповідно, ситуація з туризмом в Україні залишається ще складною та не вирішеною, але туризм відновлюється в межах України, а саме короткотермінові поїздки в туристичні центри заходу України та більш тривалі в Карпати.

По завершенні війни постане питання відновлення економічної діяльності на зруйнованих територіях, а також і реновація туризму. На сьогодні в Україні не вистачає системного дослідження

особливостей формування державної політики у сфері туризму в умовах війни, що ускладнює процес прийняття управлінських рішень та оцінку економічного ефекту [2].

Варто зауважити, що в світі є багато прикладів відновлення туризму в країнах після масштабних конфліктів, а саме: Хорватія, Кіпр, Грузія та Ізраїль, де позиція державної політики була направлена на відновлення туризму.

Отже, роль держави та органів влади, які працюють задля підвищення позицій туризму як для своїх громадян так і для іноземців, полягає у визначенні основних туристичних переваг території та потужної рекламної кампанії в інших державах. Стратегія просторового розвитку повинна передбачати реорганізацію економічного простору України за рахунок формування та розвитку перспективних центрів економічного зростання для розширення географії внутрішнього туризму.

Економічна ефективність туризму передбачає, що туристична діяльність у державі повинна розвиватися паралельно з іншими галузями економіки. Саме тому КМУ було схвалено Стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 р. Стратегія передбачає, що до 2026 р. в Україні: збільшиться кількість внутрішніх та іноземних туристів, робочих місць у сфері та наповнення бюджетів, буде створено позитивний імідж України, як привабливої для туризму [3].

Варто зауважити, що по закінченні війни ситуація щодо міжнародного туризму також зміниться і зросте кількість туристів з країн-партнерів, а саме: Польщі, Великої Британії, Латвії, Литви, Естонії тощо. Це надасть можливість перетворити Україну на

популярну туристичну країну не тільки Східної Європи, але й всього європейського континенту. Сьогодні потрібно розглянути розробку турпрограм для іноземних туристів. Окрім, існуючих маршрутів, є потенціал для відвідування населених пунктів, які зазнали агресії (Маріуполь, Чернігів, Київ, Харків, Миколаїв, Херсон) і створення нових екскурсійних маршрутів та розвиток військового туризму [1].

Отже, після війни туристична сфера залишається однією з найшвидших і найбільш доступних можливостей для залучення іноземних інвестицій в українську економіку. Аналізуючи дані та досвід країн зазначаємо необхідність формування стратегії повоєнної відбудови та відновлення сфери туризму:

- розвиток ділового, освітнього, медичного, зеленого, спортивного та воєнного туризму;
- розгалуження інфраструктури туристичних послуг та оцифрування рішень;
- розвиток туризму на всіх рівнях (створення інвестиційних проєктів і виділення місцевих туристичних магнітів) та формування конкурентної переваги України;
- встановлення тісної співпраці між країнами на основі спільної туристичної діяльності;
- просування туристичного брендингу України, в основу якого покладені питання безпеки та захисту всіх туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://tourism.gov.ua>

2. Носирєв О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 1 (26). С. 55-68. URL:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22nooveu.pdf>

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=89204206-6311-4f1e-b04f-eb0eaf21505f> (дата звернення: 5.11.2023).

Анастасія МІНЧУК, студентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Тетяна БАБИН, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж»
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ДИСКРИМІНАЦІЯ, МЕЙНСТРИМІНГ ТА ДОСТУПНІСТЬ В ТУРИЗМІ

Проаналізовано аспекти дискримінації та підходи до її подолання. Розглянуто поняття доступності в туризмі. Охарактеризовано основне значення терміну «мейнстрімінг».

Ключові слова: дискримінація, доступний туризм, мейнстрімінг.

Aspects of discrimination and approaches to overcoming it are analyzed. The concept of accessibility in tourism is considered. The basic meaning of the term "mainstreaming" is characterized.

Keywords: discrimination, accessible tourism, mainstreaming.

У цілому світі мільйони осіб з інвалідністю, і не тільки, зазнають фізичної і духовної дискримінації уже протягом багатьох років. Така дискримінація розповсюджена, існує на всіх рівнях суспільства. Її нелегко позбутися, позаяк вона з'явилася багато століть, тому і потрібен час для довгоочікуваних змін. Ізолювання та відмежування стали нормою для різних категорій населення.

Дискримінація проявляється у важливих сферах життя, охоплюючи працевлаштування, господарювання, доступ до державних установ, транспорту, комунікацій, туризм та рекреації. Тому створення доступного середовища для людей з інвалідністю дозволить їм реалізовувати свої права і основні свободи, що буде сприяти їх повноцінній участі в житті країни.

Світова туристична індустрія прагне зробити туризм приємним для всіх людей, незалежно від віку, фізичних особливостей, наприклад, для користувачів інвалідного візка, осіб із захворюванням органів слуху чи зору, для вагітних жінок, батьків із дітьми, осіб, що відновлюються після нещасних випадків або інших хвороб. Доступна інфраструктура, об'єкти та послуги на місці відпочинку, інформативність тощо дадуть можливість залучити нову категорію туристів.

Термін «доступний туризм» (accessible tourism) найбільш вдало описаний у науковій статті С. Дарсі – «доступний туризм, шляхом надання розроблених туристичних продуктів, послуг та середовища за принципами універсального дизайну, дає змогу людям з особливими потребами, пов'язаними із пересуванням, зором, слухом

та когнітивними аспектами доступу, функціонувати самостійно із відповідною справедливістю та гідністю. Це визначення включає всіх людей, у тому числі, тих, хто подорожує з дітьми в дитячих візочках, людей з обмеженими можливостями та людей похилого віку». У своєму науковому доробку «Доступний туризм: поняття та проблеми» С. Дарсі дає такий опис: «доступний туристичний продукт передбачає збільшення кількості туристичних напрямів, продуктів та послуг, що є доступними для усіх людей незалежно від їхніх фізичних обмежень, інвалідності чи віку» [3].

З поняттям доступності нерозривно пов'язана концепція «мейстрімінгу», що ґрунтується на визнанні існуючих у суспільстві бар'єрів, які примушені долати люди з інвалідністю задля активної участі у житті громади, суспільства, та на необхідності створювати умови для їх подолання на всіх рівнях суспільного життя.

Мейнстрімінг – це система просування принципу соціальної рівності осіб з інвалідністю на міжнародному та національному рівнях, тому його можна трактувати як політику, стратегію, метод реалізації соціальної інтеграції. Це дієвий та ефективний підхід до забезпечення недопустимості фактів дискримінації щодо потреб людей з інвалідністю в сучасному суспільстві. Такий метод означає працювати спільно з особами з інвалідністю як повноправними партнерами на стратегічному і тактичному рівнях, що реалізує доступ і реалізацію їх безпосереднього досвіду у розробці ефективних рішень, створення довірливих стосунків та якісного задоволення потреб клієнтів [1].

Необхідна доступність означає, що людина або зустрічається з усіма типами вимог для того, щоб бути залученою у певну

діяльність, або з усіма необхідними вимогами щодо свого комфортного перебування. Інакше кажучи, коли пристосування зроблено, особи з інвалідністю стають такими самими учасниками тієї чи іншої діяльності. Такі вимоги залучення людей у певний вид діяльності повинні стосуватися усіх без винятку, незважаючи на певні обмеження.

Підводячи підсумки, можна зазначити те, що основним завданням доступності є подолання дискримінації, розвиток мейнстримінгу та спонукання усіх тих, хто надає паркові, рекреаційні й відпочинкові послуги, забезпечувати кращі умови і більші можливості в тих місцях, де люди з різною справністю можуть відпочивати, спілкуватись, діяти і працювати разом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна Н. В., Коротєєва А. В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм. Посібник. К., 2020. 125 с
2. Барський Ю., Бакота Д., Єрко І. Доступний (інклюзивний) туризм: основні поняття. URL: <https://konfgeolutsk.wordpress.com>
3. Гринасюк А. Р., Єрко І. В., Нечипорук М. А. Зарубіжний досвід проектування туристичних маршрутів за універсальним дизайном. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Географічні науки. 2019. № 31 (385). С. 142-150.

Mariia HUMENNA, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College
of Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

TOURISM IN UKRAINE IN THE WAR CONDITIONS: THE EUROPEAN ASPECT

The direction of the research is based on the issue of the development of tourism in Ukraine in the conditions of a full-scale Russian invasion. In the paper, the author emphasizes the need for the development of national tourism both in the conditions of war and in the framework of post-war reconstruction. The paper states, that military actions have a significant negative impact on the tourism industry regions and the whole country. At the same time, the author notes that the situation in tourism, as in other sectors of the economy, is closely related to the issue of Ukraine's European course.

Keywords: tourism industry, development, war conditions, Russian intervention, European integration.

In 2022, a new stage in the relations between Kyiv and Brussels began – Ukraine received the status of a candidate for joining the EU, which materialized the prospects of joining the European community, contributed to further reforms, became an incentive for the authorities and citizens of the country, and a positive signal for European and global investors. Currently on the agenda is the adaptation of national legislation in all areas of the national economy to the European legal space,

deepening the integration of Ukrainian business into EU markets, the practical introduction of visa-free travel in various areas, etc.

The war unleashed by the aggressor country, on one hand, proved the readiness of Ukrainians to defend the independence of their country, the European path of its development, united the Ukrainian nation and strengthened public support for the movement towards the EU. And on the other hand, it activated the bilateral processes of European integration, gave a new quality to the policy of Brussels in the Ukrainian direction, forced to review the approaches and priorities in the field of security. At the same time, the war, during which Ukraine suffered colossal human and financial and economic losses, influenced the nature of progress towards a united Europe.

Despite the fact that the problems of European integration of Ukraine during the war are covered in the scientific literature, the issue of the development of tourism during the Russian military invasion has not been developed in such detail.

The attention on this topic is focused on the peculiarities of the functioning of the tourism industry in the conditions of political crises and military invasions. In the paper «Sustainable business development in the context of the contemporary risks and challenges» V. Kostynets&Y. Kostynets (2023) claim that Russian aggression not only creates significant obstacles to the recovery of the continent's tourism industry after the pandemic, but also encourages tourists to consider alternative tourist destinations to other countries. A big problem in this situation was also the fact that all international logistics routes that pass through the territory of Ukraine are not functioning now. However, the Ukrainian market is not the only one affected by this war:

on certain European destinations, a drop in the number of flights is observed after February 24, compared to the same period in 2021. So, for example, the number of flights in Moldova fell by 69%, in Slovenia by 42%, in Latvia by 38%, and in Finland by 36%

Different authors pointed out that the normalization of the socio-political context is a basic condition for a successful tourism development in a post conflict period. The active role of the government and the political system is essential, firstly to foster such a normalization, secondly to implement an adequate tourism policy aimed to regulate and drive tourism development, thirdly in order to rebuild the infrastructure system.

Today, Ukraine faces a task that consists of the contradiction between the need to integrate into the world economy, on the one hand, and to ensure the protection of national interests and security, on the other. At the current stage, the tourism industry in Ukraine is one of the most affected industries during the war. For obvious reasons, this type of economic activity has not been able to function and develop normally in our country for more than a year. The ban on air travel and cross-border currency transactions are also one of the determining factors inhibiting the development of the tourism industry. In fact, the Russian-Ukrainian war has become almost destructive for the tourism industry. Closed airspace, difficulties with payment and the unreliable situation with the safety of tourists suspended all prerequisites for the «survival» of this field of economy.

However, despite everything the complexity of the situation, the tourism industry in Ukraine continues to function. Tourism industry adapts to new realities, finds new solutions, lays down basis for future

development and works on a common goal. Activities of tourism entities industry today is significantly supported by the state budget, since this function is very important in terms of martial law.

REFERENCES

1.Kostynets Y., & Kostynets V. (2023). Sustainable Business Development In The Context O The Contemporary Risks And Challenges. *Economics, Finance and Management Review*, (1), 4-12.

2. Kvasnii L., Moravska O., Malyk L., Shulzhyk, Y., Orlova O., & Scherban, Oresta (2023). Scenarios Of The Development Of Enterprises Of The Tourist Industry Of Ukraine In The Conditions Of The War And Post-War Periods, 2, 313-325.

3. Nikolova M. (2022, August 2). How Russia's war on Ukraine impacts travel and tourism. URL: <https://emerging-europe.com/news/how-russias-war-on-ukraine-impacts-travel-and-tourism>

Олександра МУЗИКА, студентка,
Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

У статті проаналізовані виклики, з якими зіткнулася Україна та світ в умовах повномасштабного вторгнення росії, які стали на заваді розвитку безбар'єрного туризму в Україні та галузі туристичної індустрії загалом.

Ключові слова: аудіогід, безбар'єрний туризм, глобальні виклики, особи з інвалідністю, підприємства туристичної індустрії, повномасштабне вторгнення.

The article analyzes the challenges faced by Ukraine and the world in the face of the full-scale invasion of Russia, which hindered the development of barrier-free tourism in Ukraine and the tourism industry in general.

Keywords: audio guide, barrier-free tourism, global challenges, persons with disabilities, tourism industry enterprises, full-scale invasion.

Наразі туризм є всесвітнім засобом пізнання навколишнього світу, відпочинку, оздоровлення, спорту. У систему туристичних заходів щорічно залучаються десятки мільйонів людей. В цьому

процесі принципової позицією є створення рівних умов для всіх людей в їх прагненні здійснити туристичну подорож. Сфера туризму є одним із потенційних джерел соціально-економічного розвитку України [1].

У сучасних умовах існує ряд глобальних викликів, які перешкоджають розвитку безбар'єрного туризму в Україні та світі [2]:

- Одним із основних викликів для розвитку безбар'єрного туризму є фінансова сторона, бракує коштів для проведення необхідних ремонтних робіт та придбання обладнання для забезпечення доступності.

- Недостатній розвиток інфраструктури для безбар'єрного туризму, не всі туристичні об'єкти мають доступні для людей з порушеннями зору аудіогіди або переклади на мову жестів.

- Культурні чинники, які можуть перешкоджати розвитку безбар'єрного туризму, оскільки є країни, де існують стереотипи та упередження щодо людей з інвалідністю, які можуть зіткнутися з проблемою відсутності доступу на туристичні об'єкти.

- Розвиток безбар'єрного туризму в Україні має певні особливості. Багато туристичних об'єктів були пошкоджені або зруйновані, а інші довелося закрити. Для України війна є найбільшим викликом за всю історію незалежної держави. Після повномасштабного вторгнення на території України немає жодної безпечної території для відпочинку.

Незважаючи на ці виклики, існує ряд заходів, які необхідно вжити для розвитку безбар'єрного туризму в Україні та світі, а саме:

– надання фінансової підтримки підприємствам туристичної індустрії для проведення необхідних ремонтних робіт та придбання обладнання для забезпечення доступності усіх суб'єктів туристичного ринку [2];

– проведення освітніх кампаній, спрямованих на підвищення усвідомлення про права людей з інвалідністю та важливість безбар'єрного туризму.

Розвиток безбар'єрного туризму є важливою частиною створення інклюзивного суспільства та головним чинником забезпечення рівних можливостей для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей. Він сприяє розвитку інклюзивного суспільства, в якому всі люди можуть брати участь у соціальному та економічному житті [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрений туризм як соціально-економічне явище. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tunyk4.htm

2. Виклики та вплив війни на розвиток туристичної галузі в Україні. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/slyzkyj.htm

Marta LOSYK, student,
Oksana OSINSKA, teacher,
Lviv University of Trade and Economic,
Ukraine

BARRIER-FREE TOURISM IN UKRAINE

The article deals with the problem of barrier-free tourism in Ukraine. The main directions of solving the problem and their impact on the development of inclusive tourism are analyzed.

Keywords: barrier-free tourism, accessibility, inclusion.

Tourism is a sector of the economy that is constantly improving and replenishing itself with new tools to meet public needs. Every year, the state faces new challenges, including the need to socialize different groups of people who have physical, psychological, intercultural, linguistic or religious barriers that prevent them from receiving standardized services on an equal footing with others. Barrier-free tourism is a tool for addressing these issues.

Barrier-free tourism, also known as accessible or inclusive tourism, is an approach to travel and hospitality that aims to ensure that individuals with disabilities and others with mobility or sensory impairments can enjoy travel experiences without obstacles or discrimination. The fundamental idea behind barrier-free tourism is to create an inclusive and accessible environment that caters to the diverse needs of all travelers.

Barrier-free tourism includes tourism for people with disabilities, tourism for pensioners, tourism for pregnant women, inclusive tourism,

etc. Each of these types of tourism requires government or public-private support.

According to the WHO, more than 10% of the world's population has a disability and therefore needs special support from the international community, governments and businesses. The United Nations has declared 2017 the International Year of Sustainable Tourism Development, which in turn demonstrates the strategic importance of tourism in solving global problems of humanity [1].

In Ukraine, unfortunately, barrier-free tourism does not have broad state support and is manifested in local initiatives of the concerned population, and is mainly interpreted as tourism for people with disabilities, namely people with disabilities (mainly limited to wheelchair users). De facto, most tourist facilities are not adapted for people with hearing, visual, musculoskeletal disabilities, do not take into account the height of visitors, etc.

Why is domestic inclusive tourism in Ukraine so problematic at the moment? First of all, there should be a comprehensive approach at the state level, a general program for planning the development of this area. After all, travel agencies alone are not able to solve the issue of city accessibility for people with disabilities. The main problems that this program should address include the following: the problem with unimpeded movement on the streets; Lack of properly equipped vehicles, not only public, but also intercity; a significant shortage of specially trained personnel in the service sector; inaccessibility of catering establishments and socio-cultural facilities; lack of adapted restrooms in public places [2].

However, there are prospects for development. Many foreign companies in the travel industry are entering the Ukrainian market, and many domestic companies are actively adopting the positive experience of foreign ones. Ukraine is becoming more and more interesting for foreign tourists, so there is interest in financing this industry. It is hoped that this will help create a supply market, which will consequently increase demand and make barrier-free tourism a reality in Ukraine.

REFERENCES

1. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tunyk4.htm
2. Безбар'єрний туризм. URL: <https://invak.info/bezbarernost/bezbaryernij-turizm.html>

Анастасія МЕЛЬНИК, студентка,
Марія ВАСИЛИШИН, викладачка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових
технологій,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ

У сучасному суспільстві туризм став відігравати важливу соціальну роль у формуванні суспільної свідомості, зміні способу життя населення, у тому числі дітей та молоді. Туризм перестає бути

сферою отримання тільки прибутку. Туризм – масове соціальне явище, в якому реалізуються різні соціально-культурні функції. Туризм – це подорожі, у тому числі для відпочинку з лікуванням, оздоровленням та реабілітацією. Потік туристів із кожним роком збільшується, спектр цільових груп споживачів розширюється, отже, зростає необхідність у розробленні і розвитку туристських послуг для всіх, тобто зростає попит на відпочинок у рамках інклюзивного, доступного для всіх туризму.

Ключові слова: туризм, психологічна та соціальна підтримка, люди з особливими потребами, люди з інвалідністю, інклюзивні туристи, адаптовані тури, потенційні туристи.

In modern society, tourism began to play an important social role in shaping public consciousness, changing the lifestyle of the population, including children and youth. Tourism ceases to be a sphere of obtaining only profit. Tourism is a mass social phenomenon in which various socio-cultural functions are realized. Tourism is travel, including for recreation with treatment, recovery and rehabilitation. The flow of tourists is increasing every year, the range of target groups of consumers is expanding, therefore, the need for the development and development of tourist services for everyone is increasing, that is, the demand for recreation within the framework of inclusive tourism available to all is increasing.

Keywords: tourism, psychological and social support, people with special needs, people with disabilities, inclusive tourists, adapted tours, potential tourists.

Туризм для осіб з інвалідністю несе величезний потенціал завдяки тому, що він вигідний усім. Діти, підлітки, дорослі, які є потенційними туристами, отримують необхідні враження та емоції, туристичні підприємства – прибуток, інвестори – відповідний імідж. Але значення цього туризму має більш глобальний характер. Суспільство отримує нових, повноцінних, активних членів, що, своєю чергою, зміцнить державу, яка базується на стабільному суспільстві. Але не варто забувати, що людина з інвалідністю – такий же член суспільства, як і всі інші, зі своїми життєвими інтересами і потребами. Однією з основних потреб, яка дає змогу людям з інвалідністю відчувати себе повноцінними членами суспільства, без бар'єрів і заборон, є туризм. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю розглядає тему туризму та його доступності для всіх і кожного.

Найважливіші завдання туризму: визволення осіб з інвалідністю із суспільної ізоляції, піднесення бажання до життя, до здійснення спеціальних вправ у процесі реабілітації, релаксації. Найбільш терапевтичним із погляду широкої реабілітації є активний туризм, який розвиває фізично, морально, оздоровчо, етично й естетично.

Функції, які виконує туризм для людей з інвалідністю: медико-біологічна та соціально-культурна, соціально-виховна, екологічна, культурно-просвітницька, інтеграційна (мікро- та макросередовище), духовна, інтелектуальна, рекреаційна, економічна, інформаційна.

Серед людей з інвалідністю особливою популярністю та доступністю користується спортивний туризм. Окрім збільшення

рухової активності, він може значною мірою наблизити життєвий простір людей з інвалідністю до життєвого простору здорових людей. Із погляду завдань фізичного виховання найбільше значення в туризмі має різноманітність рухової діяльності в природних умовах. Пересування по пересіченій місцевості, подолання різноманітних перешкод і здійснення інших необхідних рухів значно збагачують руховий досвід і фонд рухових умінь і навичок. Також заняття мають дуже велике виховне значення. Вони забезпечують придбання багатьох життєво важливих загальноосвітніх і спеціальних знань, сприяють зміцненню здоров'я, різнобічному розвитку інтелектуальних і вольових якостей. Особи, які беруть участь у туризмі, мають різні потреби. Для одних це розвага й отримання максимуму «адреналіну» від подорожі. У туристів з інвалідністю, потреби пов'язані з бажанням реалізувати свої права на відпочинок нарівні з іншими відпочиваючими. Це потреби, на перший погляд, можуть здатися не настільки значними, але це не примха людей з інвалідністю, більше того, у низці випадків продиктовано життєвою необхідністю.

Зростання чисельності людей з груп ризику підвищує необхідність у розробленні адаптивних туристських послуг для осіб з інвалідністю. Інтеграція в життя суспільства осіб з інвалідністю повинна бути в першу чергу мотивована самим суспільством по відношенню до людей з інвалідністю, забезпеченням доступності середовища, медичного обслуговування, створенням для них сприятливих психологічних умов, а також технічним і професійним супроводом туристської діяльності. Основне призначення адаптивного туризму – «сприяти вирішенню завдань надання рівних

можливостей для осіб з інвалідністю в туристських послугах із метою повноцінної їх інтеграції в суспільство».

Туристично-оздоровча активність є засобом профілактики нормальної життєдіяльності людини. Отже, можна дійти висновку, що суспільство зацікавлене в інтеграції людей з інвалідністю в туристську діяльність, у створенні доступного середовища. Залучення людей з інвалідністю до сфери інклюзивного туризму – проблема багатофункціональна. Важливо усвідомити причини, що утримують людей з інвалідністю від інклюзивного туризму, зрозуміти, чому особи з інвалідністю не можуть інтегруватися в середовище здорових людей, брати участь у туристських заходах нарівні з іншими. Людині з інвалідністю можуть надати туристичну путівку, але скористатися нею вона не зможе, тому що туристична послуга для неї виявиться недоступною. Умови споживання туристської послуги повинні бути адаптовані до можливостей людей з інвалідністю.

Адаптивний туризм забезпечує умови для ідентифікації туриста з наявністю обмежень життєдіяльності з навколишнім соціальним світом, тим самим сприяючи придбанню позитивного особистого життєвого досвіду.

Розширення життєвого простору, інтеграція в культурне середовище за допомогою адаптивних туристських послуг створюють умови для залучення осіб з обмеженням життєдіяльності у соціальний простір. Знаходження серед рівних із прав і пільг у туристській групі позбавляє людину з інвалідністю статусу винятковості. Спостереження за поведінкою інших переконує у досить високому рівні своїх компенсаторних можливостей і сприяє

інтеграції в суспільстві. У процесі туристського походу відбувається переоцінка людиною рівня своїх можливостей, підвищується рівень готовності їх подолання. Підвищується самооцінка, формується більш терпиме ставлення до свого дефекту, відбувається перехід із ролі опікуваного об'єкта у роль активного суб'єкта діяльності, зумовленої спілкуванням і взаємовпливом людей в умовах доступності туризму для досягнення соціальної інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павленко М. О. Ризики туристичної галузі. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/194.pdf>
2. Тищенко С. В., Чернишова Т. М., Осіпчук А. С. Туризм як засіб психологічної та соціальної підтримки груп ризику та людей з особливими потребами. URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/13308>

Каріна ГОНЧАРУК, студентка,
Київська муніципальна академія естрадного та циркового
мистецтв,
Альона ГОДОВАНЮК, викладачка,
ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
Україна

КРЕАТИВНА ІНДУСТРІЯ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Креативна індустрія, як чинник економічного зростання, внаслідок чисельних супутніх ефектів творчого сектору для розвитку інших секторів економіки, особливо у воєнний та повоєнний періоди. Культурне підприємництво передбачає перетворення творчого та інтелектуального ресурсу в «креативний продукт».

Ключові слова: креативна економіка, сфера туризму, креативний продукт, економічне зростання, креативність українського суспільства.

The creative economy is a factor of economic growth due to the numerous side effects of the creative sector for the development of other sectors of the economy, especially in the war and post-war periods. A cultural enterprise involves the transformation of a creative and intellectual resource into a «creative product».

Keywords: creative economy, the sphere of tourism, creative product, economic growth, creativity of Ukrainian society.

Креативна економіка сьогодні є активним виробничим сектором, який динамічно розвивається, на відміну від традиційної культури, яка переважно орієнтована на збереження цінностей, що передбачає позитивний зв'язок між зростанням економіки культури та економіки в цілому. Це чинник економічного зростання, внаслідок чисельних супутніх для розвитку інших секторів економіки, особливо у воєнний та повоєнний періоди [2].

Згідно з визначенням ЮНЕСКО, цей термін стосується галузей, які поєднують створення, виробництво та маркетинг духовного та культурного вмісту [3].

Індустрія культури – це унікальна галузь економіки, яка виникла завдяки поширенню масової комунікації та глобалізму. Одне з визначень індустрії культури стверджує, що це «діяльність, заснована на творчості, навичках або індивідуальному таланті, яка може створювати додану вартість і робочі місця шляхом створення та використання інтелектуальної власності».

У сфері культурних індустрій вирізняють різні групи: реклама, архітектура, антикварний та художній ринок, ремесла, дизайн, мода, кіноіндустрія та ринок відеопродукції, програмування, музика, виконавські види мистецтва, видавнича справа, ТБ, радіо- та Інтернет-мовлення [1].

Отже, галузі культурних індустрій мають різні способи заробітку, різну економічну логіку та динаміку розвитку, адже вони є різноформатними. І на сьогоднішній час чітко видно різноманітність використання українськими підприємцями креативних підходів до виготовлення товарів і послуг, навіть у воєнний час. Лише важливо

зазначити, що у них у всіх є одна чітка об'єднуюча риса – це патріотизм.

Нові сфери культури сприяють розвитку креативних професіоналів і менеджерів у сфері культури. Для сфери креативної економіки особливе значення має історична, етнічна, соціальна специфіка місця зосередження творчих сил, що активно впливає на розробку стратегії у сфері культурних проєктів, особливо на теперішній час в Україні, коли чітко видно національну єдність та любов до батьківщини. Отже, культурні зміни – це думати креативно про майбутнє, адже після перемоги всім українцям необхідно відбудувувати Україну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. GWARAMEDIA – незалежне онлайн видання про соціальні зміни в Харкові та Україні. URL: <https://gwaramedia.com/kreatyvni-industriyi-shho-de-yak/>

2. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.

3. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). URL: <https://www.unesco.org/en>

Марія ДУДА, студентка,
Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті розкривається тема туризму як способу психологічної реабілітації. Наведені приклади допомоги постраждалим від насильства під час війни – у даній статті жінкам та дітям – від українських та закордонних благодійних фондів, громадських організацій, урядів. Також зазначено, як сфера туризму змінилася за час військової агресії на території України.

Ключові слова: рекреаційний та релаксаційний туризм, психологічна допомога, постраждалі від війни, внутрішньо переміщені особи, благодійні організації та фонди.

The topic of tourism as a means of psychological rehabilitation is highlighted in the article. The examples of Ukrainian and international charity foundations, non-governmental organizations and governments support to war victims, especially women and children, are provided. Furthermore, changes in the tourism industry during the period of military aggression in Ukraine are represented.

Keywords: recreational and relaxation tourism, psychological assistance, victims of war, internally displaced persons, charitable organizations and foundations.

За час повномасштабного вторгнення росії в Україну постраждало багато людей, серед яких найбільше жінок та дітей. Точна статистика кількості жертв сексуального, фізичного, психологічного, емоційного та інших видів насильства на даний час невідома, оскільки про це не всі постраждалі готові говорити, а ті, хто знаходяться на окупованих росією територіях, досі страждають від дій агресора, відповідно не мають змоги звернутися по допомогу [2].

Сьогодні в Україні діють багато організацій та благодійних фондів, які допомагають анонімно збирати й передавати факти скоєного насильства до правоохоронних органів, а також безоплатно та конфіденційно надають юридичну, медичну та психологічну допомогу [2]. Влаштовують поїздки для внутрішньо переміщених осіб з рекреаційною та релаксаційною метою.

У червні 2022 року Фонд Марії Єфросиніної разом з Асоціацією європейських організацій і общин України ВААД запустив проєкт «Незламна мама». Це програма стабілізації емоційного стану жінок і дітей, які постраждали від війни, розроблена фахівцями в галузі психотерапії. Три тижні учасниці проходять інтенсивну роботу з психологами в Карпатах. Після цього на тих, хто потребуватиме терапії й надалі, чекають три місяці психологічної підтримки та кураторства в режимі онлайн [3].

У програмі задіяно понад 80 психологів. За 2022 р. реабілітаційний табір прийняв понад 1000 жінок та дітей. У планах на 2023 рік – збільшити кількість учасниць програми вдвічі [3].

Іноземні організації також допомагають жертвам насилля: минулого року до оздоровчого табору в Естонії відправилися 44 дитини з родин, що також постраждали від війни. Про це повідомила заступниця голови КМДА Марина Хонда. Дана поїздка стала можливою завдяки співпраці міської влади Києва та міста Таллінн [1].

Хмельницький краєзнавець та екскурсовод Ігор Байдак розповів, що з початку повномасштабного вторгнення потреба в туристичних послугах, можливостях і бажанні подорожувати справді суттєво змінилися [4]. Краєзнавець зазначив, що одразу переформатувався, і нині його діяльність більше сконцентрована на волонтерському туризмі. Це як один з напрямків психологічної реабілітації, передусім для внутрішньо переміщених осіб. Безоплатні екскурсії для переселенців у Хмельницькому почали проводити практично одразу з початку війни, знайомити тих, хто тікаючи від війни, залишився у місті, з його історією, пам'ятками. Спочатку такі екскурсії були двічі на тиждень, нині – один раз на тиждень. Також проводяться безоплатні екскурсії пораненим воїнам. Загалом для людей, які постраждали від війни, яким довелося покинути свої домівки, надаються туристичні послуги практично по собівартості [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відпочинкова (релаксаційна) поїздка за кордон для українських дітей. URL:

https://kyivcity.gov.ua/news/do_estoni_na_vidpochinok_vidpravilisya_4_4_ditini_z_rodin_yaki_postrazhdali_vid_viyni/

2. Допомога жінкам, що постраждали від насильства під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/12/704173/>

3. «Незламна мама» – програма стабілізації емоційного стану жінок і дітей, які постраждали від війни. URL:

<https://mashafund.org.ua/projects/nezlamna-mama/>

4. Туризм на Хмельниччині в умовах війни: чи є попит на відпочинок, як він змінився з початку повномасштабного вторгнення та які напрямки обирають. URL:

https://ye.ua/podorozhi/60603_Turizm_na_Hmelnichchini_v_umovah_v_iyni_chi_je_popit_na_vidpochinok_ta_yaki_napryamki_obirayit.html

Христина ДАЦКО, студентка,
Марія ВАСИЛИШИН, викладачка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових технологій,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна є основною проблемою сучасної безпеки, яка відрізняється від злочинності та тероризму своїм глибоким проникненням у суспільство та довгостроковими наслідками. Будучи важливим культурним маркером часу, населення сегментує свою історію на три етапи: «до війни», «під час війни» та «після війни». Взаємозв'язок між війною та туризмом мало досліджено, але ми бачимо, що війна негативно впливає не тільки на туризм, а й на економіку та загальний розвиток країни.

Ключові слова: індустрія туризму, військовий туризм.

War is a major problem of modern security, which differs from crime and terrorism in its deep penetration into society and long-term consequences. Being purely a cultural marker of time, the population segments its history into three stages: «before the war», «during the war» and «after the war». The relationship between war and tourism is little researched, but we can see that war has a negative impact not only on tourism, but also on the economy and overall development of a country.

Keywords: tourism industry, military tourism.

Вплив війни на розвиток туристичної діяльності в Україні є актуальною темою, оскільки на сході України триває повномасштабне вторгнення країни-агресора і наша країна зазнала й надалі зазнає значних втрат. Війна негативно вплинула на економіку, інфраструктуру та соціальну стабільність країни, включно з індустрією туризму. Війна, що триває, призвела до зменшення кількості туристів, які відвідують Україну, та значне зменшення доходів до державного бюджету від туристичної діяльності особливо в постраждалих регіонах, через проблеми безпеки та загальне негативне сприйняття країни як туристичної. Це призвело до значної втрати доходів для туристичного сектора країни. Український уряд працює над розвитком туризму в інших регіонах країни, які не постраждали від конфлікту, але вплив війни продовжує відчуватися у туристичній галузі. Тому тема впливу війни на розвиток туристичної діяльності в Україні залишається актуальною і важливою дискусійною сферою.

Туристична сфера є важливою галуззю для економіки кожного регіону України, оскільки вона створює значну економічну активність і можливості для працевлаштування. До початку повномасштабного вторгнення країни-агресора Україна приваблювала все більше туристів як із внутрішнього, так і з міжнародних ринків, сприяючи економічному розвитку країни. Туристичний бізнес відіграє важливу роль в економіці України, на нього виділяє приблизно 7% ВВП країни та забезпечує понад 1,5 мільйона робочих місць. Ця галузь є значним джерелом надходжень в іноземній валюті для країни, у 2019 р. надходження від туристичної сфери досягли 5,5 мільярдів доларів.

Однак війна в Україні серйозно вплинула на індустрію туризму, що призвело до зменшення кількості туристів, втрати робочих місць і зниження економічної активності. Туристична інфраструктура багатьох регіонів України також постраждала, що ще більше посилило негативні наслідки конфлікту. Тому варто розуміти вплив військового конфлікту на індустрію туризму в постраждалих регіонах для подальших розробок та стратегій пом'якшення негативних наслідків і підтримати відновлення туристичної індустрії.

Туристична діяльність в період війни не припинилася повністю, вона шукає і випробовує нові напрямки, такі, як темний та військовий туризм. Якщо до цього часу в Україні дані види туризму не дуже були розвиненими та популярними, то саме зараз вони стають досить економічно-вигідними та перспективними, оскільки Україною цікавляться багато іноземних відвідувачів.

Туристична діяльність під час війни у деяких регіонах країни може бути досить страшною та небезпечною справою. Важливо вживати необхідні заходи для забезпечення безпеки туристів. Основні правила безпеки, яких варто дотримуватись при подорожі під час війни:

- дослідити пункт призначення перш ніж вирушити в подорож, та регіон, який ви збираєтесь відвідати.

- зареєструйтесь у своєму посольстві, якщо ви громадянин іншої країни; реєстрація у вашому посольстві чи консульстві є важливим кроком для будь якого мандрівника, особливо під час війни, ще й у чужій країні.

– будьте в курсі останніх новин і подій у регіоні, який ви відвідуєте.

– уникайте зон високого ризику, таких як військові об'єкти, урядові будівлі та інші потенційні цілі.

– користуйтеся надійними транспортними службами та житлом і уникайте подорожей поодиночі чи вночі.

– завжди майте резервний план на випадок надзвичайної ситуації, це включає наявність плану евакуації з території, знання розташування найближчого посольства чи консульства та наявність контактної інформації для надзвичайних ситуацій.

Подорож під час воєнного стану в країні може бути ризикованим і складним досвідом. Однак, дотримуючись цих правил безпеки, турист можете збільшити свої шанси залишатися в безпеці, живим та неушкодженим.

Загалом туризм може надати зруйнованому війною регіону можливість відновити та відродити свою економіку, створити робочі місця та покращити якість життя місцевих жителів. Важко переоцінити важливість туризму для економіки постраждалого регіону під час війни. Ця галузь може створювати робочі місця, збільшувати доходи, диверсифікувати економіку, розвивати інфраструктуру, сприяти миру та стабільності і зберігати культурну спадщину. Інвестуючи в індустрію туризму, постраждалий регіон може почати процес відновлення та побудувати більш стабільне та процвітаюче майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вплив війни на розвиток туристичної діяльності в Україні.

URL:

<https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/545/1/%D0%A2%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BF%D0%B0%20%D0%94..pdf>

2. Туризм в Україні: виклики та відновлення. URL:

http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29666/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%9F%D0%BE%D0%B3%D1%83%D0%B4%D0%B0_%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC.pdf

3. Чернишова Т. М., Осіпчук А. С. Стратегічні пріоритети туристичної діяльності під час війни. URL:

http://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/41.pdf

Дарія ГАВРИЛЮК, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж економіки та бізнесу,
Україна

ТУРИЗМ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Один з бізнес-напрямків, який постраждав найбільше під час війни – це туризм. З початку повномасштабної війни частина туристичних компаній закрилась, інші переорієнтували свою діяльність на волонтерство – використовували свої автобуси для евакуації біженців, залучали зв'язки, щоб організувати закупівлю гуманітарної допомоги із-за кордону.

Ключові слова: туризм, туристична індустрія, внутрішній туризм, турбізнес, туризм під час війни, туризм в Україні.

One of the business areas that suffered the most during the war is tourism. Since the beginning of the full-scale war, some tourist companies have closed down, others have reoriented their activities to volunteering - using their buses to evacuate refugees, engaging connections to organize the purchase of humanitarian aid from abroad.

Keywords: tourism, tourism industry, domestic tourism, tourism business, tourism during the war, tourism in Ukraine.

Війна в Україні змінила все. Постраждала економіка, в тому числі туризм. Але, саме в таких важких умовах люди подорожують з метою переселення до безпечних місць та втечі, на якийсь час, від реалій повномасштабного вторгнення. Туризм суттєво впливає на

економіку країни та якість життя її громадян. Це – не лише сектор розваг. Як в мирні, так і воєнні часи, туризм стимулює розвиток господарства держави та суспільства.

Туризм – одна з основних галузей економіки України. У міру її розвитку в країні паралельно розвивається транспортна інфраструктура, покращується екологічний стан навколишнього середовища поблизу туристичних підприємств та рекреаційних зон, міська та комунальна інфраструктура. Зокрема, велика кількість туристичних компаній закрилася або перепрофілювала свою діяльність, а готелі, санаторії та туристичні бази, приймають біженців з окупованих територій. Ситуацію ускладнює й те, що небо над Україною закрито для польотів. Попри військові дії, які продовжуються в багатьох областях нашої держави, та встановлені обмеження, туристичний сектор продовжує працювати в безпечних регіонах, де не ведеться активних бойових дій. Однак туристична діяльність під час війни має певні особливості, які потребують додаткового розгляду на аналізу.

До війни в Україні налічувалося близько 3700 туристичних агенцій: від локальних, які спеціалізувалися на внутрішньому туризмі, до лідерів ринку, що продавали сотні різноманітних турів за кордон. Нині з цієї кількості працюють і надають послуги лише 800 агенцій. Більшість призупинили роботу через відсутність попиту на відпочинок у перший рік повномасштабного вторгнення, загальну кризу та економічну невизначеність, постійні ракетні обстріли з боку Росії [3; 4].

Ставлення до подорожей через повномасштабну війну у 23,4% українців не змінилося. 23,2% не подорожують через матеріальні

складнощі. 21,1% вважають, що своїми поїздками підтримують економіку країни. 20,7% відповіли, що не подорожують через небезпеку в Україні, а 11,7% не вважають доцільними подорожі під час воєнного стану.

Найбільше українці мандрують влітку – 47,6% опитаних. Навесні подорожують лише 4,3%, восени 2,8%, взимку 2,2%. А для 43,2% респондентів пора року не грає ролі для мандрів. 56% заявили, що вибір часу поїздок залежить від часу відпустки чи канікул. 22% відповіли, що на вибір впливає ціна, ще у 22% мають значення погодні умови [2].

Внутрішній туризм під час воєнного стану знаходиться у неоднозначній ситуації: начебто не все так погано, як з іноземним туризмом, але й не все так просто. Тому що не треба плутати туриста і тимчасово переміщених осіб, які виїхали вимушено, втративши свої домівки, рятуючи себе та родину. Так, ці люди живуть у готелях, харчуються в ресторанах, платять здебільшого туристичний збір, підтримуючи готельну сферу, інколи дозволяючи власникам заробляти за весняний сезон більше, аніж за весь попередній рік [1].

На території України є велика кількість озер, відпочинку на яких не гірший, ніж на морі. Найпопулярнішими, звісно, є Шацькі озера на Волині. Вони завжди приваблювали туристів своєю величчю та унікальною красою. Світязь вважається найбільшим курортним озером України з розвиненою інфраструктурою. У минулі роки тут оновили дорожнє покриття, тож найзручніше до озер діставатися на власному авто. Також на деяких автошляхах з'явилися велодоріжки [4].

Кар'єри трапляються ледь не в кожній області України. Раніше тут видобували корисні копалини (переважно граніт та глину), тепер же ці місця заповнили джерельні води і зробили їх одними з найгарніших місць для відпочинку.

В'їзний туризм, на жаль зовсім втратив свій туристичного трафіку – його не буде доки триватиме війна. Бо питання безпеки для туриста з будь-якої країни – «номер один» упродовж всієї подорожі. Звичайно ж розквіт на подорожі до нашої країни ще попереду.

Про курортний сезон наразі багато не можна сказати, тому що війна його зруйнувала на 90%, а значна частина морського узбережжя тимчасово окупована. Там, де все ж є доступ до моря, небезпечно, бо є ризик обстрілів та мін. Потрібно вже зараз думати про суттєву модернізацію, в тому числі й відновлення роботи курортних готелів з позиції безпеки. Бо нова реальність буде диктувати запит від гостей щодо наявності бомбосховищ в закладах гостинності, а вже потім щодо рівня інших сервісів та опцій [2].

Післявоєнне відновлення залежать від швидкості відновлення інфраструктури та загального рівня життя в країні. Це вплине як на в'їзний, так і на виїзний туризм.

Та війна, що зараз триває в Україні, немає аналогів у сучасній європейській історії, щоб провести коректну аналогію та оцінити можливий вплив на туристичний сектор [5].

Отож, війна виявилась майже руйнівною для туристичного бізнесу в Україні. Закритий повітряний простір, складнощі з оплатою й нестабільна безпекова ситуація, здавалося, звели нанівець усі необхідні умови для «виживання» туризму. Проте, незважаючи на всю складність обставин, український турбізнес продовжує

функціонувати. Він адаптується до нових реалій, шукаючи обхідні шляхи, створюючи засади для свого майбутнього розвитку та працюючи заради єдиної спільної мети – перемоги України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круглий стіл «Туризм в умовах війни». URL: <http://www.vtec.vn.ua/uk/news/kruglyy-stil-turyzm-v-umovah-viyny>
2. Маджумдар О. Найважчий сезон. Стали відомі втрати туризму в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/samyu-trudnyu-sezon-stali-izvestny-poteri-1662112736.html>
3. Мацука В. М. Туризм та війна: реалії й перспективи відновлення: *матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством»* (м. Полтава, 30-31 березня 2023 р.). Полтава, 2023. Ч.2. С. 586-587.
4. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. К, 2003. 352 с.
5. Сіра Е. О., Голубець І. М., Безрученкова Ю. В. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Вип. 68. С. 155-158.

Вікторія БОЙЦАН, студентка,
Роман КРАВЧУК, викладач,
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу,
Україна

ІНВЕСТИЦІЇ В ГОТЕЛЬНО РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Особливості розвитку готельно-ресторанного бізнесу, переорієнтація діяльності та використання новітніх технологій. Партнерство, допомога країн та перспективи розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, готельно-ресторанний бізнес, партнерство.

Features of the hotel and restaurant business development, reorientation of activities and use of the latest technologies. Partnership, assistance from countries and prospects for tourism development in Ukraine

Keywords: tourism, hotel and restaurant business, partnership.

Сьогодні в Україні працює не більше 20% готелів та ресторанів, а в грошах це максимум 2-3%. У зв'язку з бойовими діями та тимчасовою окупацією територій багато об'єктів частково або повністю зруйновано.

Готельно-ресторанний бізнес частково або повністю зупинився у Центральній, Східній та Південній Україні. Адже задоволення соціально-культурних потреб є неможливим через порушення

потреби у безпеці, люди залишилися без житла і грошей. Якщо під час карантину люди не могли і не хотіли відвідувати заклади через ризик підхопити COVID-19, то з початком повномасштабної війни в Україні відвідування ресторанів та готелів зовсім зникло з порядку денного сотень тисяч українців. Постійні обстріли, відтік населення, падіння зарплат, відсутність роботи – це все те, що на сьогодні заважає українцям повернутися до колишнього життя та звичок, у тому числі ходити до закладів готельно-ресторанного господарства. З цих причин рестораторам та готельєрам складно заробляти і відкривати нові заклади.

Заклади готельно-ресторанного господарства, які відносно віддалені від обстрілів, страждають через проблеми, які склалися з логістикою та значною нестачею сировини.

Заклади готельно-ресторанного господарства з початку війни в багатьох містах України є центрами для розміщення переселенців, приготування гарячих обідів та організації харчування під час евакуації українських захисників і волонтерів з усіх районів країни, де тривають бойові дії. Готелі також надають складські приміщення для гуманітарної допомоги та інших заходів, спрямованих для підтримки постраждалих (невійськових). Значна частина закладів ресторанного господарства працює у звичному форматі та забезпечує внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців гарячим харчуванням.

Важливим елементом успішної діяльності готельно-ресторанного бізнесу у воєнний час є використання інформаційних технологій. Це означає, що готелі та ресторани мають використовувати інтернет-технології для приваблення гостей та для

оптимізації своєї роботи. Наприклад, рекламування готелю через соціальні мережі, віртуальний тур по готелю, онлайн-бронювання тощо [2, 4].

Сьогодні функціонування закладів готельно-ресторанного господарства на пряму залежить від їхнього розташування та віддаленості або наближеності до місця бойових дій.

Західна частина України знаходиться в достатньо хороших умовах на відміну від інших частин України. Тут частка готелів та ресторанів, які функціонують, становить 13% від загальної кількості готелів України. Оскільки ця частина вважається найбезпечнішою на даний час, попит на готельно-ресторанну мережу тут ще є, але він не такий високий.

Центральна Україна має нижчий попит на готельні та ресторани послуги, оскільки тут небезпека та часті обстріли з боку ворога. Східна та Південна Україна – має мінімальний або взагалі відсутній попит на готельні та ресторани послуги. Окуповані території являють собою велику небезпеку для життя та здоров'я людей і про здійснення на цій території туристичної та готельно-ресторанної діяльності і мова йти не може. Більшість об'єктів туристичної та готельної інфраструктури були знищені в результаті обстрілів.

Близько 5 країн партнерів зобов'язались взяти на себе роботу по відновленню знищених українських територій після повного завершення війни в її проявах. Основними партнерами від яких Україна може очікувати інвестиції є Німеччина, Польща, Туреччина, США.

В цілому інвестиційна робота буде дуже важливою після закінчення війни. Оскільки попит на туризм зростає, багато країн

зацікавлені у відбудові нашої країни і готують масштабні проєкти [1, 3].

Загалом інвестиції відіграють дуже важливу роль в здійсненні готельно-ресторанної діяльності. Власники різних підприємств мають вміти переорієнтуватись під будь-які обставини, які виникають на ринку, у світі чи країні функціонування. Потрібно вкладати кошти, час та сили, для того, щоб втриматися на ринку послуг і не піддатися зовнішнім обставинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інвестиційна діяльність в туристичній індустрії. URL: <https://buklib.net/books/33250/>
2. Голда Н. Особливості інвестиційної політики в туризмі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/249318085.pdf>
3. Мордань Є.Ю., Білець А.С., Сердюк К.В. Інвестиції у туристичну сферу України: сучасний стан, проблеми та перспективи. URL: <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/81.pdf>
4. Туристична інвестиційна платформа. Чому туризм. URL: https://nto.ua/investmentwhytourism_ua.html

Ustyna KITSERA, student,
University of Silesia in Katowice,
Poland

Oksana SNYAK, wykładowczyni,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College
of Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

BRANŻA TURYSTYCZNA W CZASACH WOJNY: WYZWANIA DLA UKRAINY I POLSKI

Branża turystyczna Ukrainy zmuszona jest działać w ekstremalnych warunkach. Jednak skutecznie pokonała wyzwania współczesności i podniosła się na nowy poziom. Otwierając nowe możliwości działalności, korzystając z doświadczenia innych krajów w podobnych okolicznościach oraz zdobywając swoje własne.

Kluczowe słowa: turystyka, wolontariat

Niezwykle ważną rolę odgrywa pomoc Polski, której branża turystyczna nie pozostała na marginesie. Po zakończeniu wojny możemy połączyć siły i wykorzystać zdobyte doświadczenie do współpracy w dziedzinie turystyki.

Turystyka w Ukrainie jest nadzwyczajnie zależna od stabilności w kraju. W obecnej chwili branża turystyczna przechodzi trudne czasy, które rozpoczęły się wraz z wprowadzeniem ograniczeń kwarantanny z powodu pandemii COVID-19 oraz wojną na Ukrainie. W wyniku światowych procesów kryzysowych i zamknięcia granic, rola turystyki

krajowej jako aktywnej formy wypoczynku - wzrosła, ale z powodu trwających działań wojennych branża turystyczna znalazła się na skraju przetrwania. Na pewien czas została całkowicie zatrzymana, a turystyczne i hotelowo-restauracyjne kompleksy szybko przekierowały swoją działalność na świadczenie usług wolontariackich.

Turystyczne i hotelowe przedsiębiorstwa skierowały swoje zasoby na działalność humanitarną w trzech kluczowych obszarach:

- pomoc w przyjmowaniu, zakwaterowaniu i wyżywieniu osób przesiedlonych z obszarów konfliktowych na Ukrainie, pomoc w ich przenoszeniu do bardziej spokojnych regionów Ukrainy lub za granicę;
- dostarczanie humanitarnych towarów (żywność, lekarstwa, środki higieny, odzież itp.);
- informowanie o rzeczywistym stanie spraw państw partnerskich, uwzględniając tradycyjne kanały marketingowe (zwiększone zapotrzebowanie na dodatkowe usługi serwisowe w miejscach koncentracji uchodźców).

Ukraina rozpoczęła życie w nowych warunkach, z którymi wcześniej się nie spotykała. Istotnym dla naszego kraju jest międzynarodowe doświadczenie, które świadczy o podobnych "scenariuszach wojennych", w ramach których branża turystyczna nie tylko "przeżywała", ale także tworzyła własne historie rozwoju turystyki w warunkach wojny i okresu powojennego [1].

Specjalne zalecenia dla działalności w branży turystycznej obejmują: dostępność schronów przeciw bombowych w okolicy, godziny policyjne, przestrzeganie zakazów obowiązujących w różnych regionach Ukrainy, bliskość obszarów, gdzie trwają aktywne działania wojenne, oraz dostępność obiektów turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Warto zaznaczyć, że współpraca na arenie międzynarodowej jest istotnym elementem funkcjonowania branży turystycznej w Ukrainie. W warunkach pełnoskalowej inwazji żadna branża nie przetrwałaby bez pomocy od naszych sąsiadów i partnerów, zwłaszcza Polski, która udzieliła nam największą pomoc. Polska już od pierwszych godzin konfliktu zaczęła przyjmować uchodźców z terenów Ukrainy. W ciągu tego okresu ponad 3 miliony uchodźców z Ukrainy otrzymało wsparcie w postaci żywności, artykułów pierwszej potrzeby oraz zakwaterowania.

Przemysł turystyczny Polski aktywnie włączył się w tę pomoc, zakwaterować uchodźców z Ukrainy w ośrodkach wypoczynkowych i organizując dla nich rozrywkę, aby odciągnąć ich uwagę od trudnych myśli. Dla branży turystycznej Polski było to znaczne wyzwanie, ale dzięki niemu zdobyła bezcenne doświadczenie w pracy w ekstremalnych warunkach.

Po zakończeniu wojny Ukraina i Polska będą mogły zsynchronizować współpracę w dziedzinie turystyki, w tym rozwijaniu wspólnych projektów oraz przyciąganiu międzynarodowych inwestycji.

LISTA REFERENCJI

1. Білецький М., Котик Л. Функціонування екскурсійного туризму в умовах війни (на прикладі Львівської області). Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. *Матеріали XVI Міжнародної наукової конференції*. Львів, 2022. С. 36-42.

Світлана КРАВЕЦЬ, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розглядаючи тренди світових економічних процесів внаслідок пандемії COVID-19 та введених карантинних заходів необхідно відзначити, що саме туризм є одним із тих секторів економіки, що постраждав найбільше через обмеження на пересування людей.

Ключові слова: туризм, туристичний потік.

Considering the trends in global economic processes as a result of the COVID-19 pandemic and quarantine measures, it should be noted that tourism is one of the sectors of the economy that has suffered the most due to restrictions on the movement of people.

Keywords: tourism, tourist flow.

Згідно останньої доповіді Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) ООН, в якій було зазначено, що через карантинні обмеження туристичний потік впав майже на 74%, що складає близько 700 млн туристів у порівнянні із 2019 р., коли було зростання на 3,7%. Варто відзначити, що найбільше туристів у 2020 р. втратив Азійсько-Тихоокеанський регіон – 79%, далі йдуть Африка та Близький Схід – 69%, Європа – 68% і Американський регіон – 65%. На жаль, негативні наслідки пандемії

продовжуватимуться і надалі, що викликано, перш за все, обмеженнями у пересуванні людей між країнами, невизначеністю, відсутністю єдиної стратегії вирішення проблеми тощо.

Проблемами розвитку галузі туризму, її управлінської складової присвячено чимало наукових праць провідних спеціалістів цієї сфери, серед яких можна виділити: О. Бартошук, Л. Богадьорова, В. Братюк, В. Кифяк, Н. Корж, Р. Волчецький, В. Герасименко, Г. Горбань, А. Грищук, А. Гуменюк, М. Мальська, П. Подлепіна, В. Семенов та багато інших провідних фахівців.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Серед основних проблем розвитку туризму в період невизначеності, які потребують негайного вирішення, враховуючи означенні проблеми, можемо виділити пріоритетні, серед яких: пошук можливих варіантів підтримки галузі на державному рівні; диверсифікація характеру надання послуг (розвиток внутрішнього туризму) тощо.

Ліза ХМЕЛЕНКО, студентка,
Ксенія СІВКО, студентка,
АЛІНА СМАГЛЮК, викладачка,
ВСП «Фаховий коледж економіки і технологій
Національного університету «Чернігівська політехніка»,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

Дослідження присвячено визначенню основних проблем безбар'єрного туризму в Україні та розкриттю його основних перспектив в умовах воєнного стану та військової агресії.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, інклюзивний туризм, туристична інфраструктура, позитивний імідж.

The study is devoted to identifying the main problems of barrier-free tourism in Ukraine and revealing its main prospects in the context of martial law and military aggression.

Keywords: barrier-free tourism, inclusive tourism, tourism infrastructure, positive image

Безбар'єрний туризм – це підхід до туризму, який спрямований на забезпечення доступності та комфорту для всіх категорій туристів, включаючи людей з інвалідністю, літніх громадян, батьків з маленькими дітьми та інші соціальні групи, які можуть мати особливі потреби та обмеження [1].

Умови воєнного стану та військової агресії в Україні створюють серйозні виклики для розвитку будь-якого виду туризму, включаючи безбар'єрний туризм. Військова агресія в Україні призвела до обмежень у доступі до численних туристичних об'єктів та регіонів, а також до загального погіршення безпеки та стабільності в деяких областях країни, що негативно впливає на туризм. Такі умови вводять значні обмеження в розвиток інфраструктури для безбар'єрного туризму, оскільки такі обставини ускладнюють будівництво та покращення доступності туристичних об'єктів. Незважаючи на такі труднощі, можливості розвитку безбар'єрного туризму в Україні все ж є, особливо в регіонах, які не підпадають під вплив військової агресії.

Отже, Україна має значний потенціал для розвитку безбар'єрного туризму, але існують численні проблеми, які ускладнюють його розвиток в країні [3].

1. Відсутність інфраструктури – багато туристичних об'єктів, включаючи готелі, музеї, архітектурні пам'ятки, ресторани і громадський транспорт, не обладнані відповідною інфраструктурою для осіб з інвалідністю. Відсутність пандусів, поручнів, адаптованих туалетів та інших зручностей обмежує доступність таких об'єктів.

2. Фінансові обмеження – впровадження інфраструктурних змін для створення безбар'єрного середовища може вимагати додаткових інвестицій, які не завжди доступні бізнесу.

3. Нормативне регулювання – Україна потребує вдосконалення нормативної бази для забезпечення дотримання стандартів безбар'єрного туризму і захисту прав осіб з інвалідністю.

Незважаючи на такі проблеми, існують ініціативи та проєкти, спрямовані на покращення ситуації, включаючи обласні та міські програми для розвитку безбар'єрного туризму та навчання персоналу [2].

1. Ринковий потенціал – з ростом усвідомлення важливості безбар'єрного (інклюзивного туризму) та зростанням кількості осіб з інвалідністю, що подорожують, ринок для такого туризму постійно зростає. Розвиток інфраструктури та послуг для цієї аудиторії може принести значний прибуток.

2. Соціальна інклюзія – безбар'єрний туризм сприяє соціальній інклюзії і полегшує доступ до розважальних та культурних заходів для всіх громадян, незалежно від їхньої фізичної чи психічної спроможності. Це покращить якість життя осіб з інвалідністю.

3. Посилення інвестицій – розвиток інфраструктури для безбар'єрного туризму може залучати інвестиції в готелі, ресторани, транспорт та інші сфери, що підтримуватимуть туризм.

Отже, розвиток безбар'єрного туризму в Україні може призвести до збільшення доходів, поліпшення якості життя та залучення нових гостей, сприяючи при цьому соціальній інклюзії та покращенню іміджу країни на світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальська, Л. В. Зарубіжний досвід розвитку туризму для неповносправних, та його інтерпретація в Україні. *Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні*. 2017. Ч. 1. Миколаїв. С. 91-94.

2. Погуда Н. В.. Вплив війни в Україні на туризм: відновлення та розвиток. Туризм в Україні: виклики та відновлення. *Збірник матеріалів Міжнародного туристичного форуму*. 2023. С. 171-173.

3. Труніна І. М., Сосновська Ю. Р. Стан міжнародного туризму для осіб з інвалідністю в Україні. *Modern Economics*. 2019. № 15. (2019). С. 191-195.

Юлія МОСКОВЕЦЬ, студентка,

Аліна БОГДАН, студентка,

Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,

Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,

Україна

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розробка стратегії розвитку сфери туризму в Україні в часі війни, основні аспекти та можливості реалізації.

Ключові слова: стратегія розвитку туризму, туристичний потенціал та інфраструктура.

Development of a strategy for the development of tourism in Ukraine during the war, the main aspects and possibilities of implementation.

Keywords: tourism development strategy, tourism potential and infrastructure.

Розробка стратегії розвитку сфери туризму в Україні – це процес створення довгострокового плану, спрямованого на покращення і розширення туристичної індустрії країни.

Розробка стратегії розвитку сфери туризму в Україні включає такі ключові етапи:

- аналіз потенціалу, а саме оцінка природних, культурних і історичних ресурсів та туристичної інфраструктури для визначення сильних сторін та можливостей;

- визначення цілей та встановлення конкретної мети розвитку туризму, залучення іноземних туристів і розвиток нових туристичних продуктів;

- розробка маркетингової стратегії, а саме виявлення цільових аудиторій, позиціонування України як туристичного напрямку, реклама та просування у світі;

- залучення інвестицій в туристичну інфраструктуру, готельну галузь, розвиток екскурсійних маршрутів тощо;

- забезпечення якісної підготовки персоналу в галузі туризму, включаючи навчальні програми та сертифікацію для високого рівня обслуговування туристів;

- розвиток туристичної інфраструктури: вдосконалення готельної бази, розвиток транспорту, створення туристичних маршрутів, інфраструктури для активного відпочинку;

- інформаційна підтримка і створення центральної бази даних про туристичні об'єкти, події та послуги, розробка туристичних порталів та мобільних додатків для зручного доступу до інформації;

– залучення громадськості до процесу розвитку туризму, партнерство з місцевими органами влади, створення сприятливого відношення.

Ці заходи спрямовані на збільшення притоку туристів до України, розвиток економіки, створення нових робочих місць та підвищення міжнародного престижу країни у сфері туризму.

Головною метою туристичної політики держави є створення конкурентоспроможного на світовому ринку вітчизняного туристичного продукту, збільшення обсягів реалізації туристичних послуг, валютних надходжень, надходжень до бюджетів усіх рівнів, створення додаткових робочих місць, впровадження на основі міжнародного досвіду ефективної моделі інвестиційної політики в галузі туризму.

З метою здійснення ефективного регулювання галузі вбачається необхідною розробка стратегії розвитку туризму в Україні з виділенням його пріоритетних видів (внутрішнього, в'їзного, соціального, ділового, сільського) і напрямів розвитку. Інвентаризація об'єктів туристичної інфраструктури всіх форм власності та визначення їх рейтингу на базі аналізу їх економічного значення з урахуванням специфіки галузі дозволить розробити стратегію розвитку туризму в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг. К.: Знання, 2008. 661 с.
2. Мальська М. П., Худо В. В., Занько Ю. С. Організація туристичного обслуговування. К.: Знання, 2011. 336 с.

3. Селецький С. І. Правове регулювання туризму в Україні. К.: Центр учбової літератури, 2012. 186 с.

Даниїл ІВАНЧЕНКО, студент,
Олександр ТИМОЩУК, викладач,
ВСП Стрийський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування,
Україна

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОДЕННИХ ТУРІВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КАРПАТСЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РЕГІОНІ

У цій статті ми розглянемо інклюзивний туризм, як один з важливих напрямків туристської індустрії в цілому. Основний акцент зроблено на тому, що люди з інвалідністю мають такі ж права, як всі решта і часто потребують допомоги з боку суспільства, щоб нівелювати певні обмеження і, незважаючи на всі проблеми, почати жити повноцінно. Питання розвитку та просування інклюзивного туризму, як одного з методів адаптації людей з інвалідністю в Карпатському регіоні.

Ключові слова: туризм, інклюзія, інклюзивний туризм, Карпатський туристичний регіон, спеціалізований транспорт.

In this article, we will look at inclusive tourism as one of the important areas of the tourism industry in general. The main emphasis is placed on the fact that people with disabilities have the same rights as everyone else and often need help from society to overcome certain

limitations and start living a full life despite all the problems. The article deals with the development and promotion of inclusive tourism as one of the methods of adaptation of people with disabilities in the Carpathian region.

Keywords: tourism, inclusion, inclusive tourism, Carpathian tourist region, specialised transport.

Україна є однією з найбільших країн Європи. За ресурсами та економічним потенціалом вона не поступається жодній країні світу. Населення нашої країни включає в себе різні соціальні категорії людей, що відрізняються за своїм віком, релігійною та соціальною приналежністю. За статистикою близько 5 млн. осіб належать до особливої соціальної категорії – люди з інвалідністю. Велика кількість з них – це молоді люди з невичерпною кількістю ідей та нестримних амбіцій, які хочеться реалізувати в житті, але в силу своїх фізичних особливостей не можуть впровадити це у життя [3].

Зростання чисельності людей з інвалідністю, особливо в умовах війни, підвищує необхідність у розробленні адаптивних туристських послуг для осіб з інвалідністю. Їх інтеграція в суспільне життя повинна бути, в першу чергу, мотивована самим суспільством у відношенні до людей з інвалідністю, забезпеченням доступності середовища, медичного обслуговування, створенням для них сприятливих психологічних умов, а також технічним і професійним супроводом туристичної діяльності.

Для інклюзивних туристів, як і для звичайних, потрібно розробляти привабливий туристичний продукт з різними видами туристичних послуг, адже ця категорія суспільства хоч і має певні

фізичні обмеження, має бажання нічим не поступитися тим, хто не має жодних проблем зі здоров'ям [4].

В цій роботі ми зосередимо увагу на людях з порушенням опорно-рухового апарату і організації активних оздоровчо-пізнавальних турів на прикладі походів та гори, організації пізнавальних екскурсій історичними місцями Карпат (ця тема близькою для автора через особливості здоров'я). Окрім недостатньої поінформованості про можливості відвідин туристичних об'єктів, варто констатувати про якість інфраструктури: катастрофічну нестачу пандусів, ліфтів для людей в візках колісних, відсутність доступних санітарних вузлів та душових, відсутність комфортних доступних для людей з інвалідністю спальних місць в готелях [2].

Карпатський регіон надзвичайно багатий різноманітними ресурсами: замки, фортифікаційні споруди, унікальні природні парки та заповідники – і тому потрібно актуалізувати питання стосовно організації багатоденних турів Карпатами для людей з інвалідністю, зробити так, щоб регіон був доступним для всіх.

Вкрай важливим є питання організації зручного транспортування інклюзивних туристів з однієї туристичної дестинації до іншої. На жаль, в Україні громадський та туристичний транспорт не пристосований для перевезення людей із захворюванням опорно-рухового апарату. Вирішити цю проблему покликаний спеціалізований автотранспорт для людей, які пересуваються на візках колісних [1]. Попит на такий транспорт великий, в Україні є підприємства здатні виробляти подібний транспорт. Але для фінансування таких проєктів потрібна співпраця

громадського сектору, виробників, волонтерських та міжнародних організацій.

Варто зазначити на важливості тематики інклюзії, яка буде підніматися та охоплювати більшу аудиторію людей, які будуть зацікавлені у питанні організації інклюзивного туризму. З'явиться більше раціональних рішень, щодо впровадження в життя різних адаптивних туристичних програм, будуть створюватися нові обладнані маршрути, яких на сьогоднішній день в нашій країні надзвичайно мало. Тому необхідно консолідувати власні зусилля і привернути якомога більше уваги до цієї проблеми завдяки подібним науковим роботам та дослідженням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комфортні автомобілі для перевезення осіб з обмеженими можливостями. URL: <https://www.spline.biz.ua/vehicles/mobility/> (дата звернення: 25.10.2023)

2. Національний природний парк «Бойківщина». Офіційний сайт. Туристичні маршрути. URL: <https://xn--80aace4aefc3afhn7j0h.xn--j1amh/index.php/turystychni-marshruty/> (дата звернення: 27.10.2023).

3. Тищенко С. В, Чернишова Т. М., Осіпчук А. С. Туризм, як засіб психологічної та соціальної підтримки груп розвитку та людей з особливими потребами. *Вісник поліського національного університету*. Житомир. 2021. № 51. С. 73-81.

4. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2003. С. 223-238.

Вікторія ТУРУЧКО, студентка,
Валерія МЕЛЬНИК, студентка,
Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

РІВНЕ. РОЗКВІТ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ – «ШЛЯХ ДО ПРИВАБЛЕННЯ ТУРИСТІВ»

Туристичний потенціал та стратегія розвитку туризму у м. Рівне. Особливості туристичних ресурсів та перспективи реалізації історико-архітектурного плану міста.

Ключові слова: туристичний потенціал, історико-культурні ресурси, екскурсійні маршрути.

Tourist potential and strategy of tourism development in Rivne. Features of tourist resources and prospects for the implementation of the historical and architectural plan of the city.

Keywords: tourist potential, historical and cultural resources, excursion routes.

Шанувальники рівненської старовини й просто небайдужі до історії міста люди нині чекають на історико-архітектурний опорний план, який слугуватиме захисту об'єктів культурної спадщини. Нещодавно в Рівному активно велось громадське обговорення історико-архітектурного опорного плану. Дискусії навколо досконалості цього документу висвітлювались у ЗМІ та соц-мережах, рівняни виявились небайдужими щодо цього.

Громадськість міста вболіває за стан збереження пам'яток та те, щоб Рівне не стало «сірим» містом, без своїх архітектурних родзинок. Рівне має всі шанси, щоб стати популярним містом для туристів, яке зможе скласти конкуренцію сусіднім обласним центрам.

Рівне має дуже багату історію саме ХХ століття. Місто було в центрі історичних подій, саме ці особливості варто використовувати при створенні екскурсійних маршрутів музеїв, тематичних закладів відпочинку. Відомо, що проєкт з рівненським підземеллям виграв багатотисячний грант від ЄС. Місто Рівне цікаве європейському туристу, зокрема завдяки тематиці, пов'язаної з родиною Любомирських. В Європі існує туристичний маршрут «Слід родових гнізд родини Любомирських», що проходить через Польщу, Словаччину та Україну, де згадується Львів, а Рівного немає. Також Рівному варто використовувати імена відомих рівнян, а це Софі Саймон-Лоуб, Леонард Бернстайн.

Насичена цікавими фактами та подіями історія Рівного міжвоєнного періоду та Другої світової війни. З цього часу збереглись багато фото й відповідна архітектура. Старе місто має бути загадковим. Туристичні маршрути можна розпочинати від пам'ятника Марії Несвицької та вулиці Соборній, з цікавими легендами про появу міста, романтичною музикою тощо. Бажаючих катали б на ретро-авто у супроводі екскурсовода, фотографували старовинним фотоапаратом, частували тістечками за місцевими рецептами – український «міні-Краків».

За останні кілька років у місті було започатковано дуже цікаві театралізовані екскурсії, які користуються популярністю. Досить цікаві заходами, які відповідають тематиці історії міста, проходять у

парку історичної реконструкції «Оствиця». Рівне цікаве своєю історією та архітектурою, особливо центральні вулиці міста.

Однак, постає проблемне запитання, як зберегти історичний архітектурний ансамбль минулого і бути сучасним туристичним центром. В Рівному створюється стратегія не тільки для збереження об'єктів культурної спадщини, але й створення нових сучасних туристичних об'єктів, щоб привабити іноземних туристів та з України; залучити інвесторів з капіталом для створення нового туристичного центру України, як конкурентоспроможне місто-бренд у Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. У Рівному обговорили стратегії брендування та промоції міста URL: <https://life.rayon.in.ua/news/602066-u-rivnomu-obgovorili-strategii-brenduvannya-ta-promotsii-mista>
2. Яцечко-Блаженко Т. Рівне має дуже гарні туристичні перспективи. URL: <http://retrorivne.com.ua/tetjana-jacechko-blazhenko-rivne-maie-duzhe-garni-turistichni-perspektivi/>

Анастасія АНДРЕЄВА, студентка,
Світлана СПИВАК, викладачка,
ВСП «Виноградівський фаховий коледж
Мукачівського державного університету»,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ІПОТЕРАПІЇ В МЕЖАХ ВИНОГРАДІВСЬКОЇ ОТГ

У тезах розглянуто безпрецедентний вплив іпотерапії на психологічне здоров'я дітей.

Ключові слова: анімалотерапія, іпотерапія.

The thesis discusses the unprecedented impact of equine-assisted therapy on the psychological health of children.

Keywords: animal-assisted therapy, equine-assisted therapy.

Війна негативно впливає на дітей і підлітків: вони починають відчувати симптоми ПТСР, панічних атак, депресії, деперсоналізації та дисоціативних розладів, простежуються негативні зміни у їх поведінці. Тому доцільно наголосити на можливість використання анімалотерапії в контексті сучасних методів реабілітації та іпотерапії зокрема.

За оцінками експертів, 1,5 мільйона українських дітей мають ризики депресії, тривожності, посттравматичного стресового розладу та інших проблем психічного здоров'я з потенційними довгостроковими наслідками [1]. Ця цифра є вражаючою, варто якнайшвидше покращити цю ситуацію.

В умовах сьогодення для груп ризику зростає значення туризму, рекреації. Звернемо увагу на іпотерапію – метод лікування, заснований на основі взаємодії людини зі спеціально навченим конем, що пройшов адаптацію до можливостей хворого в опануванні верхової їзди [2].

У місті Виноградів Закарпатської області з 2016 р. функціонує кінний центр «Селід». За час своєї діяльності тут було оздоровлено не одну сотню дітей та дорослих. Після повномасштабного вторгнення росії на територію України, Закарпатська область прийняла чималу кількість ВПО, відповідно зросла і відвідуваність даного центру.

Спектр послуг, які пропонує «Селід», досить широкий: їзда верхи, іпотерапія; можливість групових занять, що включають зокрема і стрільбу з лука або арбалету; проведення сімейних свят; відпочинок у літньому таборі, де діти проживають на території центру в юртах, тощо.

Окремої уваги варті заняття з іпотерапії, що особливо сприятливо впливає на покращення рівноваги, м'язовий тонус, зміцнення імунітету.

Зазвичай сеанс іпотерапії виглядає так: дитина знаходиться на коні без сідла в різних положеннях, тренер керує процесом заняття, дає дитині різні завдання, вправи, стежить за її станом, керує роботою коновода [3].

Після кількох сеансів (в середньому курс складається з десяти), розвивається впевненість в собі, дисциплінованість, позбавлення страху, підвищується самооцінка, зникає нерішучість. Фіксуються хороші результати при роботі з різними типами затримки розвитку у

дітей, зокрема із проблемами у мовленнєвому розвитку. Для забезпечення доступності такої терапії, важливо мати підтримку та спонсорство від різних ділових партнерів, благодійних фондів та організацій. Це допомагає надати можливість для повноцінного відновлення дітей в суспільстві.

Як відзначають батьки маленьких відвідувачів кінного центру, заняття, які було розпочато з оздоровчою метою, з часом переростають у справжнє хобі, яке триває роками. А зі слів співвласниці кінного центру, одним із позитивних випадків використання іпотерапії була допомога дівчинці із ДЦП. Після проходження терапії у дитини спостерігалось швидке розслаблення м'язів, чого не очікував навіть досвідчений лікар дитини.

Іпотерапія гармонійно поєднує біомеханічні і психогенні механізми впливу на людський організм і відкриває нові горизонти у лікуванні та підтримці маленьких пацієнтів, допомагаючи їм досягти гармонії та розвитку як фізично, так і психологічно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Війна в Україні штовхає ціле покоління дітей до краю прірви.
URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/war-ukraine-pushes-generation-children-brink-warns-unicef>
2. Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Мельник Н. В., Мельник А. В. Іпотерапія як складова лікувально-оздоровчого туризму. Сучасна наука та освіта Волині: *матеріали науково-практичної онлайн-конференції* (20 листопада 2020 року): зб. наук. праць. Луцьк, 2020. С. 165-166.

3. Терапії для дітей. URL: <https://hippoterapia.com.ua/terapii-dlja-detej/>

Наталія ІВАШКО, студентка,
Світлана СПІВАК, викладачка,
ВСП «Виноградівський фаховий коледж
Мукачівського державного університету»,
Україна

АКТУАЛЬНІ ВИДИ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розглянуто найбільш популярні та актуальні види туризму Закарпатської області.

Ключові слова: термальні води, культурно-пізнавальний туризм, гастрономічний туризм.

The most popular and relevant types of tourism in the Transcarpathian region are considered.

Keywords: thermal waters, cultural and cognitive tourism, gastronomic tourism

З початку війни в Україні географія внутрішнього туризму в нашій державі зазнала значних змін. Особливо збільшився потік туристів до західного регіону, зокрема до Закарпатської області.

Будь-яка фізична активність допомагає впоратися з наслідками пережитих подій, сприяє розвитку потенціалу, підвищенню самооцінки, розширенню світогляду, отриманню позитивних емоцій

тощо. Зростає значення і оздоровлення за рахунок різних природних, лікувальних факторів. Тому розглянемо перспективні і популярні види туризму Закарпатської області.

На території області простежується збільшення попиту на відвідування термальних вод, особливо «Косино» у с. Косонь, «Жайворонок», м. Берегово, спортивної бази «Закарпаття», м. Берегово, санаторію «Теплиця», м. Виноградів.

Окремо виділимо оздоровлення в межах санаторно-курортних закладів, де лікують захворювання опорно-рухового апарату та нервової системи. Наприклад, санаторій «Теплиця» у м. Виноградів є одним з кращих в регіоні. Термальні води цього багатопрофільного санаторію багаті за своїм хімічним складом, аналогічних вод в Україні просто немає. Також у «Теплиці» практикують використання масажів, лікувальної гімнастики, парафіно-озокеритних аплікацій, магніто-лазерної терапії, ультразвуку, електрофорезу з гідрокортизоном, мінеральних вод з великим вмістом кремнію; проводяться заняття з аквагімнастики тощо [2].

Набуває популярності культурно-пізнавальний туризм, особливо відвідування замків області. На даний час замки Закарпаття знайшли своє нове призначення: стали музеями, картинними галереями, туристичними родзинками краю, майданчиками для театральних постановок та музичних концертів [3].

Кафедрою туризму Ужгородського національного університету та туристично-інформаційним центром Закарпаття в області презентовано «Гастрономічний туристичний шлях», який представляє традиційні страви Закарпаття, кухню національних

меншин... Турист зможе вибрати український, угорський, циганський, німецький, єврейський, словацький гастрономічний маршрут [1].

На території області функціонують привабливі туристичні об'єкти, де можна насолодитися різноманітними смаколиками: равликова ферма (с. Липча Хустського р-ну), буйволині ферми (м. Виноградів Березівського р-ну та с. Горінчово Хустського р-ну), музей лекавру (с. Ботар Березівського р-ну), Медовий дім (м. Мукачево), численні винні підвали, сироварні, тощо.

Зростає популярність кількоденного відпочинку в Українських Карпатах, при чому попит є практично цілорічно.

Для покращення статистичних показників внутрішнього туризму варто популяризувати різні види відпочинку на території Закарпатської області. Розвинена туристична інфраструктура та сприятливе географічне положення збільшують туристичну привабливість Закарпаття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годя І. М. Гастрономічний туризм Закарпаття: сучасний стан і перспективи. *Географія та туризм*. Вип. 45. 2018. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/23477>
2. Санаторій «Теплиця». URL: <https://teplyca.com.ua/uk/home-3/>
3. Туристичне Закарпаття: *журнал*. 2016. 25 травня (№5). 20 с.

Наталія РАЖИК, студентка,
Софія КОРОЛЮК, викладачка,
ВСП «Тернопільський фаховий коледж Тернопільського
національного технічного університету імені Івана Пулюя»,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ВІДНОВЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У тезах розглядається соціально-економічний аспект відновлення внутрішнього туризму України у контексті сталого розвитку. Наголошується, що відновлення внутрішнього туризму є важливим завданням для України, оскільки може мати позитивні соціально-економічні наслідки, зокрема, створення робочих місць, стимулювання підприємництва та розвиток регіонів. Водночас, відновлення внутрішнього туризму в Україні має ряд особливостей, пов'язаних з війною.

Ключові слова: внутрішній туризм, сталий розвиток, соціально-економічні наслідки.

This thesis examines the socioeconomic aspect of the recovery of domestic tourism in Ukraine in the context of sustainable development. It is emphasized that the recovery of domestic tourism is an important task for Ukraine, as it can have positive socioeconomic consequences, including job creation, entrepreneurship stimulation, and regional development. At the same time, the recovery of domestic tourism in Ukraine has a number of features related to the war.

Keywords: domestic tourism, sustainable development, socioeconomic consequences.

Соціально-економічний аспект відновлення внутрішнього туризму України у контексті сталого розвитку є важливим з кількох причин. По-перше, туризм є важливим сектором економіки, який створює робочі місця, стимулює підприємництво та сприяє розвитку регіонів та громад. По-друге, туризм може сприяти соціальній інтеграції та культурному обміну. По-третє, туризм може сприяти сталому розвитку, оскільки може бути спрямований на збереження природних ресурсів і культурної спадщини.

Основними цілями сталого розвитку, пріоритетними для туризму є: якісна освіта; гідна праця та економічне зростання; інновації та інфраструктура; сталий розвиток міст та громад; відповідальне споживання; партнерство заради стійкого розвитку [2].

Спираючись на вищеподані цілі, можна сформуванати такі економічно-соціально орієнтовані механізми відновлення внутрішнього туризму: підготовка майбутніх кадрів до стійкості в умовах кризи та особлива сертифікація гідів для проведення волонтерського та пам'ятного туризму; формування візії внутрішнього туризму та маркетингового просування туристичного бренду країни у поствоєнний період; відбудову інфраструктури враховуючи інклюзивність; адаптація проєкту «Гостинність без бар'єрів» громадами до власних туристичних дестинацій; заохочення до побудови екологічних засобів розміщення, у тому числі глемпів та A-frame будинків; просування тренду

відповідального споживання як серед туристів, так і серед підприємців; укладення угод іноземного патронатства над пошкодженими та зруйнованими містами України [1].

Відновлення внутрішнього туризму в Україні є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу та вимагає подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малюта Л., Королюк С. Перспективи післявоєнного відновлення внутрішнього туризму в Україні. Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, діджиталізація та інновації: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 23-24 листопада 2022 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2022. С.156-159. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39813/2> (дата звернення: 04.11.2023).

2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 04.11.2023)

Ангеліна ПАЛАШОВАНА, студентка,
Тетяна ГАРАСИМ, викладачка,
Львівський фаховий коледж харчової і переробної
промисловості НУХТ,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Проаналізовано соціально-психологічний стан і тенденції розвитку туризму в Україні в умовах війни з урахуванням сьогоденних викликів і ризиків. Розглянуто завдання психології туризму, як розробки соціально-психологічної підтримки до взаємодії продавця та споживача туристичних послуг.

Ключові слова: туризм, соціально-психологічна підтримка, споживач, група ризику, туристична послуга.

The paper analyses socio-psychological state and trends of the development of tourism in Ukraine under wartime conditions, taking into account the current challenges and risks. The task of tourism psychology is considered as the development of social and psychological support for interaction between the providers and the consumers of tourist services.

Keywords: tourism, social and psychological support, consumer, risk group, tourist service.

Туризм в різній мірі сьогодення впливає на життя місцевого населення, його матеріальну і духовну діяльність, систему цінностей, суспільну поведінку, інтереси. У регіонах з високим

рівнем розвитку, зростання туризму призводить до значних змін у соціальній структурі, навколишньому середовищу та рівні культури.

Психологія туризму – науковий напрямок, в межах якого сполучаються різноманітні дослідження туризму як психічного явища взаємодії суспільства в туристичній сфері діяльності [2]. Предметом вивчення психології туризму є психічні процеси, які виникають у людей при їх взаємодії в туристичній області, а об'єктом вивчення є поведінка учасників взаємовідносин, яка формується за рахунок діяльності учасників в туристичній області. Багатогранність явища робить таке завдання складним і в той же час актуальним [1].

З одного боку, туризм виступає споживачем певних природно-рекреаційних благ і зацікавлений в їх збереженні. З іншого боку, зростання попиту призводить до збільшення антропогенного тиску на територіальні рекреаційні системи, особливо традиційні або модні.

Головною туристичною тенденцією цього року стала зміна концепції регіонів. До війни частіше за все готелі в Буковелі були відкриті взимку і лише частково працювали влітку. Цьогоріч у цьому регіоні кардинально змінився літній сезон. За показниками він перевищив гарні зимові сезони, навіть середня ціна була подібна до зимової. Натомість Одеса перетворилася в більш бізнесове місто, де зупинялися багато бізнес-туристів, журналістів, офіційних делегацій.

Відбулися зміни й самого типу відпочинку, а саме перезавантаження. Туристи прагнуть змінити картинку, не

чути вибухів, відновити свій емоційний стан. Серед основних запитів гостей влітку були: басейни, SPA, дитячі кімнати. Таким чином, оздоровлення населення, підвищення його працездатності та рівня культури шляхом здійснення культурно-просвітницької та рекреаційної діяльності посилює соціальну та психологічну значущість туризму.

Попри військовий час, туристично інформаційні центри міст активно приймають туристів, проводять благодійні акції в підтримку ЗСУ та відновлюють розвиток туризму вцілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всесвітня туристична організація. Туризм і цілі сталого розвитку – подорож до 2030 року. 2020. URL: <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284420575> (дата звернення: 31.10.2023).

2. Економічний вплив подорожей і туризму. Всесвітня рада з подорожей і туризму. URL: <https://www.wttc.org/Research/Economic-Impact> (дата звернення: 31.10.2023).

Наталя КУХАРУК, студентка,
Людмила ДВОРСЬКА, викладачка,
ВСП Бережанський фаховий коледж Національного
університету біоресурсів і природокористування України,
Україна

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК КОМПОНЕНТ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено досвід країн світу в галузі організації послуг сільського туризму, розглянуто проблеми організації сільського туризму в Україні та сформульовано шляхи їх вирішення.

Ключові поняття: сільський туризм, міський туризм.

The article describes the experience of the worlds' countries in the field of the rural tourism services organization: problems in the rural tourism establishment in Ukraine are considered, and the ways of their solving are presented.

Key concepts: rural tourism, urban tourism.

Як не прикро констатувати, але й донині українське село не може вирватися з кризи. Поширюється безробіття, занепадає соціальна інфраструктури, поглибилася демографічна криза тощо. Як свідчить практика розвинутих країн, у подоланні цих та інших негативних тенденцій може посприяти несільськогосподарський вид діяльності. Передусім той, що не вимагає державних капіталовкладень, а може задовольнятися поки що використанням

територій, приватного житлового фонду матеріальних статків. Зокрема, до таких видів діяльності належить сільський зелений туризм.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України цей вид туристичної діяльності тільки починає розвиватися. Сьогодні міський турист надає перевагу активному відпочинку в місцях з екологічно чистим довкіллям, а також шукає можливостей культурного збагачення. Для задоволення таких потреб Україна має надзвичайно великі туристично-рекреаційні можливості.

Якщо належно задіяти багатства української матеріальної і духовної культури в сільському зеленому туризмі, то позитивний результат не забариться. А саме – зросте добробут сільської родини, диверсифікуються їхні доходи, зменшиться міграція з сільської місцевості, розшириться спектр туристичних послуг, збільшаться надходження до місцевих бюджетів, зростуть обсяги внутрішніх і зовнішніх інвестицій до сільських районів, збільшиться кількість робочих місць у галузях, прямо або опосередковано пов'язаних з сільським зеленим туризмом.

Із розвитком зеленого туризму тісно пов'язаний супутній бізнес, зокрема виготовлення і реалізація продукції харчування, сувенірів та інших товарів місцевого виготовлення. І, оскільки чіткого розмежування між «туризмом» і «супутнім бізнесом» немає, можна зробити висновок про частково товарну природу цього виду послуг.

Сільський туризм, як відносно новий продукт на ринку послуг, має непогані перспективи і попит не тільки всередині країни, а і за її межами. Хоча поки що серед тих, хто відпочиває в українському селі, 90% становлять українці і лише 10% іноземці. Щоб виходити

на міжнародний рівень, треба мати якісний продукт і мати належну правову базу.

Сприяння розвитку сільського зеленого туризму має стати невід’ємною складовою державної регіональної політики, одним із шляхів вирішення питання зайнятості населення та соціально-економічного розвитку на селі. Тому ця галузь розглядається як один із засобів диверсифікації джерел доходів сільського населення, як компонент комплексного розвитку сільських територій та сільської інфраструктури, а також як один із чинників стратегії подолання бідності в сільській місцевості, що є підставою для визнання сільського зеленого туризму суспільно цінною та корисною сферою відносин, яка заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про сільський та сільський зелений туризм: Проєкт закону України від від 04.03.2021 № 5206. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/П04552А>

2. Про основні засади розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 20.12.2000 №1356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1356/2000#Text>

3. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР/. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Співка сільського зеленого туризму в Україні. URL: <https://www.greentour.com.ua/>

Ангеліна КАТЕРИНЮК, студентка,
Руслана ЯРМОЛЮК, студентка,
Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ 2023 РОКУ

Сучасний розвиток туризму сприяє дослідженню та актуалізації основних аспектів розвитку туристичної сфери в світі та Україні. Особливості основних туристичних тенденцій розвитку туризму.

Ключові слова: туристична індустрія, туризм, туристична інфраструктура.

Modern development of tourism contributes to the study and updating of the main aspects of the development of the tourism sector in the world and Ukraine. Features of the main tourist trends in tourism development.

Keywords: tourism industry, tourism, tourism infrastructure.

Сьогодення розвитку туризму сприяє дослідженню та актуалізації основних аспектів розвитку туристичної сфери в світі та Україні. Основними тенденціями можна виокремити:

– вибір на користь країн без обмежень на поїздку або обов'язкової вимоги носити маски. У світі ще залишилося кілька країн з подібними обмеженнями;

– пакетний відпочинок і принцип все включено. Після стресу, викликаного локдаунами, скасуванням рейсів і хаосом в поїздках,

мандрівники в 2023 р. не хочуть ні про що турбуватися. Бронювання всієї відпустки через туристичне агентство або веб-сайт позбавляє від необхідності планувати всі дрібні деталі;

– повернення круїзів, оскільки цей сегмент сильно постраждав під час пандемії і одним з останніх в туристичній індустрії відновив роботу;

– самостійні поїздки стають мейнстрімом. Згідно з опитуваннями, минулого року 25% американців планували здійснити сольну поїздку. Ця тенденція продовжить зростати і протягом 2023 р. Подорож без попутників дає свободу досліджувати свій маршрут за власним графіком та бажанням;

– оздоровчі подорожі та цифровий детокс – в ході таких мандрівок туристи прагнуть поліпшити своє здоров'я і психічне благополуччя при допомозі природи. Цифрові ретрити стрімко набирають обертів, оскільки в сучасному цифровому світі легко втратити зв'язок з реальністю. Тури дозволяють учасникам спілкуватися з навколишнім світом, «відключаючись» від технологій, а саме: телефони, планшети та ноутбуки заборонені;

– довгострокові та кочові подорожі, які дають змогу детальніше та яскравіше дослідити туристичні центри та відчути колорит країн. Зараз все більше компаній пропонують співробітникам можливість працювати віддалено;

– популяризація напрямків з міцними культурними та історичними традиціями. Туристи все частіше подорожують з конкретною метою та бажанням, а саме пізнати культуру та історію конкретного місця;

– поїздки по декількох країнах для мандрівників з метою максимально ефективно провести час далеко від дому. Європа є найкращим місцем для цього через територіальне розташування країн, зняття кордонів та різноманіття транспортної інфраструктури.

Сучасний стан розвитку туризму характеризується високими темпами зростання, розробляються нові туристичні маршрути, виникають нові види туризму, створюються нові робочі місця, розбудовується інфраструктура, впроваджуються нові технології в сферу туризму. Вищеперераховані тенденції розвитку туризму недостатньо висвітлені в сучасній науковій літературі. Тому вивчення сучасних тенденцій розвитку міжнародного туризму є досить актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. К.: Знання, 2008. 661 с.
2. Селецький С. І. Правове регулювання туризму в Україні. К.: Центр учбової літератури, 2012. 186 с.
3. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посіб. / Д. М. Стеченко, І. В. Безуглий, Н. П. Турло, С. М. Мархонос; ред.: Д. М. Стеченко. К.: Знання, 2012. 455 с.

Tatiana MASLIYOVYCH, student,
ROC Mondriaan,
Netherlands

Lesia VYSHNIANCHYN, lecturer,
Separate Structural Subdivision «Technological Vocational College
of Lviv Politechnics National University»,
Ukraine

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS MODERN TRENDS IN THE HOTEL BUSINESS

The rapid development of the modern world dictates new requirements, the large-scale application of new knowledge, as well as their combinations, generates new services, products and technologies, and in the hotel business, it is manifested through the ability to generate various innovations.

Keywords: hotel business, innovative technologies and innovations.

The hotel business today is one of the most dynamic segments of the hospitality industry, and the practice of introducing innovations is ahead of the theoretical justification of their forms and types. Innovative technologies are radically new or improved technologies that significantly improve the conditions of production and service provision [1].

Innovations in the hotel business are the subject of research on the problems of innovation, Ukrainian and foreign scientists, namely G. Androshchuk, G. Krul, L. Nechayuk, M. Malska, I. Pandyak, R. Brymer, R. Barras, M. Woodrow, F. Gallouge, etc.

All types of innovations and levels of their manifestation create an innovation space that includes the product of innovation (new products, sources of supply and production methods) and the process of innovation (exploitation of innovations and new ways of organising business). The continuity, dynamism, originality and marketing essence of innovations in the hotel business, focused on meeting the needs of guests, are topical issues for hotels around the world [3].

A study published in 2021 by the reputable media company US news & World Report proved that hotels are losing the bulk of their customers due to poor quality of service, staff attitudes, too high prices, etc. The hotel services market is constantly changing, customers are getting tired of standard hotel services, and tourists are demanding additional non-standard services, which leads to increased competition in the hotel market. Consumers are no longer satisfied with a comfortable and well-furnished room, they need to be impressed, convinced and won [2].

Accordingly, quality service is based on the integration of methods (technical, economic, legal and management organisation) and approaches that focus on new aspects, namely the hospitality marketing complex. This approach is the basis of sensory marketing, which studies the impact on the feelings and emotional state of consumers, aimed at increasing sales. The main goal of sensory marketing is to improve the mood of consumers, and for business owners, to increase the competitiveness of their business.

The innovative hotel marketing complex called Seven Sensual Notes provides a new vision of the marketing complex and its relationship with the human sensory sphere:

1. Through sight, the visitor perceives the hotel as a composition of original architecture, interior decoration and design that has an emotional impact;

2. Hearing appeals to the human ability to hear various sounds and melodies. Practical marketing proves that music helps to create a positive reaction from consumers and make them more receptive to the products and services offered;

3. The magic of hotel fragrance, like sounds, is associated with brands, as smells remain in our emotional memory for a long time and can even enhance it. Aroma marketing is an important part of all sensory marketing;

4. Taste sensations can trigger associative connections with events and objects. Taste is indispensable in establishing the emotional sphere of a person;

5. Intuition helps a person to make non-standard decisions and find the shortest ways to the goal. In the hotel business, it helps staff to ensure the peace and safety of their guests even in difficult and unusual situations, providing them with maximum care and attention. A striking example of intuition in professional activity is the development of professional standards of hospitality and guest service [3].

Thus, after analysing the sources, we can note that innovative technologies in the hotel business are becoming more accessible, namely

- the process of changing the appearance of a new service product, technology or implementation elements;
- integrated organisation of hotel activities;
- new approaches to hotel management or marketing;

– effective satisfaction of consumer needs and increasing the competitiveness of the service organisation.

REFERENCES

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.
2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2009. 504 с.
3. Терещук Н. В. Інноваційні технології в індустрії гостинності. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2022/69_2022/30.pdf

Владислава ЗЕЗ, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Ця стаття розглядає ключові соціально-економічні стратегії розвитку туризму в Україні, країні з великим потенціалом для розвитку туристичної галузі. Вона досліджує важливі аспекти, такі як розвиток інфраструктури, просування туристичних атракцій, візові політики, розвиток екологічного туризму, навчання персоналу, підтримка культурного обміну, безпека та стабільність.

Ключові слова: розвиток туризму, Україна, соціально-економічні стратегії, інфраструктура, культурний обмін, безпека

туризму, економічний розвиток, стаття, ключові аспекти, туристична галузь

This article examines the key socio-economic strategies for the development of tourism in Ukraine, a country with great potential for the development of the tourism industry. It examines important aspects such as infrastructure development, promotion of tourist attractions, visa policy, development of eco-tourism, staff training, support of cultural exchange, security and stability.

Keywords: development of tourism, Ukraine, socio-economic strategies, infrastructure, cultural exchange, tourism safety, economical development, an article, key aspects, tourism industry

Україна – країна з розмаїттям природної краси і багатою культурною спадщиною, яка має потенціал стати важливим гравцем на міжнародній туристичній арені. В цій статті ми розглянемо ключові стратегії для розвитку туризму в Україні, зокрема, це: розвиток інфраструктури в Україні починається з інвестицій в модернізацію готелів, ресторанів, транспортних засобів і маршрутів, а також транспортної інфраструктури. Створення нових аеропортів і залізничних вокзалів може сприяти зручному доступу до різних регіонів України; просування туристичних атракцій, оскільки Україна має багатий культурний спадок і природний потенціал. Участь в міжнародних туристичних виставках та створення маркетингових кампаній; розвиток екологічного туризму, що полягає в збереженні природних резерватів та створення екологічних маршрутів. Забезпечення дотримання екологічних стандартів; розвиток туристичних послуг, а саме: висока якість

обслуговування в готелях, ресторанах і інших послуг для задоволення потреб туристів; забезпечення стабільності та безпеки в Україні для збільшення довіри іноземних туристів; професійна підготовка фахівців в сфері туризму для підвищення рівня обслуговування та комунікації з іноземними туристами; спрощення візових процедур і зниження вартості віз для іноземних туристів, що робить країну більш доступною для світових туристів; підтримка культурного обміну, а саме: організація фестивалів, мистецьких подій і тематичних майстер-класів сприяє обміну культурними цінностями.

Отже, аналізуючи всі аспекти та реалізуючи їх в життя, можна зазначити, що Україна має всі перспективи для успішного розвитку туристичного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радченко О., Горбаченко С. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31>

Дар'я ГУРЯК, студентка,
Ірина СТРУЖ, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті розглянуто питання туризму, як засобу соціально-психологічної підтримки груп ризику в умовах сьогодення. Важливість створення простору «зручного для всіх».

Ключові поняття: інклюзивний туризм, соціальна інклюзія, пріоритети, соціальний підхід, програми реабілітації, простір «зручний для всіх», екотуризм.

The article considers the issue of tourism as a means of socio-psychological support of risk groups in the conditions of the present. The importance of creating a space «comfortable for everyone».

Keywords: inclusive tourism, social inclusion, priorities, social approach, rehabilitation programs, space convenient for all, ecotourism.

«Демократичне суспільство потребує інклюзії» – такий принцип відображає пріоритети соціальної політики, заснованої на сучасній соціальній моделі інклюзії. Держава зобов'язується: дотримуватися вимог рівності та недискримінації, приймати всі необхідні заходи для запобігання дискримінаційним проявам у всіх сферах

життєдіяльності, тобто реалізувати концепцію «соціальної інклюзії».

Найбільша проблема в соціальній реабілітації та адаптації людей з інвалідністю в нашій країні полягає в середовищі, практично абсолютно непристосованому для життя таких людей.

Соціальний підхід до вирішення проблем людей з інвалідністю безпосереднім чином стимулює їх самостійну активність і спонукає долучатись до активного життя суспільства. Це сприяє подальшому розвитку соціокультурної реабілітації людей з інвалідністю.

Враховуючи стрімке збільшення кількості людей, які підпадають під класифікацію інклюзивних, тимчасово переміщені особи з окупованих територій, які зазнали психоемоційних травм, люди з інвалідністю внаслідок військових дій та роботи на виробництвах, актуальним постає питання розробки та впровадження загальнодержавної Програми всебічної реабілітації людей інклюзивних категорій на рівні психологічної, рекреаційної, оздоровчої і професійної медичної допомоги [1].

За даними світової статистики, сьогодні у світі близько 15% осіб з інвалідністю. Відомо, що у зв'язку з певними перешкодами, люди з інвалідністю подорожують менш активно. В той же час, мандрівки людей з інвалідністю складають 7-8% у всьому світі. В Україні, за статистичними даними, 5,8% населення країни – люди з інвалідністю, а це кожний 18-й громадянин держави, з них близько 170 тисяч – діти [2].

Інфраструктура туризму – одне з найслабших місць України, другим слабким місцем є доступність туристичних об'єктів та міського середовища для людей з обмеженими фізичними

можливостями. Водночас, однією з світових тенденцій сучасної архітектури міського середовища є створення простору, зручного для всіх. Україна ж, через її прагнення увійти до Євросоюзу, має відповідати стандартам та нормам, прийнятним для сучасності, через що в українських містах з'являються елементи простору «зручного для всіх» (пандуси, підйомники, з'їзди з бордюрів, розмітка для незрячих, озвучені світлофори) [1].

Інклюзивний туризм для осіб з інвалідністю – це сучасний вид туризму, який дозволяє включати у туристичну діяльність будь-яку людину, незалежно від її фізичних можливостей, з урахування особливостей її фізично-психологічного стану. Розглядається він, насамперед, як потужний засіб активної реабілітації, оскільки структурно він включає в себе різні види відновлення та соціальних послуг. Зокрема медичну, психологічну, психолого-педагогічну, професійну, трудову, фізичну, соціальну та інші [3].

Одним із перспективних секторів туристичної індустрії є екотуризм. Внаслідок загострення екологічної ситуації та зростання популярності ідей охорони навколишнього середовища серед масових туристів виник попит на так звані «зелені» подорожі.

Україна має великий потенціал для розвитку екотуризму. Площа рекреаційних територій в Україні становить 12,8% території країни і розподіляється відповідно до природних особливостей регіонів: Карпатський, Придністровський, Донецько-Приазовський, Поліський, Причорноморський, Кримський.

Серед екскурсійних маршрутів найбільшою популярністю користується «фотосафарі» у кінному екіпажі або на спеціально

обладнаних машинах до стад копитних тварин, які пасуться напіввільно в заповідному степу.

Отже, у світі величезна кількість людей з інвалідністю. І ніхто з них не хоче відчувати себе самотнім і позбавленими життєвої радості. Безумовно, захворювання або втрата працездатності накладають певні обмеження на їх спосіб життя. Однак пізнавати світ і здобувати нові враження – природне бажання кожного, і крісло колісне не повинно в цьому обмежувати. Створення доступного середовища для людей з інвалідністю дозволить їм реалізовувати свої права і основні свободи, що буде сприяти їх повноцінної участі в житті країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна Н. В., Коротєєва А. В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм: посібник. Київ, 2020. URL: https://www.sgpinfo.org.ua/sites/default/files/pdf/inklyuzyvnyy_turyzm_.pdf
2. Туризм як засіб психологічної та соціальної підтримки груп ризику та людей з особливими потребами. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/13308/1/IR_2021_51_73-81.pdf
3. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. Інклюзивний туризм для осіб з інвалідністю. URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/inklyuzivniy-turizm-dlya-osib-z-invalidnistyu>

Дарія СКУБІК, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

Сьогодні, у жорстокій війні, яку росія веде проти України, тисячі відважних українців собою, своїм серцем, душею і тілом відстоюють найвище досягнення української нації. Для нас поняття «мир» та «незалежність» мають особливу цінність, життєву важливість та необхідність. В умовах сьогодення зростає соціальна значимість трансформації рекреації та дозвілля в нашій країні, що зумовлена постійним зростанням кількості осіб з різними видами інвалідності.

Ключові слова: туризм, інклюзія, бар'єр, інвалідність.

Today, in the brutal war that Russia is waging against Ukraine, thousands of brave Ukrainians are defending the highest achievement of the Ukrainian nation with their hearts, souls and bodies. For us, the concepts of «peace» and «independence» have special value, vital importance and necessity. In today's conditions, the social significance of the transformation of recreation and leisure in our country is growing, which is caused by the constant increase in the number of people with various types of disabilities.

Keywords: tourism, inclusion, barrier, disability.

На сьогодні створення рівних умов доступності й універсальності для всіх верств населення є одним з пріоритетних завдань функціонування цивілізованого суспільства.

У системі світового туристського розвитку особливе і значне місце сьогодні відводиться інклюзивному туризму (туризму для осіб з інвалідністю або з обмеженими можливостями здоров'я), який знаходиться у структурі соціального туризму та в Україні практично не розвинений. У зв'язку з цим набули актуальності вивчення та аналіз сучасного стану та проблем розвитку інклюзивного туризму. Актуальність розроблення цієї теми зумовлюється недостатнім обґрунтуванням розвитку інклюзивного туризму, необхідністю забезпечення теоретичними і практичними дослідженнями організації і розвитку інклюзивного туризму відповідно до вимог сьогодення, розроблення відповідної інфраструктури на регіональному та національному рівнях

Туризм є важливим складником національних економік багатьох країн світу. На будь-якому етапі історичного розвитку суспільства туристична діяльність залишається в числі найактуальніших та суспільно значимих. Це наслідок самого розвитку туризму, що супроводжується появою нових його форм і видів. У нинішній час особливої актуальності набуває інклюзивний туризм.

Згідно з визначенням Всесвітньої туристичної організації, інклюзивний туризм – це форма туризму, що включає в себе процес співпраці між різними учасниками сфери туризму, який дає змогу людям з інвалідністю в доступності, включаючи мобільну, візуальну, слухову і когнітивну складові частини доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах, із почуттям особистої

гідності через надання універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища. Інклюзивний туризм дає змогу особам з інвалідністю вести активний спосіб життя та виступає засобом активної реабілітації, оскільки включає в себе різні види відновлення та комплекс соціальних послуг (медичну, психологічну, професійну, фізичну та інші).

Інклюзивний туризм є актуальним і соціально доцільним, адже близько 15% населення світу (1 млрд. людей) живуть із різними формами інвалідності. В Україні на початку 2021 р. налічувалося 2 млн. 703 тис. людей з інвалідністю. Забезпечення туристичних потреб цієї групи туристів потребує особливого підходу та відповідної туристичної інфраструктури. В Україні інклюзивний туризм перебуває на стадії зародження. Він розвивається в рамках комплексного підходу до інтеграції осіб з інвалідністю у повноцінне суспільне життя. Це відбувається шляхом реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні. Згідно даної стратегії, впровадження соціальної інклюзії потребує створення фізичної, інформаційної, цифрової, освітньої, економічної, суспільної та громадянської безбар'єрності. Тобто потребує ліквідації низки бар'єрів за кожним з цих напрямів.

Аналіз законодавства та наукової літератури щодо туризму свідчить, що в Україні нині не існує загальноприйнятого визначення туризму для осіб з інвалідністю, а наявні підходи до його визначення не мають глибокого дослідження, яке розкривало б сутність цього явища. В Україні понятійний апарат у галузі туризму для осіб з інвалідністю не закріплений у будь-яких нормативних актах або законах. Лише в Законі України «Про туризм» за видом туризму

розрізняють, зокрема, туризм для інвалідів. В Україні для його визначення найчастіше використовують поняття «туризм для людей з обмеженими можливостями», «туризм неповносправних», «туризм для людей з інвалідністю», «адаптивний туризм». Суть цих визначень зводиться до того, що в них розглядається вид туризму, розрахований на осіб з проблемами здоров'я.

Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну літературу, можна зробити висновок, що, говорячи про туризм для людей з інвалідністю, за кордоном найбільш часто вживають такі поняття: «доступний туризм» (accessible tourism), «туризм для усіх» (tourism for all), «безбар'єрний туризм», «туризм для осіб з інвалідністю». Стає очевидним, що виникає потреба уточнити зміст і суть цих термінів. Враховуючи особливості визначення, зазначені терміни мають різні значення та не завжди можна їх вважати тотожними.

В Україні інклюзивний туризм поступово розвивається. Проте, є ціла низка складнощів, що перешкоджають розвитку інклюзивного туризму в Україні. Так, люди з ОВЗ дуже часто мають недостатню фінансову забезпеченість, що вимагає появи соціальних ініціатив, залучення коштів приватних благодійних фондів або розробки відповідних державних програм. Спостерігається дуже низький рівень доступності міського середовища.

Актуальними залишаються проблеми з відсутністю єдиної бази об'єктів інклюзивного туризму. В українському законодавстві не має чітко сформульованого методичного та законодавчого підходів, а також вимог до розвитку галузі інклюзивного туризму.

Вивчення проблематики розвитку доступного інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні дозволяє

стверджувати, що одним із найбільш значущих факторів, що стримують його розвиток, є відсутність стимулювання та підтримки цього туристського сектора з боку держави. Проведення державної політики в галузі інклюзивного туризму та планування розвитку цього сектора на державному та регіональному рівнях має відповідати двом найважливішим принципам: «універсальності» та «розумного пристосування». Важливо також підвищувати ефективність при плануванні інклюзивного туру. Це можливо за рахунок проведення попередніх маркетингових досліджень, які дозволяють максимально точно визначити, що важливо більшості потенційних покупців. Перспективними напрямками розвитку інклюзивного туризму є: лікувальний, оздоровчий, культурно пізнавальний, професійний та спортивний туризм. Враховуючи те, що в Україні з'явилась нова категорія людей з інвалідністю – учасники та постраждалі внаслідок АТО/ООС та війни, інклюзивний туризм може бути для них потужним засобом реабілітації та можливістю оздоровлення. Необхідна також спеціальна підготовка для туристичних операторів та працівників туристичних установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна М., Тучковська І. Безбар'єрне середовище для осіб з інвалідністю в туризмі. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/716/681>
2. Безбар'єрне середовище для осіб з інвалідністю в туризмі. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/5bb233086a063e02f402b578e6bd6c09.pdf>

3. Бугіль С. Я. Розвиток інклюзивного туризму в Україні як засобу соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями.

URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/341/9419/19649-1?inline=1>

4. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>

Анастасія СИТНИК, студентка,

Катерина ШЕВЧУК, викладачка,

Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,

Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано необхідність оцінювання соціально-економічного розвитку туризму в Україні як важливого напрямку ефективності управління. Сьогодні, для того щоб успішно планувати і розвивати туризм в регіоні, а також управляти його розвитком, слід мати чітке уявлення про соціально-економічне значення туризму. Позитивний ефект розвитку туризму на економіку регіону створюється лише в тому випадку, коли туризм у регіоні розвивається всебічно.

Ключові слова: туризм, розвиток, туристична індустрія, внутрішній туризм.

The article substantiates the need to evaluate the socio-economic development of tourism in Ukraine as an important area of management effectiveness. Today, in order to successfully plan and develop tourism in the region, as well as to manage its development, it is necessary to have a clear understanding of the socio-economic importance of tourism. The positive effect of tourism development on the economy of the region is created only if tourism in the region develops comprehensively.

Keywords: tourism, development, tourism industry, domestic tourism.

Актуальність полягає в тому, що питання розвитку туризму стоять в ряді першочергових серед завдань економічного піднесення країни. Управління розвитком туризму як на рівні країни, так і на регіональному (місцевому) рівнях має свої специфічні форми, цілі, завдання та функції, а також об'єднує систему заходів класичного менеджменту зі специфічними заходами, які властиві туризму (збереження різноманітності території, забезпечення її сталого розвитку, управління взаємовідносинами з місцевим населенням).

В розвитку туристичної галузі є певні проблеми. Основним з них є те, що сьогодні є неефективне та нераціональне використання туристичних ресурсів, сьогоднішній рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу. Визначальними є питання, яке має диференційовану структуру, а саме: відсутність розвиненої інфраструктури, низьку якість обслуговування, відсутність якісної реклами та глибинної інформації про готелі, санаторії, тури по країні та послуги, значний податковий тягар тощо.

Принциповою проблемою сучасного управління індустрією туризму залишається відсутність його чіткого механізму, тобто взаємопов'язаної і виваженої сукупності прийомів, методів та важелів впливу на суб'єкти господарювання в туристичній галузі.

В цілому можна стверджувати, що на сьогодні більшість туристичних фірм країни працюють переважно на вивіз туристів, а отже, й капіталу за кордон, тобто на «імпорт вражень».

Україна за своїм географічним та політичним розташуванням має ряд переваг, які суттєво сприяють становленню її туристичного сектору: зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історична спадщина, розгалуження система санаторно-курортної бази. Сучасний стан розвитку туризму в Україні можна охарактеризувати як складний та, водночас, перспективний. Покращити ситуацію може використання дієвих та ефективних управлінських підходів, спрямованих на здійснення інноваційного розвитку територій, запровадження виробничих, інформаційних, технологічних процесів для забезпечення єдності соціально-орієнтованих цілей політики держави та підприємців, представників туристичної галузі. Грамотне управління сферою туризму на національному рівні можливе за умов глибокого та комплексного розуміння загальних проблем всієї економіки в цілому та особливостей галузевого характеру.

Реалізація цих та інших напрямків повинна стимулювати туристичну діяльність в Україні, посилити взаємозв'язок туризму з іншими пріоритетними сферами соціального, економічного та культурного розвитку окремих регіонів та всієї країни загалом.

Відповідно, сприятиме зростанню авторитету України на світовому ринку туристичних послуг, зміцненню економіки країни, наповненню державного бюджету, створенню потужної туристичної галузі, зростанню добробуту українських громадян, збереженню історико-культурної спадщини, піднесенню духовного потенціалу суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградарська А. Розвиток управлінського туристичного бізнесу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2000. Вип. 5. С. 13-18.
2. Мальська О. В. Туризм в Україні має перспективи. *Урядовий кур'єр*. 2001. 25 лютого.
3. Про підтримку розвитку туризму в Україні: Указ Президента України від 02.03.2001 р. №127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/2001#Text>
4. Радченко О., Горбаченко С. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31>

Наталія СТАСІВ, студентка,
Олександр ТИМОЩУК, викладач,
ВСП «Стрийський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

Останнім часом розвивається екстремальний туризм – вид туризму, який пов'язаний з активним способом життя та ризиком для життя. Цей вид відпочинку відкриває найпрекрасніші куточки світу, пропонує неймовірні можливості, хоча завжди носить небезпеку. Екстремальний туризм має великі перспективи розвитку і може забезпечити сприятливі умови для створення національного безбар'єрного туризму загалом.

Ключові слова: екстремальний туризм, безбар'єрний туризм.

Extreme tourism, a type of tourism that involves an active lifestyle and risk to life, has been on the rise lately. This type of vacation opens up the most beautiful corners of the world, offers incredible opportunities, although it always carries danger. Extreme tourism has great prospects for development and can provide favorable conditions for the creation of national barrier-free tourism in general.

Keywords: extreme tourism, barrier-free tourism.

Екстремальний туризм є не дуже популярний в Україні порівняно з Європою. Але має всі шанси стати одним з найбажаніших видів відпочинку. Для цього є всі умови. Наприклад, в Україні є багато перспектив для розвитку водного туризму. Цьому сприяють такі річки, як: Чорний та Білий Черемош, Прут, Дністер, Південний Буг, Тетерів, Опір, Стрий. Вони детально підійдуть для сплавів та рафтингу. Україна, а зокрема Закарпатська область, є одним з лідерів з розвитку гірськолижного туризму. Це забезпечують такі гірськолижні курорти України як: Буковель, Драгобрат, Славську, Пилипець, Плай, Яблуниця, Яремче та інші. Тут безліч екстремальних розваг: катання на лижах, санках, квадроциклах, сноубординг.

Україна має всі шанси для розвитку спелеотуризму, який теж відноситься до екстремального виду відпочинку. Відвідування таких печер як Оптимістична, Атлантида, Попелюшка, Кришталева, Озерна не залишать вас байдужими [2].

Сприяє розвитку екстремального туризму туристичний клуб Манівці, розташований у Львові, який організатором активних видів відпочинку: рафтинг, сплави по річках, спелеоекспедиції, піші мандрівки, туристичні табори. Цей клуб доводить, що екстремальний туризм – це весело і драйвово, незабутні емоції і гарний настрій гарантовані. Гарно сприяє розвитку туризму молодіжний табір в Карпатах – Едельвейс, який пропонує активний відпочинок: походи в гори, прогулянки по унікальних місцях, екскурсійні програми, розважальні конкурси, змагання, спортивні ігри, і безліч веселих розваг [3]. Взагалі екстремальний туризм є одним із найперспективніших видів туризму, що залучає до себе

кожного разу все більше людей. З'являються нові місця для активного відпочинку, як штучні, наприклад гірськолижні курорти, так місця створені природою про які люди раніше і не знали, наприклад, печери.

Активні види відпочинку завойовують все більшу популярність серед простих туристів. Екстремальний туризм ділиться на ряд видів: повітряний, наземний, водний, гірський і екзотичний.

Екстремальний туризм має також традиційні та екзотичні різновиди. Одні з найбільш популярних з них: джип-тури, альпінізм, дайвінг, каякінг, рафтинг, парапланеризм та гірський туризм. Найсучаснішим видом екстремального туризму є польоти на земну орбіту. Популярність екстремальної діяльності існує по всьому світу і невпинно зростає [1].

Особливістю екстремального туризму є його спортивний характер і участь у ньому молодого покоління, також це створення і безбар'єрних умов для залучення всіх.

Україна зі своїм ресурсним потенціалом є країною майже безмежних можливостей для організації активного й екстремального відпочинку. Екстремальні розваги – це нова конкурентна перевага для будь-якого туристичного місця або маршруту. В Україні є багато варіантів для розвитку таких напрямків, однак на сьогодні вони знаходяться, переважно, в стані перспективних розробок.

При обранні місця для відпочинку, туристи замислюються не тільки про певні визначні місця, побутові зручності, а і про особливості проведення вільного часу та можливі розваги. Якщо є можливість вибору (особливо для людей молодших вікових груп), то до уваги беруться не лише особливості клімату, наявність цікавих

для огляду об'єктів, але й можливості для активних форм відпочинку.

Відомо, що багато сучасних туристів люблять подорожі з елементами екстриму. Це можна пояснити багатьма причинами: одні віддають данину моді, шукають нові шляхи самовираження, інші – прагнуть позбутись щоденних навантажень й одержати свою дозу адреналіну. Екстримом для людини може бути будь-який вид діяльності, не звичний для неї, відмінний від звичайного способу життя, такий, що викликає сплеск емоцій, своєрідний позитивний стрес, що є надзвичайно важливим в сучасних умовах для України.

Отже, екстремальний туризм – це один з найперспективніших видів туризму, який щороку залучає все більше туристів, для яких активний відпочинок є на першому місці і заради незабутніх емоцій вони можуть ризикувати життям.

Екстремальний туризм – це вдала стратегія для розвитку безбар'єрного національного туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Все про екстремальний туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/myronenko.htm (дата звернення: 04.11.2023)
2. Офіційний сайт туристичного клубу «Манівці». URL: <http://manivci.org/> (дата звернення: 02.11.2023)
3. Різні види екстремального туризму на Україні. URL: https://ozi.pp.ua/ekstremalnij-turizm_14285 (дата звернення: 28.10.2023)

Андріана ВОЛОШИН, студентка,
Марія ЛАДИЧУК, викладачка,
Самбірський фаховий коледж економіки та інформаційних
технологій,
Україна

ТУРИЗМ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РЕАЛІІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Найбільшими викликами для туристичної сфери України під час військового стану стали: складна безпекова ситуація, закриття повітряного простору, порушена транспортна логістика, виїзд значної кількості громадян закордон у якості біженців, а також практично цілковита відсутність в'їзного туризму.

Широке коло європейських науковців у своїх роботах намагаються дати прогностичну оцінку наслідків російської агресії на економіку України (у тому числі і на туристичний сектор), а також оцінити збитки окремих секторів економіки Євросоюзу. Зокрема, це простежуються у роботі таких вчених, як: В. Астров, М. Годсі, Р. Гривсон, де йдеться про збитки та руйнування інфраструктури України та їх вплив на розвиток економіки України. За їх оцінкою, на регіони, які тимчасово захоплені або безпосередньо постраждали від військових дій, припадає близько 53% ВВП України, що у короткостроковій перспективі буде негативно впливати на швидкість відновлення економіки країни [3].

Також внутрішня міграція вплинула на туризм в умовах конфлікту. Багато людей змушені переїжджати зі зони конфлікту в

інші регіони своєї країни. Це призвело до зростання попиту на туризм в західних регіонах, які більш безпечні для проживання та перебування. З іншого боку, збільшення потоку внутрішніх мігрантів може створити проблеми для місцевого населення та інфраструктури. Важливо розробляти стратегії впорядкування міграції, щоб забезпечити стабільність у туристичних регіонах.

Розвиток безбар'єрних послуг відіграє важливу роль у підтримці туризму. На сьогодні багато громадян, які перебували у зоні бойових дій є постраждалими та обмежено придатні. Ветерани російсько-української війни, воїни ЗСУ, які втратили кінцівки, зір також потребують нашої підтримки, мають бути незабутими. Мають право на подорожі та відпочинок, тому важлива роль безбар'єрності готелів, ресторанів і транспорту. Важливо розробляти інклюзивні туристичні програми та маршрути.

Так, у 2023 р., за допомогою управління туризму та курортів Львівської ОВА спільно з громадським об'єднанням «Veterans go» були проведені інклюзивні походи у гори (г. Говерла висота 2016 м., г. Пікуй – 1405 м.) для ветеранів, членів їх родин та побратимів. Багато наших воїнів повертаються з пораненнями, тому необхідно продовжувати ініціативу та організовувати сходження. Таким чином, можемо показати, що гори є доступними для кожного, а тема безбар'єрності є важливою, адже проведення дозвілля повинно бути доступним для усіх. Метою таких сходжень є допомога учасникам бойових дій, які отримали травму опорно-рухового апарату, вести активний спосіб життя, психологічна реабілітація воїнів, проведення цікавого та корисного дозвілля.

Війна може вимагати переосмислення туристичних стратегій та розвитку нових підходів. Можливість подорожей та зустрічей може сприяти врегулюванню конфлікту. Туризм може бути частиною процесу відновлення та примирення.

Відновлення туристичної сфери України матиме непросте завдання насамперед щодо вирішення проблем у трьох площинах [4].

По-перше, це комплекс питань, пов'язаних з організацією безпеки туристів. Тут йдеться не лише про наявність обов'язкового укриття у засобах розміщення, але й ще дотримання правил безпеки туристів під час здійснення екскурсійного обслуговування на туристичному маршруті. Зокрема, уже сьогодні виникає чимало запитань щодо відновлення дуже популярного туристичного маршруту (особливо серед іноземних туристів) до Чорнобильської зони. Аби його знову запуснути потрібно провести чималий обсяг робіт щодо перевірки на відсутність мінної загрози. Така ж проблема присутня скрізь на територіях, які були окупованими.

Друге важливе завдання – це відновлення транспортної інфраструктури та пошкоджених об'єктів туристичного показу (музеїв та історико-культурних пам'яток). Станом на 23 серпня 2023 р. ЮНЕСКО офіційно визнала пошкодження 284 об'єктів культурної спадщини України – 120 релігійних об'єктів, 27 музеїв, 104 історико-культурні пам'ятки, що представляють історичну, або художню цінність, а також 19 пам'ятників, 13 бібліотек та 1 архів.

І третє, можливо, найважливіше завдання – запровадження нової моделі управління туристичною сферою України, як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. У цьому питанні

нам буде корисним досвід багатьох європейських країн, де ці управлінські моделі успішно працюють не один рік [5].

Швидкість відновлення в'їзного туризму в Україну залежатиме не лише від часу, яке займе відновлення авіасполучення, але насамперед від швидкості подолання негативних стереотипів щодо безпечності перебування туристів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. *Український соціум*. 2014. № 2 (49). С. 71-79.

2. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.

3. Демчук Л. І., Сіра Е. О., Зарубіна А. В. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Modern Economics*. 2019. № 10. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>.

4. Мірела М. Геополітичні аспекти розвитку міжнародного туризму в Україні. *Геополітика України: історія і сучасність*. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2016. Вип. 2 (17). С. 257-273. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/22537>.

5. Романова А. А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів. *Modern Economics*. 2018. № 9. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V9\(2018\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V9(2018)-12).

Юлія ВОВЧАНЧИН, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті розглядається сучасний стан соціально-економічної стратегії розвитку туристичної галузі в Україні. Пропонуються шляхи вирішення наявних проблем та рекомендації щодо вдосконалення розробки стратегічного плану розвитку туризму в Україні в майбутньому.

Ключові слова: стратегії, туризм, економіка, індустрія.

The article analyzes the current state of the socio-economic strategy for the development of the tourism industry in Ukraine. The ways of solving the existing problems and recommendations for improving the development of a strategic plan for the development of tourism in Ukraine in the future are proposed.

Key words: strategies, tourism, economy, industry.

Питання розвитку туризму після закінчення воєнних дій стоять в ряді першочергових серед завдань економічного піднесення країни. Реалізація стратегічних проєктів дозволить здійснити відповідну реструктуризацію діяльності туристичної галузі у взаємозв'язку з напрямками соціально-економічного життя держави, дасть можливість зорієнтувати населення, владні, управлінські та бізнесові структури та комплексний підхід до забезпечення

ефективного використання переваг і можливостей вітчизняної туристичної сфери, обумовлених природно-кліматичними умовами, національними традиціями та історичними особливостями, з урахуванням вимог щодо захисту довкілля та збереження і збагачення історико-культурної спадщини.

Наразі в розвитку туристичної галузі є ще певні проблеми, окрім війни, яка значно псує перспективи розвитку туризму. Основним з них є те, що сьогодні є неефективне та нераціональне використання відповідних ресурсів, сьогоднішній рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу. Це є визначальним питанням, яке має диференційовану структуру, складаючись, у свою чергу, з ряду інших, більш конкретних питань. Так, до останніх можна віднести, насамперед, відсутність розвиненої інфраструктури, низьку якість обслуговування, відсутність якісної реклами та глибинної інформації про готелі, санаторії, тури по країні та послуги, які надаються, на світовому рівні, значний податковий тягар тощо.

Сфера туризму внаслідок російсько-української війни сильно постраждала як в Україні, так і за кордоном. У ході дослідження виокремлені такі перспективні напрямки повоєнного відновлення сфери туризму в Україні, як: розвиток ділового, освітнього, медичного, зеленого та воєнного туризму; розробка та реалізація програм (як державних, так і міжнародних) підтримки суб'єктів туристичної діяльності; забезпечення тісної співпраці між країнами у напрямку взаємопідтримки туристичної діяльності; підвищення інтересу іноземних туристів до пам'ятних маршрутів та повоєнних

символічних місць; пошук нових методів та способів реалізації туристичних послуг тощо.

Україна має великий потенціал у сфері туризму, напрямок розвитку туризму має бути одним із пріоритетних з метою забезпечення збалансованого розвитку територій в гармонії з природою та охороною природних ресурсів. Реалізація цієї мети сприятиме:

- зростанню кількості туристів, які подорожуватимуть Україною, особливо іноземних;
- підвищенню рівня ВВП, особливо частки індустрії туризму в структурі ВВП;
- зростанню обсягу наданих туристичних послуг та створенню нових робочих місць в туризмі і суміжних галузях;
- розвитку туристичної інфраструктури та створенню сприятливих умов для подальшого розвитку інфраструктури для залучення туристів;
- збільшенню надходжень до всіх рівнів бюджету за рахунок здійснення туристичної діяльності;
- підвищенню обізнаності потенційних туристів про туристичні привабливості регіонів та України в цілому і покращенню іміджу України у світі.

Війна в Україні суттєво змінила сферу внутрішнього туризму, а після війни в країні з'являться нові туристичні напрямки та види туризму. Для досягнення післявоєнного відновлення та стабільного розвитку вітчизняна туристична індустрія потребує партнерства на всіх рівнях, надійної та ефективної участі уряду, забезпечення

послідовної вертикальної координації між національними та місцевими органами влади щодо сприяння туризму.

Акцентуючи увагу на позиціях науковців у напрямку відбудови сфери туризму у повоєнний період, доцільно зауважити, що такі питання не до кінця є розкритими з позиції практичного аспекту.

Наявні проблеми гальмують розвиток туризму та туристичної індустрії в Україні. Вирішення розглянутих проблем вплине як на покращення економічного, так і соціального розвитку країни. Ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, вимагає активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту, із забезпеченням необхідної його якості. Саме тому потрібно створити сучасну високоефективну і конкурентоспроможну туристичну індустрію, яка забезпечить широкі можливості для обслуговування українських та зарубіжних громадян, а також значний вклад у розвиток соціальної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моца А. А., Шевчук С. М., Серeda Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1560>
2. Стешенко О. Д., Ільєнко А. Ю. Економічна стратегія розвитку туристичної галузі в Україні. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/17785/>

Марія-Уляна КМІТЬ, студентка,
Анна МИКОЛАЇВ, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

У статті висвітлено перспективи розвитку безбар'єрного туризму в Україні та проблеми, що перешкоджають реалізації розвитку.

Ключові слова: безбар'єрний туризм, інклюзивний туризм, туристичні локації, інформаційні бар'єри.

The article highlights the prospects for the development of barrier-free tourism in Ukraine and the problems that hinder the implementation of development.

Keywords: barrier-free tourism, inclusive tourism, tourist locations, information barriers.

Сучасний туризм – це галузь економіки, яка постійно вдосконалюється та поповнюється новими інструментами задля задоволення суспільних благ. Під «безбар'єрним туризмом» слід розуміти комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із урахуванням особливих потреб кожної із категорій.

До безбар'єрного туризму можна віднести: туризм для осіб з інвалідністю, туризм для пенсіонерів, туризм для вагітних, інклюзивний туризм тощо. Інклюзивний туризм дає змогу особам з інвалідністю вести активний спосіб життя та виступає засобом активної реабілітації, оскільки включає в себе різні види відновлення та комплекс соціальних послуг (медичну, психологічну, професійну, фізичну та інші) [2].

З перших днів війни сфера туризму у безпечних районах України переформатувалась та була орієнтована на харчування та прийом ВПО. Але потреба людей в відпочинку та відновленні нікуди не ділась, тому створено цільову програму, аби ще більше розробити якісних туристичних продуктів, або підвищити обізнаність про наявність вже існуючих туристичних магнітів, з урахуванням ситуації в Україні.

Плани післявоєнного відновлення туристичної галузі:

1. Створення «маршрутів пам'яті», позиціонування українських туристичних продуктів та як комунікувати безпекову ситуацію в умовах війни.

2. Створення віртуальних 3D туристичних маршрутів надає можливість ознайомитись з унікальними туристичними локаціями, які надають відчуття присутності на локації.

3. Навчання для представників індустрії гостинності щодо сервісних послуг для осіб з інвалідністю. Навчальний курс на освітній цифровій платформі допоможе представникам сфери індустрії гостинності України підготувати фахівців та надавати відповідний сервіс для осіб з особливими потребами.

4. Створення міст муралів – розробка тематичного екскурсійного маршруту, який включатиме декілька локацій. В перспективі місто отримає свою унікальність та бренд, що буде стимулювати впізнаваність та туристичні потоки.

5. Ютуб проєкт «В об'єктиві». Створення туристичного блогу з метою популяризації нових та вже існуючих об'єктів у сфері туризму.

6. Встановлення стендів з доповненою реальністю, на основі новітньої 3D технології. Цей захід включає два завдання: дослідницька робота з оцифрування втрачених частин пам'яток архітектури, а також відображення їх на склі з доповненою візуалізацією, для того, щоб ознайомити населення з культурною спадщиною, яка була втрачена. Встановлення автомобільних інформаційних стендів до туристичних об'єктів. Це дозволить підвищити обізнаність у внутрішньому туризмі, а саме залучити спонтанних мандрівників у тому числі ВПО та ознайомити з культурними надбаннями, традиціями, та ремеслами [3].

Дія безбар'єрного туризму стримується низкою бар'єрів за фізичним, інформаційним та цифровим напрямом. Фізичні бар'єри – це військові дії на півдні та сході України, відсутність дієвої системи моніторингу і контролю у сфері доступності, недосконалість нормативно правової бази. Інформаційні бар'єри пов'язані із відсутністю єдиних стандартів для інформаційної доступності суб'єктів туристичної сфери для осіб з порушеннями зору, слуху та осіб з порушенням інтелектуального розвитку. Цифрові бар'єри пов'язані із недостатньою адаптованістю цифрових публічних сервісів (веб-сайти, додатки, цифрові послуги) для осіб з

порушеннями зору, слуху та осіб з порушенням інтелектуального розвитку – що потребує розробки та впровадження відповідних стандартів [1].

Ліквідація цих бар'єрів можлива шляхом співпраці органів державної влади та суб'єктів туристичної сфери із залученням громадських організацій, що опікуються проблемами осіб з інвалідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтернативний туризм: *матеріали науково-практичного семінару* (30 вересня 2022 року, м. Львів). Львів: ПП «Видавництво «БОНА», 2022. 200 с.

2. Туник О. М. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL: <http://surl.li/mvvju>

3. Цьогоріч обласну програму розвитку туризму та курортів дофінансують. URL: https://galinfo.com.ua/news/tsogorich_oblasnu_programu_rozvytku_turizmu_ta_kurortiv_dofinansuyut_405180.html

Вероніка ДУСЬ, студентка,
Марія ГАРАСИМ, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

TOURISM IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR: PRIORITIES, SAFETY AND SECURITY

The purpose of article is to explore the profound impact of the war in Ukraine on the transformation of the tourist sector. It examines how war affects the tourist industry, creates unique challenges, and uses modern adaptive strategies. The article discovers the specifics of this transformation and provides insights into the implications for the Ukrainian tourist sector through these challenging circumstances.

Keywords: military tourism, memory tourism, The Armed Forces of Ukraine, defense structures, battle sites, museums, memorials, tourist operator, travel agency, martial law, tourist market.

Ukrainian travel industry has long been a vital component of national economies, fostering cultural exchange, economic growth, and international relations. However, the outbreak of war presents a complex set of challenges, causing significant transformations within the tourist sector. This article sheds light on the specific features of this transformation, focusing on the ongoing conflict in Ukraine.

Decline in Tourist Arrivals. It is one of the most immediate consequences of the war in Ukraine. Armed conflicts, security concerns,

and travel restrictions prevent many potential tourists from visiting the region. This impacts the tourist sector, which often plays a crucial role in the economic stability of many Ukrainian regions.

The structure of tourist products in Ukraine has undergone a fundamental shift. With a focus on safety and crisis response, there is an increasing demand for services related to security and medical assistance. Additionally, a demand for volunteers and humanitarian organizations can be observed.

Countries embroiled in conflicts often face decreased interest in their culture, natural resources, and tourist attractions. This can have lasting implications for the development of the tourism sector in these areas, as tourists may be reluctant to visit regions with a history of violence.

The Ukrainian tourism sector can adapt to the challenges posed by the ongoing conflict through various strategies.

Developing Alternative Forms of Tourism. Ukraine can explore alternative forms of tourism that are less affected by the conflict, such as ecotourism, cultural exchange programs, or medical tourism. Diversifying the tourist product portfolio can help attract tourists seeking safety and unique experiences.

Investment in Tourism Infrastructure. Investment in tourism infrastructure and safety measures is essential to ensure the industry's survival during the conflict, caring for the safety of visitors.

Promoting a Positive Image. Ukraine can involve global communication channels to promote a positive image and highlight its efforts to provide safe and welcoming travel experiences. Public relations campaigns can play a major role in reducing the negative impact of the conflict on Ukraine's tourism sector.

The war in Ukraine has led to significant transformations within the country's tourist industry. With a decline in tourist arrivals, alterations in the structure of tourist products, and shifting perceptions of the destination, Ukraine faces unique challenges. However, through strategic adaptation, investment in infrastructure, and the promotion of a positive image, the Ukrainian tourist industry can navigate these challenging circumstances and emerge stronger after the victory.

REFERENCES

2. Tourism in Ukrainian Conflict: «A Case Study of Tourist Preferences and Perceptions». Author: Michael Hall. *Journal of Sustainable Tourism*, 2022.
3. Tourism in Ukraine: Industry Resilience in Times of Conflict. Marina Novelli. *Journal of Travel Research*, 2022.
4. Tourism and Political Violence: Challenges and Opportunities in Ukraine. Richard Butler and Wantanee Suntikul. *Tourism Management*, 2023.
5. Tourist Safety and Security: Practical Measures for Travelers in Ukraine. David E. Wilkie. *Journal of Safety and Security in Tourism*, 2023.

Юлія ІВАНОВА, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті розглянуто сутність і призначення туризму як соціально-психологічної підтримки груп ризику в умовах сьогодення. Досліджено його роль і позитивний вплив на психологічний стан людей.

Ключові слова: соціально-психологічна підтримка, групи ризику, туризм.

The article examines the essence and purpose of tourism as a socio-psychological support of risk groups in today's conditions. Its role and positive influence on the psychological state of people have been studied.

Keywords: socio-psychological support, risk groups, tourism.

Сучасна нестабільна військова ситуація в Україні кардинально змінила життя суспільства за останні роки. Війна внесла свої корективи у всі сфери життя населення в тому числі і у сферу туризму, піднесла його зовсім на інший рівень. В Україні психологічний туризм є відносно новим напрямком і його розвиток та удосконалення методичних прийомів використання є важливим і актуальним в умовах сьогодення.

Закон України «Про туризм» (1995 року) не містить в переліку видів туризму такого напрямку, як психологічний. Проте на сьогоднішній день все більш актуальним в туристичному бізнесі стає саме психологічний туризм. Психологічний туризм – це спеціально розроблена технологія для відновлення і підтримки психологічного здоров'я людини у сучасному світі, поєднання цікавого відпочинку з придбанням корисних психологічних умінь і навичок. Психологічні тури поєднують в собі комфортний відпочинок, захоплюючий туризм, найрізноманітніші і дієві методи навчання: від стародавніх практик і обрядів до сучасних методів психотерапії [1].

Основною метою даного виду відпочинку є набуття внутрішньої гармонії і психологічної цілісності, прийняття себе, наповнення життя свідомістю і сенсом. Науково доказано, що подорожі та нові враження сприяють покращенню психологічного здоров'я, зниженню стресу та відновленню емоційного благополуччя осіб, які перенесли травми, хвороби або інші життєві труднощі, тобто для груп ризику. Групи ризику – це категорії людей, які мають підвищену ймовірність виникнення проблем психологічного та соціального характеру. До таких груп належать:

- люди з інвалідністю, вони часто відчують себе відстороненими від суспільства, можуть мати проблеми з самооцінкою та самоповагою. Туризм допомагає таким людям відчувати себе повноцінними членами суспільства, розширює соціальні контакти, підвищує самооцінку та впевненість;

- люди, які перенесли травми, хвороби або інші життєві труднощі. Подорожі допомагають таким людям відновити фізичне та психічне здоров'я, підвищують стійкість до стресу;

– люди з психологічним порушенням у результаті воєнних дій. Подорожі можуть допомогти таким людям розслабитися, відволіктися від проблем, отримати позитивні емоції;

Потреба відволіктись від негативних новин, проблем часто є не просто примхою – у низці випадків це продиктовано життєвою необхідністю.

Дослідженню питань розвитку та функціонування туризму присвячено багато праць як вітчизняної, так і зарубіжної наукових шкіл. Туризм розглядається в різних аспектах, напрямках, видах. Досліджуються питання рекреаційного туризму як виду туризму, спрямованого на відновлення сил, відпочинку у вільний час, діяльність людини, спрямовану на відтворення своїх фізичних і психологічних сил, розвиток особистості. Визначено, що реабілітація в умовах санаторію проходить набагато ефективніше, ніж в лікувально-профілактичних установах. Також надзвичайною популярністю в Україні користується психологічний езо-туризм, або так звані походи в «місця сили». Наприклад (Наскельна фортеця Тустань, гора Тотоха та Богит, с. Буша та інші) [3].

Туризм – вид реабілітації, який може насправді допомогти відновитись, покращити психологічне самопочуття, залучаючись до ритму розпорядку, вийти з важкої стресової ситуації, пов'язаної з захворюванням і наслідками лікування, відчутти себе активним, потрібним, відчутти жагу до життя. Туризм являється унікальним явищем для реабілітації людей та включає в себе як пізнавальний процес, так і дає можливість повноцінної соціалізації. Соціальна та психологічна реабілітація надасть особі змогу соціально активізуватись в процесі туристичних заходів, трансформувати свій

світогляд, допоможе відволіктись і припинити зосереджуватись на проблемах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туризм як засіб корекції психоемоційного стану учасників АТО. URL:

<https://knute.edu.ua/file/MjIxBw==/7b5590f55477bc3a88cdeb9e00622f7f.pdf>

2. Туризм як засіб психологічної та соціальної підтримки груп ризику та людей з особливими потребами. URL:

http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/13308/1/IR_2021_51_73-81.pdf

3. Чупіна К. Інклюзивний туризм як вид соціально-психологічної реабілітації. URL:

https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2017_3/72.pdf

Тетяна БЕРЕСТЕНЬ, студентка,
Дарина ПАРАЩИНЕЦЬ, студентка,
Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИЗМУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодення в Україні диктує умови щодо розвитку туризму. Туристична галузь видозмінила свої пріоритети та спеціалізацію, створено нові формати діяльності на туристичному ринку України та світу.

Ключові слова: внутрішній туризм, туристичні послуги, туристична інфраструктура.

The current situation in Ukraine dictates the conditions for tourism development. The tourism industry has changed its priorities and specialisation, and new formats of activity in the tourism market of Ukraine and the world have been created.

Keywords: domestic tourism, tourism services, tourism infrastructure.

До війни в Україні налічувалося близько 3700 туристичних агенцій: від тих, що спеціалізувалися на внутрішньому туризмі, до лідерів ринку, що продавали сотні різноманітних турів за кордон. Зараз працюють і надають послуги лише 800 агенцій. Більшість призупинили роботу через відсутність попиту на відпочинок у

перший рік повномасштабного вторгнення, загальну кризу та економічну невизначеність, постійні ракетні обстріли з боку держави-агресора.

Війна в Україні вплинула не лише на український туризм, а й на ситуацію в Європі. Повномасштабне вторгнення росії посилило і без того високі ціни на нафту та логістику, а також збільшило невизначеність європейців. Це у перші півроку великої війни це призвело до перебоїв у подорожах всією Східною Європою.

Туризм в Україні все ж адаптувався до умов війни і поступово перелаштувався на інші формати. Тепер замість туристів з ЄС чи Близького Сходу у готелях розміщуються закордонні дипломати, громадські активісти, журналісти всіх світових видань та різноманітні волонтери. Лише за 2022-й р. в Україну в'їхало майже 2 млн. іноземних туристів, з яких мільйон – уже під час повномасштабного вторгнення рф.

Поновився частково і внутрішній туризм. Тут найпопулярнішими серед українців стали більш безпечні західні регіони України. Найбільше на відпочинок у 2023 р. їдуть у Чернівецьку, Львівську та Закарпатську області. На ринку внутрішнього туризму відбувається переорієнтація на 1-2 денні туристичні маршрути прокладені територією заходу, які спрямовані на відвідування історико-культурних і природно-географічних туристичних атракцій віддалених від урбанізованих територій, головних транспортних шляхів тощо. Водночас відчутне падіння доходів є на півдні країни – на Одещині, Миколаївщині, Херсонщині.

В зв'язку з воєнними діями, які продовжуються в ряді областей, туризм має певні особливості, пов'язані з безпекою українських та іноземних громадян: формування туристичних маршрутів з урахуванням наявності бомбосховищ, планування туристичних мандрівок відповідно до дії комендантської години, дотримання заборон в різних регіонах України.

Підсумовуючи слід зауважити, що туризм є однією з пріоритетних галузей національної економіки, який розширює платіжний баланс країни та сприяє розвитку певних сфер господарства і виробництва. В умовах воєнного стану є чимало приводів залишатись оптимістами, навіть у туристичній сфері, яка завжди страждає першою.

Український народ незламний, навіть попри війну. Закритий повітряний простір, складнощі з оплатою й нестабільна безпекова ситуація, здавалося, звели нанівець усі необхідні умови для «виживання» туризму. Проте, незважаючи на всю складність обставин, український турбізнес продовжує функціонувати. Він адаптується до нових реалій, шукаючи обхідні шляхи, створюючи засади для свого майбутнього розвитку та працюючи заради єдиної спільної мети – перемоги України. На Західній Україні відкриваються нові готелі; відновлюють свою роботу туристичні агенції; виріс попит на туристичні послуги у безпечних регіонах України – це додає оптимізму та впевненості в майбутнє. Безумовно, після нашої перемоги відкладений попит на відпочинок буде ще більше стимулювати туристичну галузь. Тому сьогодні ми маємо підтримувати туристичний бізнес та не дозволити йому зникнути з інформаційного поля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Худо В. В., Занько Ю. С. Організація туристичного обслуговування. К.: Знання, 2011. 336 с.
2. Стеченко Д. М., Безуглий І. В., Турло Н. П., Мархонос С. М. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посіб. К.: Знання, 2012, 455 с.

Яна РОМАНИНА, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж ІТ технологій,
Україна

ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Діяльність туризму під час повномасштабної війни в Україні та перспективні напрямки та види туризму, що будуть необхідні та важливі для подальшого розвитку туризму.

Ключові слова: туризм, волонтерство, туристичні компанії.

Tourism activities during a full-scale war in Ukraine and promising areas and types of tourism that will be necessary and important for the further development of tourism.

Keywords: tourism, volunteering, travel companies.

Один з бізнес-напрямків, який постраждав найбільше під час війни – це туризм. З початку повномасштабної війни частина туристичних компаній закрилась, інші переорієнтували свою

діяльність на волонтерство – використовували свої автобуси для евакуації біженців, залучали зв'язки, щоб організувати закупівлю гуманітарної допомоги з-за кордону. Про відновлення основної діяльності туристичні компанії тривалий час навіть не думали.

З початку повномасштабної війни туризм в Україні, зі зрозумілих причин, фактично помер. Деякі туристичні компанії використали свої зв'язки за кордоном, щоб допомогти фронту та біженцям. Якщо внутрішній туризм, хоч і намагається ожити, є дуже обмеженим, то з турами за кордон ситуація ще складніша. По-перше, через воєнний стан в Україні повністю закрито небо, а по-друге, більшість українців цікавлять поїздки за кордон з метою евакуації, а не відпочинку. Проте, ринок відпочинкових турів за кордон теж починає оговтуватись.

Західні регіони України відносно зберегли свій туристичний потенціал. Відвідання музеїв, походи в гори, спелеотури, лікувально-оздоровчі тури та низка інших видів туризму та відпочинку продовжують пропонуватися суб'єктами туристичного бізнесу. За перше півріччя 2022 р. сума туристичного збору склала 89 млн. 420 тис. грн., що майже на 29% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2021 р. – тоді до бюджету надійшло 69 млн. 453 тис. грн. Наразі в ЗМІ можна зустріти чимало оптимістичних прогнозів щодо туристичної індустрії після перемоги в війні. Передумови для цього дійсно є: ми маємо багато туристичних атракцій, а світ зараз зацікавлений в Україні [1].

Та разом із тим потрібно розуміти, що все чого буде залежати від швидкості відновлення інфраструктури та загального рівня життя в країні. Це вплине як на в'їзний, так і на виїзний туризм. Та

війна, що зараз триває в Україні, немає аналогів у сучасній європейській історії, щоб провести коректну аналогію та оцінити можливий вплив на туристичний сектор.

Часто наводять приклад з Хорватією, яка після війни зуміла стати дуже популярною локацією. Та не слід забувати, що бойові дії там були не настільки руйнівні як ті, що тривають зараз у нас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герої невидимого фронту: ресторани на захисті продовольчої безпеки України. URL: <https://mind.ua/news/20248303-geroyi-nevidimogo-frontu-restorani-na-zahisti-prodovolchoyi-bezpeki-ukrayini>

Аліна КУЗЬМІШИНА, студентка,
Ольга ЛЕМКО-МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

ПОДОРОЖІ БЕЗ КОРДОНІВ

У статті висвітлено проблему туризму для людей з інвалідністю. Проте люди з інвалідністю доводять протилежне, що інвалідність – це не вирок, а можливість реалізувати свої мрії. Розробка спеціальних програм з урахуванням доступності для усіх туристів створює рівні можливості для реалізації права на відпочинок.

Ключові слова: туризм для осіб з інвалідністю, доступний туризм, інклюзивний туризм, активний туризм, рекреація.

The article highlights the problem of tourism for persons with disabilities. However, people with disabilities prove the opposite, that disability is not a sentence, but an opportunity to realize your dreams. The development of special programs taking into account accessibility for all tourists creates equal opportunities for exercising the right to rest.

Keywords: tourism for persons with disabilities, accessible tourism, inclusive tourism, active tourism, recreation.

Сьогодні в Україні триває процес переходу від медичної до соціальної моделі інвалідності, коли вислів «всі різні, але всі рівні» означає, що в державі змінилось відношення до людей з інвалідністю, які прагнуть інтегруватись в наше суспільство. В Україні проживає близько 2,6 млн. осіб з інвалідністю, а це кожний 17 громадянин держави, з них близько 170 тисяч – діти [2]. Чисельність учасників та постраждалих внаслідок АТО/ООС, російсько-української війни – зазвичай людей молодого, працездатного віку, на жаль, прогресивно збільшується, а вони, як ніхто потребують мати можливість подорожувати незалежно та з почуттям власної гідності. Саме в таких випадках створили інклюзивний туризм.

Інклюзивний туризм – це нове соціокультурне явище, яке інтенсивно розвивається та є необхідним видом туризму у кожній державі [2]. Фахівці у галузі туризму підраховали, що регулярно подорожують 2,5 млн. людей з обмеженими можливостями [1]. Такі підходи до визначення інклюзивного туризму розглядаються не тільки у контексті реабілітації, оздоровлення, лікування, а й із позиції рекреації, відпочинку, активного туризму.

На даний час досліджуються та укладаються маршрути подорожей для людей з інвалідністю. Доступний туризм – це не лише можливість комфортно потрапити в приміщення, а й доброзичливе ставлення громадян до людей з інвалідністю. Не всі готелі, ресторани та інші заклади є доступними для людей з інвалідністю. Уряди розробляють програми, які допомагають людям з інвалідністю подорожувати. Іноді може бути важко знайти інформацію про те, як дістатися до певного місця або як отримати доступ до певних послуг.

Але, незважаючи на труднощі, які можуть виникати, люди з інвалідністю знаходять способи подолати перешкоди і насолоджуватися подорожами. Існує ряд організацій, які надають інформацію про доступні для людей з інвалідністю готелі, ресторани та інші заклади. Вони також пропонують допомогу в плануванні подорожей і в пошуку доступного транспорту. Ось кілька сайтів та організацій, які можуть бути корисними при плануванні подорожі [1]: The American Society of Travel Agents (ASTA); The National Council on Disability (NCD): ASTA та NCD пропонує інформацію та ресурси для людей з інвалідністю, які планують подорожі; The Society for Accessible Travel & Hospitality (SATH): пропонує путівники та інші ресурси для людей з інвалідністю, які подорожують.

Завдяки доступній інформації та послугам, люди з інвалідністю можуть насолоджуватися подорожами і відкривати для себе світ. Ось декілька людей з інвалідністю, які активно подорожують [1]:

– Стівен Хокінг – британський фізик-теоретик, який страждає на бічний аміотрофічний склероз. Незважаючи на свою

інвалідність подорожував по всьому світу, виступаючи з лекціями про свої дослідження.

– Ентоні Роббінс – американський мотиваційний оратор, який страждає на дислексію, подорожує по всьому світу, надихаючи людей на досягнення своїх цілей.

– Ніл Армстронг – американський астронавт, який першим ступив на поверхню Місяця. Він страждав на дальтонізм.

Ці люди є прикладом того, що інвалідність не є перешкодою для подорожей. Вони показали, що люди з інвалідністю можуть насолоджуватися подорожами без перешкод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивний туризм для осіб з інвалідністю. URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/inklyuzivniy-turizm-dlya-osib-z-invalidnistyu>
2. Туризм для інвалідів: сучасні підходи до визначення поняття. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/hrusch.htm

Діана БЛЯКОВСЬКА, студентка,
Таміла МУДРА, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ЗНАЧИМІСТЬ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЕТНОТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У даній статті досліджено вплив на стан етнотуризму після повномасштабного вторгнення російських військ 24.02.22 р. Розглянуто поняття етнотуризму. Охарактеризовано різноманітні напрямки етнотуризму. Особлива увага зосереджена на скансенах.

Ключові слова: туризм, етнотуризм, екотуризм, скансени, гастротуризм, традиції, фольклор, культура, традиції, архітектура, музеї.

Abstract. This article examines the impact on the state of ethnotourism after the full-scale invasion of Russian troops on February 24, 2022. The concept of ethnotourism is considered. Various types of ethnotourism are characterized. Special attention is focused on open-air museums.

Keywords: tourism, ethnotourism, ecotourism, open-air museums, gastrotourism, traditions, folklore, culture, traditions, architecture, museums.

Повномасштабне вторгнення докорінно змінило життя в Україну і суттєво вплинуло на малий і великий бізнес. Найбільше під час війни постраждав один з бізнес-напрямків – це туризм. Велика кількість туристичних компаній закрилась, деякі підприємства переорієнтували свою діяльність на волонтерство – використовували свій транспорт для евакуації біженців та організували закупівлю гуманітарної допомоги за кордоном.

Відновлювати свою діяльність туристичні компанії тривалий час навіть не планували. Але в середньому туристична галузь за перше півріччя 2022 р. змогла заплатити у держбюджет лише на 25,7% менше податків, ніж на цей самий період торік. Кількість компаній зменшилась на 24,5%, приватних підприємців – на 13,5%. Найбільше держбюджет отримав надходження від сплати податків готелям та санаторіями – майже 461 млн. грн. На жаль, ця сума на 30% менша, ніж в попередньому році. Також великі втрати в тому році мали турбази, дитячі табори, кемпінги. Вони сплатили на 59% менше податку. А от туристичні агентства принесли до держбюджету на 41% коштів більше. Це відбулось в основному завдяки ранньому бронюванню. Втім, війна суттєво позначилася на роботі туроператорів – за півріччя зафіксовано спад на 21% від їх діяльності.

Найбільше податків від туризму отримано в наступних регіонах:

- Івано-Франківська – приріст 63%;
- Львівська – приріст 51%;
- Київська область – приріст 16%;
- Одеська область – спад на 82,3% [2].

Таким чином, спостерігаємо, що туризм в Україні відновлюється, важливою складовою якого є етнічний туризму. Оскільки, велика кількість переміщених осіб почала цікавитись історією, культурою, традиціями українського народу. Саме західні регіони можуть найбільш красномовно розповісти про свої традиції по методу туризму.

Етнічний туризм (ностальгичний туризм, етнографічний туризм) – різновид туризму, який здійснюється туристами на місця свого історичного проживання. Поєднання туризму і етнографічної експедиції, що дозволяє ознайомитись з культурою й історією місцевого населення, збагатити духовний розвиток, пізнати традиції народу на рідних територіях та побути наодинці з природою краю. У корінного жителя етнотуризм пробуджує любов до власної культури, рідної мови, мистецтва, своєї землі.

Етнічний туризм – це чудовий спосіб дізнатися більше про своє коріння або вивчити історію та культуру народу. Основна частина програм і мета приїзду – індивідуальне (або невеликими сімейними групами) відвідування різних регіонів. Туристські ресурси для етнічного туризму багаті і своєрідні: пам'ятки архітектури, музейні експозиції, архівні матеріали, мальовничі природні місця [4].

Найбільшої популярності отримали скансени – це живі музеї з насиченими анімаційними програмами відтворення історичного середовища, де туристів приваблюють не лише окремі споруди, предмети старовини, а й професійні працівники-аніматори, які своїми заняттями відтворюють побут, поведінку, матеріальну і духовну культуру попередніх епох, вони розкривають традиційні ремесла і види діяльності, характерні для відповідної місцевості і

часу, наприклад, роботу мірошника, ткача, коваля, гончара, тесляра, винокура, пасічника і багато інших. Часто і самим відвідувачам музею пропонується спробувати свої сили під керівництвом фахівця. Кожен може відчувати себе в ролі коваля чи гончара та ін. Скансени відрізняються від звичайних музеїв, перш за все, наявністю видовищного елемента. Їх специфіка полягає в тому, що в них існують широкі можливості безпосереднього неформального спілкування (під час організації змагань, обрядів, вистав, ярмарок, виступів фольклорних колективів), що, водночас, складає одну з причин популярності цих музеїв серед різноманітних верств населення [3].

У деяких музеях на додаток до архітектури реконструюють і транспорт минулих років. Історичний транспорт в музеях просто неба може виконувати не тільки функцію експоната, що діє, але й утилітарну транспортну функцію, оскільки площа таких музеїв може бути великою. Невід'ємним елементом скансенів є традиційна кухня. Все готується «на очах» у відвідувачів, а іноді навіть з їх допомогою, що надає стравам ще більшої колоритності.

Найбільш відомий і популярний скансен західного регіону – Музей народної архітектури і побуту у Львові імені Климентія Шептицького (народна назва «Шевченківській гай») [1].

Зважаючи на вищевикладене, варто зазначити, що Україна має багатий потенціал на етнотуристичні ресурси. Відповідно, потрібно сприяти розвитку етнічного туризму в країні: спрямовуючи увагу туристів на історію свого краю та активно досліджувати історико-культурні пам'ятки регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музеї і скансени. URL:

<http://www.derev.org.ua/muzei/muzei.htm>

2. Подорожі 2023: які регіони України найбільше заробили на туризмі цього року? URL:

<https://visitukraine.today/uk/blog/2630/podorozi-2023-yaki-regioni-ukraini-naibilse-zarobili-na-turizmi-cyogo-roku>

3. Рожнова В., Терес Н. Проблеми та перспективи розвитку етнотуризму: зарубіжний та український досвід. *Етнічна історія народів Європи*. 2013. Вип. 39. С.35-44.

4. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. К.: Знання, 2011. 334 с.

Олеся ВЛАДИКА, студентка,

Галина МЕЛЬНИЧУК, викладачка,

ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування»,

Україна

ГОРОТЕРАПІЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті розглянуто питання організації походів у гори для людей з інвалідністю.

Ключові слова: горотерапія, безбар'єрність, люди з інвалідністю.

The article deals with the issue of organizing trips to the mountains for people with disabilities.

Key words: horotherapy, accessibility, people with disabilities.

Українські Карпати стають щороку доступнішими для людей з інвалідністю та організація таких походів – завдання непросте. Дуже важливо не лише залучити волонтерів для допомоги людям з інвалідністю, але й мати спеціальне спорядження.

Горотерапія – це форма альтернативної терапії, яка використовує природне середовище, зокрема гори, для покращення фізичного та психічного здоров'я людини. Взаємодія з природою може стимулювати вироблення ендорфінів, а безкраї пейзажі – заспокоювати нервову систему.

Львівський проєкт «On 3 wheels» («На трьох колесах») допомагає людям з інвалідністю втілювати найсміливіші задуми в життя. Вже більше п'яти років активна і небайдужа молодь організовує сходження на гірські вершини завдяки спеціальному візку, який називають «джульєткою». У 2021 році команда здійснила своє ювілейне 50-те сходження. Завдяки цій ініціативі майже півсотні людей з цілої України вперше відкрили для себе Карпати і відчували життя на повні груди.

Проєкт «On 3 wheels» допоміг людям з інвалідністю підкорити такі карпатські вершини: Парашка, Лиса Гора, Тростян, Високий Верх, Пікуй, Захар Беркут, Хом'як, Лопата, Драгобрат, Гимба та найвищу Говерлу. Тепер скористатися послугами джульєтки і волонтерів-ентузіастів може кожен охочий українець з інвалідністю, що мріє про гори та пригоди. Команда співпрацює з польсько-іспанською організацією, створює платформу-посібник з організації походів для людей з інвалідністю. У майбутніх планах, крім гірських

походів, також мандрівки замками та річкові сплави. До ініціативи приєднався проєкт VeteransGo, що теж зацікавлений у гірських походах для ветеранів на візках [2].

Мешканець Луцька Олег Боднарук змайстрував для людей з інвалідністю крісло для підйому в гори. Конструкцію умілець запозичив у візка, яким користуються члени спільноти «On 3 wheels».

Байкер Іван Космина з села Вільхівчик Гусятинської громади на Тернопільщині, який пересувається на візку понад десять років, разом з друзями зібрав мотоцикл, яким можуть подорожувати люди з інвалідністю. Іван Космина піднявся на колісному кріслі на полонину Стеришора в Карпатах. Він узяв участь у зйомці документального фільму, одним з епізодів якого був підйом на гору людини з інвалідністю. Іван Космина хоче донести всім, що інвалідність – не перешкода життю та підтримати українських захисників, які під час війни отримали травми та інвалідність [1].

Засновником соціального проєкту «Горотерапія» є ветеран АТО львів'янин Віталій Дячук. Він – єдиний українець, що здолав один з найдовших у світі гірських маршрутів – Великий гімалайський шлях (1500 кілометрів). Віталій з своєю командою організовує походи в гори людей на протезах з метою реабілітації, тому що гори допомагають впоратися з наслідками складного військового досвіду. Відбувається це за принципом «рівний-рівному» – коли групу учасників бойових дій веде інший військовий [3].

Горотерапія може допомогти людині відновити внутрішню гармонію, знизити рівень стресу, відчуття тривоги, змінити ставлення до травматичного досвіду, покращити фізичне та

психологічне здоров'я. Тому організація інклюзивного туризму в горах – це потреба всеукраїнського рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Житель Тернопільщини піднявся в гори на спеціально облаштованому мотоциклі для людей з інвалідністю. URL: https://teren.in.ua/news/zhitel-ternopilshchini-pidnyavsya-v-gori-na-specialno-oblashtovanomu-motocikli-dlya-lyudey-z-invalidnistyu-foto-video_399557.html

2. На «трьох колесах» до вершин. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-yakisne-zhyttia/3366456-na-troh-kolesah-do-versin.html>

3. Там, де затамовуєш подих: як горотерапія допомагає бійцям, ветеранам та їхнім родинам. URL: <https://gluzd.org.ua/articles/tam-de-zatamovuiesh-podykh-ia-k-horoterapiia-dopomahaie-biitsiam-veteranam-ta-ikhnim-rodynam/>

Іван КОШЛА, студент,
Софія ГНАТЮК, викладачка,
ВСП «Львівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»,
Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розглядається сучасний стан економічної стратегії розвитку туристичної галузі в Україні. Пропонуються шляхи вирішення наявних проблем та рекомендації щодо вдосконалення розробки соціально-економічних стратегій розвитку сфери туризму в Україні.

Ключові слова: стратегія розвитку туристичної галузі, туристична індустрія.

The current state of the economic strategy for the development of the tourism industry in Ukraine is considered. Ways to solve existing problems and recommendations for improving the development of socio-economic strategies for the development of tourism in Ukraine are offered.

Keywords: tourism development strategy, tourism industry.

Питання розвитку туризму стоять в ряді першочергових серед завдань економічного піднесення країни. Реалізація стратегічних проєктів дозволить здійснити відповідну реструктуризацію діяльності туристичної галузі у взаємозв'язку з напрямками соціально-економічного життя держави, дасть можливість

зорієнтувати населення, владні, управлінські та бізнесові структури та комплексний підхід до забезпечення ефективного використання переваг і можливостей вітчизняної туристичної сфери, обумовлених природнокліматичними умовами, національними традиціями та історичними особливостями, з урахуванням вимог щодо захисту довкілля та збереження і збагачення історико-культурної спадщини [3].

Ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, вимагає активного пошуку засобів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту, із забезпеченням необхідної його якості. Саме тому потрібно створити сучасну високоефективну і конкурентоспроможну туристичну індустрію, яка забезпечить широкі можливості для обслуговування українських та зарубіжних громадян, а також зробить значний вклад у розвиток соціальної економіки.

Для реалізації програми стратегічного розвитку пропонується перелік заходів, до яких можна віднести:

- створення нормативно-правової бази розвитку туризму, що відповідає міжнародній практиці;
- формування економічних механізмів стимулювання розвитку іноземного та внутрішнього туризму і залучення інвестицій у цю галузь;
- введення жорсткої системи сертифікації і ліцензування туристичної діяльності тощо [1].

Отже, Україні негайно потрібна стратегія розвитку туристичної галузі, без якої залучити інвестиції практично нереально. Слід зауважити, що стратегічною метою розвитку туристичної індустрії в

Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля. Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, має бути синхронізованою із загальними темпами становлення ринкових механізмів і співвідносною з політикою структурних реформ в економіці. Також слід враховувати накопичений досвід розвитку туризму у світі, що створює сприятливі умови доопрацювання та розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божидарнік Т. В., Божидарнік Н. В. Міжнародний туризм. Навчальний посібник, центр учбової літератури. К, 2021. 312 с.
2. Європейська туристична комісія Insights. URL: <https://www.tourismeconomics.com/>
3. Мальська О. В. Туризм в Україні має перспективи. *Урядовий кур'єр*. 2021.

Ангеліна КОРНІЙЧУК, студентка,
Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

ТУРИСТИЧНІ ДЕСТИНАЦІЇ: ПРОГНОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний туризм є вагомим чинником соціально-економічного розвитку регіонів за рахунок надходжень від зростаючих туристичних потоків, залучення інвестицій у формування місцевої інфраструктури, ефективного використання природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів території, її активного включення у національну та міжнародну торгівлю послугами.

Ключові слова: туризм, туристичні дестинації, туристичні потоки.

Modern tourism is a significant factor in the socio-economic development of regions through revenues from growing tourist flows, attracting investments in local infrastructure, efficient use of natural, recreational, historical and cultural resources of the territory, and its active involvement in national and international trade in services.

Keywords: tourism, tourist destinations, tourist flows.

Сучасний туризм є вагомим чинником соціально-економічного розвитку регіонів. Щоб ефективно розвиватися, максимально використовувати свій конкурентний потенціал, вирізнитися на фоні інших дестинацій, туристичний центр повинен мати науково

обґрунтовану стратегію сталого розвитку, яка виступає дорожньою картою для управління туристичною галуззю регіону в контексті загального соціально-економічного прогресу та екологічного благополуччя. Крім того, у пріоритеті необхідно зробити світові туристичні дестинації стійкими у довгостроковій перспективі.

Рейтинг територій як туристичних дестинацій базується на аналізі привабливості туристичної популярності, враховуючи зміни іміджу міста. Ми знаємо, що туристична привабливість міста містить такі складові, як розвинуту інфраструктуру, безпечність та комфорт перебування для туристів під час відвідування міста, сервіс, який отримує турист, традиції та національну культуру. Туристична привабливість з позиції як міста дестинації впливає на підвищення привабливості території для реалізації діяльності комерційного чи некомерційного характеру, щоб задовільнити потреби туристів. Розвиток міста можна назвати стратегічним у тому випадку, коли він торкається найважливіших аспектів функціонування міста: позитивних та негативних.

Актуальним є те, що на сучасному етапі розвитку міст як туристичних дестинацій, є і надання безпеки для туристів. У сфері захисту туристів та їх безпеки, чинне законодавство має відповідати нормативно-правовим актам щодо усунення злочинності та насильства.

База туристичної привабливості туристичної дестинації складається з наявних і потенційних туристичних об'єктів, які можуть бути від місцевого до міжнародного значення. Екологічними характеристиками туристичної дестинації є здорове довкілля, цікаві

орієнтири та якісна просторова організація туристичних місць та їх околиць.

Туристична дестинація, має такі риси як: доступність, зручність, послуги, цінність міста як туристичної дестинації.

Інтегроване управління туристичною дестинацією спрямоване вирішити такі завдання як: забезпечити якісні туристичні послуги, які виробляються; зберегти вже наявний туристичний потенціал; організувати економічні зв'язки між підприємствами, задіяні у процес туристичної діяльності; забезпечити необхідними умовами для організації обслуговування туристів;

Гасло Всесвітньої Туристичної Організації «Де розвивається туризм, там відступає бідність» є дуже актуальним для будь-якої з країн. Потрібно реконструювати і розширювати мережі туристичних об'єктів і послуг.

Отже, можна зазначити, що креативне управління, прогнозування, врахування зовнішніх факторів і робота з внутрішніми факторами, що впливають на еволюцію дестинації, постійний моніторинг маркетингового середовища, активні дії менеджерів дестинації, спрямовані на сталий розвиток території як туристичної дестинації. Дотримання основних і специфічних принципів управління сприятиме ефективному та обґрунтованому розвитку туристичної дестинації як інноваційного успішного проєкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всесвітня туристська організація (UNWTO).
URL: <http://www2.unwto.org/>.

2. Гук Н. А. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток держави. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/guk5.htm
3. Головчан А. І. Теоретико-методичні підходи до оптимізації розвитку туризму в DESTИНАЦІЯХ. *Вісник ДІТБ*. 2011. № 15. С. 139-145.
4. Ісаєнко В.М. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь). URL: https://tourlib.net/books_ukr/isayenko.htm

Богдан КОЗІК, студент,
Юлія КОЛОДИЧ, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

Туризм – це галузь економіки, яка постійно удосконалюється та поповнюється новими інструментами задля задоволення суспільних благ. Щороку держава отримує нові виклики, серед яких й необхідність соціалізації різних груп населення, які мають фізичні, психологічні, міжкультурні, мовні або релігійні перепони, що заважають їм на рівні з іншими отримувати стандартизовані послуги. Інструментом вирішення зазначеної проблематики є «безбар'єрний туризм».

Ключові слова: туризм, доступні туристичні послуги, безбар'єрний туризм.

Tourism is a sector of the economy that is constantly improving and adding new tools to meet public needs. Every year, the state faces new

challenges, including the need to socialise different groups of people who have physical, psychological, intercultural, linguistic or religious barriers that prevent them from receiving standardised services on an equal footing with others. Barrier-free tourism is a tool for addressing these issues.

Keywords: tourism, accessible tourism services, barrier-free tourism.

Всесвітня туристична організація ООН виокремлює безбар'єрний туризм, як доступний туризм (англ. accessible tourism) і визначає його пріоритетним, розробляє рекомендації щодо реалізації проектів у створенні відповідної інфраструктури. В Україні, зважаючи на особливості української мови, виникла певна колізія, адже в суспільстві фразу «доступний туризм» сприймають як туризм, що доступний в ціновому еквіваленті, а не в фактичному. Тому більш коректним буде використовувати назву саме «безбар'єрний туризм».

Під «безбар'єрним туризмом» слід розуміти комплекс заходів, які роблять різні види туризму універсальними та доступними для всіх туристів із врахуванням потреб кожної з категорій.

До безбар'єрного туризму можна віднести туризм для осіб з інвалідністю, туризм для людей похилого віку, туризм для вагітних, інклюзивний туризм тощо. Кожен із цих видів туризму потребує державної або державно-приватної підтримки.

В Україні, на жаль, безбар'єрний туризм не має широкої державної підтримки й виявляється в локальних ініціативах небайдужого населення. З урахуванням світового досвіду розвитку «туризму для всіх» та аналізу статистики щодо кількості осіб з

інвалідністю та соціально незахищених осіб визначено перспективність розвитку ринку інклюзивного туризму, що особливо важливо, враховуючи його соціальне значення. Отже, доцільно провести аналіз перспектив створення ефективної системи державного управління розвитком інклюзивного туризму.

Аналіз наукових доробок за даною тематикою показав, що важливою є:

- актуальність тематики, адже питання побудови ефективної системи державного управління інклюзивним туризмом досі не завершено;

- не має комплексного підходу щодо забезпечення ефективної державної політики при формуванні умов розвитку безбар'єрного туризму та створення безбар'єрного середовища туристських дестинацій;

- не має організаційного механізму реалізації концепції із визначенням практичних аспектів її реалізації у відповідності до світових норм та стандартів.

В умовах обмеження державного фінансування галузі туризму розвиток безбар'єрного туризму не може мати високу ефективність, що пов'язано в першу чергу із соціальним спрямуванням даного напрямку. Важливим є формування стратегії підготовки фахівців для галузі туризму, які б мали навички та компетенції для роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг. К.: Знання, 2008. 661 с.

2. Мальська М. П., Худо В. В., Занько Ю. С. Організація туристичного обслуговування. К.: Знання, 2011. 336 с.

Марія ШУВАРТ, студентка,
Вікторія ПРИТУЛА, студентка,
Ірина СТРУЖ, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ГРУП РИЗИКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Туризм – це один із шляхів виховання взаєморозуміння і поваги між народами. За даними ООН, щорічно понад один мільярд людей здійснюють подорожі в інші країни. Зростання чисельності інвалідів підвищує необхідність у розробленні адаптивних туристських послуг для осіб з особливими потребами.

Ключові слова: туризм, інклюзивний туризм, суспільство, оздоровлення, адаптивні послуги, самооцінка, соціальна активність, екологічний туризм, парки, інфраструктура, соціальна інтеграція, взаємодія, Міжнародна конвенція ООН.

Tourism is one of the ways of fostering mutual understanding and respect between peoples. According to the UN, more than one billion people travel to other countries every year. The increase in the number of disabled people increases the need to develop adaptive tourism services for people with special needs.

Keywords: tourism, inclusive tourism, society, recovery, adaptive services, self-esteem, social activity, ecological tourism, parks, infrastructure, social integration, interaction, UN International Convention.

Туризм для осіб із інвалідністю – поняття досить широке, що поєднує в собі різні види туризму. Інклюзивний туризм повинен включати безбар'єрні напрямки: інфраструктури та споруди; транспорт: повітряний, сухопутній і на морі, який підходить для всіх користувачів; високу якість послуг, досягнуту навченим персоналом; розваги, виставки, атракціони; інтернет ресурси.

24 вересня 2008 р. Україна ратифікувала Міжнародну конвенцію ООН про права інвалідів [1]. Тоді 16 грудня 2009 р. Президент України підписав Указ № 678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» [3]. Туризм для людей з інвалідністю, несе величезний потенціал завдяки тому, що він вигідний усім. Діти / підлітки /дорослі, які є потенційними туристами, отримують необхідні враження та емоції, туристичні підприємства – прибуток, інвестори – відповідний імідж. Суспільство отримає нових, повноцінних, активних членів, що принесе стабільність у суспільстві та у державі.

Екологічний туризм використовують з метою реабілітації, відновлення, покращення психологічного самопочуття. Він допомагає людям перестати фіксуватися на своїх соматичних відчуттях і, залучаючись до ритму розпорядку, вийти з важкої стресової ситуації, пов'язаної з травмами і наслідками лікування та сприяє підвищенню самооцінки [2]. Окрім збільшення рухової

активності, він може значною мірою покращити життєвий простір людини з інвалідністю. На даний момент в Україні мало розроблено маршрутів, які адаптовані для людей на кріслах колісних чи незрячих.

Прикладами таких маршрутів інклюзивного туризму є: Дендрологічний парк «Олександрія» (м. Біла Церква); «Карпати для всіх»; «Лисогірський форт без бар'єрів» (м. Київ); Кропивницький дендропарк; Національний дендрологічний парк «Софіївка» (м. Умань).

Основні реабілітаційні функції туризму полягають у: відновленні сил; активному пізнанні явищ природи, традицій; встановленні нових соціальних контактів, дружніх і ділових зв'язків; психологічно забезпечує зміну середовища, звичного способу життя; активній формі відпочинку, що сприяє фізичному оздоровленню і психологічному розслабленню.

Отже, інклюзивний туризм може стати: потужним засобом реабілітації можливістю оздоровлення; спілкуванням з людьми; ліквідацією наявних психологічних бар'єрів; отриманням психологічного задоволення від занять руховою активністю і працею та відчувати себе активним, потрібним, відчути жагу до життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Науменко Л. Ю., Лепський В. В., Макаренко С. В., Борисова І. С., Семененко О. В. Інклюзивний туризм як вид реабілітації:

сучасні потреби інвалідів. *Український вісник медико-соціальної експертизи*. 2015. № 2. С. 23-26

3. Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю: Указ Президента від 03.12.2015 № 678/2015. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6782015-19605>

Вероніка ПАВЛИК, студентка,
Львівський національний університет ім. Івана Франка,
Олеся МЕЛЬНИК, викладачка,
ВСП «Технологічний фаховий коледж»
Національного університету «Львівська політехніка»,
Україна

РОЗВИТОК СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Проаналізовано напрямки і перспективи розвитку туризму в Україні у воєнний та поствоєнний періоди. Обґрунтовані заходи державної політики для забезпечення безпекового туризму.

Ключові слова: туризм, війна, розвиток, стратегія.

The directions and and prospects for the development of tourism in Ukraine during the war and post-war periods are analyzed. The measures of state policy to ensure security tourism are substantiated.

Keywords: tourism, war, development, strategy.

Російсько-українська війна, що триває з 2014 р., має серйозний вплив на сферу туризму в Україні, особливо в тих регіонах, які

зазнають безпосередніх наслідків конфлікту. Напад сусідньої країни-агресора призвів до серйозного економічного та соціального занепаду в районах, що потерпають від бойових дій. Знищення інфраструктури, велика кількість внутрішньо переміщених осіб, загроза безпеці у цих регіонах призвели до занепаду туризму.

Проте, навіть у цьому контексті наявні можливості для обмеженого розвитку туризму, які можуть стати частиною широкої стратегії відновлення економіки та соціального благополуччя.

Насамперед, важливим аспектом є створення безпечних умов для туристів. Вони мають бути ознайомлені з актуальною інформацією про ситуацію в тому чи іншому регіоні. Також уряду необхідно докласти зусиль щодо просування того чи іншого відносно безпечного туристичного напрямку, адже це може позитивно вплинути на інтерес до нього. Регулярні звіти про стан справ та заходи щодо поліпшення ситуації можуть створити довіру до Уряду та допомогти привернути туристів.

Потрібен розвиток альтернативних туристичних маршрутів. Це стосується моніторингу змін у безпековій ситуації для розробки маршрутів в безпечних районах країни, де військових дій немає, і надання можливостей туристам ознайомитися з культурою, історією та природою України. Важливим також є інвестування у туристичну інфраструктуру в регіонах, які залишаються безпечними для відвідування. Це стосується насамперед покращення інфраструктури готелів, ресторанів та інших туристичних послуг.

Крім того, для підтримки туризму та популяризації культурних та історичних цінностей України є необхідним розвиток віртуальних турів і онлайн-платформ.

Важливу роль в теперішній ситуації відіграє співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами для підтримки розвитку туризму в умовах воєнного стану. Таке партнерство є корисним для відновлення інфраструктури та економічної стабільності в постраждалих регіонах.

Завдання розвитку туризму в умовах воєнного конфлікту в Україні надзвичайно важке і вимагає обережності та ретельного планування. Ці стратегії мають сприяти поступовому відновленню туризму в Україні під час сучасної російсько-української війни з фокусом на безпеці та сталому розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державне Агентство з розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/news-and-announcements>
2. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, сягає \$151,2 млрд – оцінка станом на 1 вересня 2023 року. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/>
3. Нова сторінка. Як війна змінить мандрівки Україною після перемоги над ворогом. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/novaya-stranitsa-voyna-izmenit-puteshestviya-1649942226.html>.
4. Плотнікова М. Ф., Якобчук В. П., Ходаківський Є. І., Якобчук В. П. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. *Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн.* 2022. № 3. С. 102-112.

5. Тараненко Г. Г. Розвиток туризму в сучасних умовах: реалії та перспективи. URL:

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9902>

Ольга ШИМАНСЬКА, студентка,
Марія ВАСИЛИШИН, викладачка,
ВСП Львівський фаховий коледж харчової та переробної
промисловості Національного університету харчових технологій,
Україна

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІСЛЯ ВІЙНИ

Післявоєнний період вимагає певних зусиль для відновлення та розвитку безбар'єрного простору. Не зважаючи на те, що війна продовжується, вже зараз є необхідність планувати відновлення країни. Зрозуміло, що різні регіони матимуть різні потреби для відбудови. Світове партнерство підтримки на розвиток безбар'єрного простору в післявоєнний період – це ініціатива, спрямована на сприяння відновленню та розвитку нашої України, яка переживає війну.

Ключові слова: післявоєнний період, світове партнерство, відновлення після війни, безбар'єрний простір, інфраструктура, туризм.

The postwar period requires certain efforts to restore and develop a barrier-free space. Despite the fact that the war is still ongoing, there is already a need to plan for the country's recovery. It is clear that different

regions will have different reconstruction needs. The Global Partnership for the Development of Barrier-Free Space in the Post-War Period is an initiative aimed at promoting the recovery and development of our war-torn Ukraine.

Keywords: post-war period, global partnership, post-war recovery, barrier-free space, infrastructure, tourism.

Від початку вторгнення росії в Україну у лютому 2022 р. Група Світового банку працює з міжнародними партнерами над мобілізацією коштів, які швидко надходять до бюджету та допомагають Уряду України підтримувати надання ключових державних послуг для українського народу. Станом на 1 листопада 2023 р. Світовий банк мобілізував понад 37,5 млрд. дол. США екстреного фінансування, зокрема й у зобов'язаннях та гарантіях донорів, щоб допомогти пом'якшити масштабні людські та економічні наслідки війни.

Російське повномасштабне вторгнення в Україну вплинуло практично на всі сектори глобальної економіки. Постраждала, в тому числі, і туристична галузь. Збільшення цін на нафту та пальне, ускладнена логістика та руйнування традиційних туристичних маршрутів – це лише частина ризиків, які постали перед світовим туризмом у зв'язку з повномасштабною війною.

Доцільно наголосити, що індустрія туризму продовжує функціонувати навіть під час війни. Державне агентство розвитку туризму (ДАРТ) оприлюднило інформацію про дозволи та обмеження, що діють під час воєнного стану в центральних і

західних областях України. Чим довше затягнеться війна в Україні, тим більше страждатиме Європа.

Варто зауважити, що впровадження інноваційних процесів в індустрії туризму потребує постійного менеджменту з самого початку. Інфраструктура індустрії туризму є сферою діяльності, в якій через свої особливості такі процеси є вкрай необхідними. Перспективи розвитку туризму в Україні після війни включають наступне:

- збільшити частку туристів можна завдяки досвіду країн, які пережили війну, оскільки у багатьох туристів виникає великий інтерес до місць, які стали пам'ятними маршрутами та повоєнними символічними місцями. Освітній туризм може бути актуальним для того, щоб «побувати і побачити на власні очі» лихоліття, які відбувалися в Маріуполі, Бучі, Ірпені, Харкові та інших містах і селах після війни;

- вшанування певних місць в Україні, таких як Чорнобаївка, Зміїний острів тощо, що можуть бути унікальними символами слави;

- наповнення фондів для відновлення України та створення конкретних програм і стратегій відновлення.

Щоб відновити позиції України на післявоєнному міжнародному ринку туристичних послуг, туристичні підприємства повинні знайти нові способи реклами та продажу своїх продуктів і послуг.

На шляху повоєнного відновлення сфери туризму в Україні доцільно також врахувати досвід інших країн, які теж були у кризових ситуаціях, економіка яких, і сфера туризму зокрема, була

зруйнована через війну, і тепер успішно розвивається, насамперед у сфері туризму.

Отож, післявоєнний період завжди є складним і вимагає спільних зусиль і партнерства з боку міжнародного співтовариства для створення безбар'єрного простору, де люди могли б розвиватися, проживати та спілкуватися в мирі та злагоді. Світове партнерство підтримки грає важливу роль у цьому процесі. Воно передбачає спільні зусилля націй та організацій для забезпечення розвитку та захисту прав людини в цих регіонах і може сприяти зміцненню світового миру та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні . URL: https://tourlib.net/statti_ukr/moca.htm
2. Підтримка України під час війни. Where We Work / Україна. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/peace>
3. Принципи зеленої післявоєнної відбудови України Екодії. URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html>

Anna MOSKALENKO, student,
University of Waterloo,
Canada

Oksana SENIURA, lecturer,
National Forestry University of Ukraine,
Ukraine

PECULIARITIES OF TOURISM RECOVERY IN UKRAINE AFTER THE WAR

The russian-Ukrainian war caused significant damage to the Ukrainian tourism industry. Many tourist facilities, such as hotels, restaurants, and museums, were damaged or destroyed as a result of the war. However, despite these difficulties, Ukrainian tour operators and government officials are optimistic about the recovery of tourism in Ukraine after the war.

Keywords: war, tourism, negotiation, development.

The russian-Ukrainian war has caused enormous damage to Ukraine's tourism industry. According to the State Service for Tourism and Resorts, in 2022 the number of foreign tourists in Ukraine fell by about half compared to 2021.

However, after Ukraine's victory over russia, tourism has every chance of recovering. Ukraine has unique natural and historical attractions that attract tourists from all over the world.

After Ukraine's victory over Russia, the tourism industry will have every opportunity to recover. The Ukrainian government is already developing programs to support tourism, including:

- Restoration of infrastructure damaged by the war.
- Conducting marketing campaigns to promote Ukraine as a tourist destination.
- Creating new tourism products and services.

After the war, the tourist flow to Ukraine is likely to be focused on several main areas:

- Natural attractions. Ukraine has unique natural landscapes, such as the Carpathian Mountains, the Carpathians, the Sea of Azov, and the Black Sea.
- History and culture. Ukraine has a rich historical and cultural heritage, which is reflected in its architecture, museums, and festivals.
- Solidarity tourism. Some tourists may be interested in visiting Ukraine as a sign of solidarity with the Ukrainian nation.

Restoring tourism to Ukraine after the war will be a challenge. However, thanks to its unique natural and historical attractions, as well as government support, Ukraine has every chance of becoming a popular tourist destination.

According to experts, it may take several years for tourism in Ukraine to recover. However, despite this, there is every reason to believe that the industry has great prospects for development.

Ukraine has a unique tourism potential that can be successfully realized after the war is won.

Ольга ГАШІЙ, студентка,
Вадим КОРИНЕНКО, викладач,
ВСП «Київський транспортно-економічний фаховий коледж»,
Україна

РОЛЬ МЕМОРІАЛІВ ВІЙНИ У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ПОСТКОНФЛІКТНИХ МІСТ УКРАЇНИ

У роботі розглянуто шляхи розвитку туризму у постконфліктних містах. Розкрито міжнародний досвід та найкращі практики відновлення міст. Визначено проблеми та перспективи розвитку міського туризму у національному контексті.

Ключові слова: постконфліктне місто, туризм, меморіал, війна.

The paper discusses ways to develop tourism in post-conflict cities. The international experience and best practices of urban reconstruction are revealed. The problems and prospects for the development of urban tourism in the national context are identified.

Keywords: post-conflict city, tourism, memorial, war.

Актуальність даної теми полягає у необхідності пошуку оптимальних шляхів відновлення і розвитку міст України, що постраждали від повномасштабного вторгнення росії на територію України. Низка міст зазнали масованих ракетних ударів та руйнувань, які нині є частиною їх простору.

Постає справедлива дискусія щодо подальшої ролі цих місць у міському просторі: знести і побудувати нове чи створити меморіал, що нагадуватиме про масштаби і наслідки війни? В цій роботі ми

ставимо за мету спробувати відповісти на це питання, базуючись на міжнародному і національному досвіді і відповідних кейсах. Подальше відновлення потребує пошуку рішень уже сьогодні, в умовах війни, адже питання є складним та потребує значної кількості часу для успішного вирішення. Саме тому, ми прагнемо підтримати існуючу дискусію та висловити свою позицію у цій роботі.

Повномасштабне вторгнення росії на територію України спричинило зміни у різних сферах суспільного життя, зокрема, й у сфері туризму. Сучасні умови змушують фахівців галузі шукати нові шляхи провадити свою діяльність в умовах перманентної небезпеки, значних руйнувань та правил правового режиму воєнного стану. Все це значно обмежує можливості розвитку туризму у містах. Тому, надзвичайно важливо знайти необхідні рішення, щоб перетворити відповідні загрози у сильні сторони повоєнних міських громад.

На нашу думку, справедливою є дискусія щодо подальшої долі зруйнованих об'єктів житла, освіти, медицини, інфраструктури тощо. Пропонуємо розглянути аргументи в контексті двох протилежних позицій: будівництва якісно нового простору та консервації і меморіалізації зруйнованих об'єктів у містах.

Під час аналізу міжнародного досвіду ми розглянули різні суперечливі приклади відновлення міського туризму, зокрема, міста Сараєво – столиці Боснії та Герцеговини. Так, у статті Зейда А. Кассухи, який описав на прикладі двох міст Боснії: Мостар та Сараєво, зазначається наступне: «Міський ландшафт обох міст має багато схожості, риси якого більш-менш підкреслюються від одного місця до іншого. Ми часто знаходимо фасади будівель, на яких все ще видно пошкодження, залишені такими, як вони є, частково

відреставровані або просто забиті діри. Іншим вражаючим елементом є розривність міського ландшафту, контраст між сучасним і старим, між новими або відреставрованими будівлями та пошкодженими або зруйнованими будівлями, які часто стикаються та змішуються. В обох містах відновлено історичний центр, центральний туристичний район, хоча сліди конфлікту все ще залишаються» [1].

Тож, приклади міст Мостар і Сараєво підтверджують позицію, що не потрібно приховувати жахливі наслідки війни – їх повинні бачити. Аналізуючи національний контекст, варто звернути увагу на прекрасні роботи англійського художника графіті Бенксі на зруйнованих українських будівлях. Їх потрібно зберегти, бажано на тому місці, де їх і намалювали, наприклад, на зруйнованому будинку в с. Бородянці, а не звозити все в Київ. На нашу думку, туристам потрібно відчувати цю напругу та страх війни.

Саме зараз українським містам потрібно подбати про створення власного бренду. Акцентувати увагу на їхніх символах та наслідках війни, а не приховувати їх.

Зауважимо, що найпотужніший символ катування цивільного населення російськими військовими – масове поховання в Ізюмі та катівні у м. Буча. Так, це дуже моторошна картина. Але зрештою, якби не В. Симоненко з А. Горською не побачили Биківню, де хлопчаки грають футбол черепом людини, ми б не побачили відомий вірш В. Симоненка «Де зараз ви, кати мого народу?» та неймовірних картин Алли Горської і її палкого супротиву проти радянської влади. На наш погляд, саме такі місця формують нашу свідомість.

На даний час, нам потрібні нові символічні місця, адже війна в Україні вважається однією з найстрашніших після Другої світової війни і охочих відвідати нашу країну та відчутти пережитий досвід українців буде безліч.

Тож, ми розуміємо – варто залишати такі місця для згадки тих страшних подій, але саме місцева громада вирішує, що робити з власними містом і такими місцями. Для багатьох це неприємно та важко бачити зруйновану квартиру – хочеться скоріше залатати і забути цей жах. Проте ми радимо лишати бодай один слід війни, адже це пам'ять. Меморалізація цих подій має присвячуватись не лише іноземним туристам та світу, а й молодому поколінню для формування свідомості, власної ідентичності, аби кожен українець розумів, за що боролись та поклали життя захисники нашої Вітчизни.

Не менш важливим моментом є надання українському туризму емоційної палітри. Тобто створювати імідж нашої країни, де кожен іноземець, почувши слово «Україна», асоціюватиме з якимось місцем, наприклад, Оперний театр у Маріуполі, зруйнована Годинникова вежа, де працював відомий художник Архип Куїнджі.

Отже, на даний час питання розвитку міського туризму є складним та неоднозначним, проте потребує уваги і залучення різних представників суспільства, зокрема, молоді, яка має бути в контексті подій, що формують сьогодення і майбутнє України. Саме тому, потрібно формувати меморіали війни як згадку про те, який наш споконвічний ворог та якою ціною нам обходиться мати самобутню історію, культуру і шанс називатися українцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постконфліктні туристичні ландшафти: між спадщиною конфлікту та гібридизацією туристичної діяльності Спостереження з Боснії та Герцеговини Зейд А. Кассуха . URL: <https://journals.openedition.org/viatourism/3984>

Микола КОЛІСЕЦЬКИЙ, студент,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Туризм в умовах війни та перспективи відновлення туристичної інфраструктури для просування туристичного бренду України в світі.

Ключові слова: сфера туризму, туристичний сектор, туристичні об'єкти.

Tourism during the war and the prospects for restoring tourism infrastructure to promote Ukraine's tourism brand in the world.

Keywords: tourism, tourism sector, tourist attractions.

Військові дії, які відбуваються на сході нашої держави, спустошили сферу туризму, порушили фінансові, енергетичні та продовольчі ринки, спричинили шалену інфляцію по всьому світу. Туризм у центральній, східній та південній Україні повністю припинився. З огляду на такі тенденції, питання відновлення

туризму, зокрема у повоєнний період, є актуальним в умовах сьогодення.

Початок повномасштабного вторгнення змусив українців майже повністю забути про туризм. Замість подорожей поїздки за кордон стали вимушеними. Утім, туристичний сектор української економіки вистояв, а після завершення бойових дій наша країна має всі шанси стати популярним напрямком для подорожей. Наразі в ЗМІ можна зустріти чимало оптимістичних прогнозів щодо туристичної індустрії після перемоги у війні. Передумови для цього дійсно є: ми маємо багато туристичних об'єктів, а світ зараз зацікавлений в Україні.

Війна, що зараз триває в Україні, немає аналогів у сучасній європейській історії, щоб провести коректну аналогію та оцінити можливий вплив на туристичний сектор. Часто наводять приклад з Хорватією, яка після війни зуміла стати дуже популярною локацією. Та не слід забувати, що бойові дії там були не настільки руйнівні як ті, що тривають зараз у нас.

Проте, після закінчення конфлікту та відновлення стабільності, можливий поступовий розвиток туризму. Для цього необхідно провести оцінку безпеки, відновити туристичну інфраструктуру, просувати міста як безпечні для відвідування та розпочати маркетингові кампанії для повернення туристів. Програми майбутнього відновлення, про які зараз говорить Уряд, мають охоплювати туризм. Крім того, важливо вже сьогодні починати перемовини зі світовими готельними мережами й пропонувати їм входити в Україну, розбудовувати стратегії розвитку після війни. Тільки за умови планування заздалегідь ми зможемо дійсно

скористатись моментом, коли інтерес до нас ще буде високим, а бойові дії нарешті завершаться.

Українці з заходу захочуть приїхати на схід і погуляти вулицями Харкова, який будуть відновлювати. Кияни поїдуть до друзів херсонців, всім вже кортить побачити ту легендарну Чернобаївку. Після звільнення від загарбника мелітопольці поїдуть в наші Суми. Стануть популярними релакс-тури, які допомагатимуть відновитися. Безліч людей виснажені морально і фізично. Особливо ті, хто був в центрі подій: військові, лікарі, поліція, мешканці, які опинилися в епіцентрі війни та руйнувань.

Одним із провідних туристичних регіонів на заході України стала Рівненщина. Також Рівненщина славиться своїми народними традиціями та ремеслами, що створює можливості для етнографічного та рухомого туризму. Для подальшого розвитку туризму на Рівненщині необхідно вдосконалювати туристичну інфраструктуру, включаючи готелі, ресторани, транспортні засоби та інші послуги. Також важливо популяризувати регіон на національному та міжнародному рівні як туристичний напрямок, проводити туристичні заходи та фестивалі, щоб залучити більше відвідувачів.

Проте, варто пам'ятати, що розвиток туризму в містах з бойовими діями може залежати від багатьох факторів, таких як політична стабільність, безпека та інтерес туристів до таких місць.

Аліна ЧОБІТ, студентка,
Діана ОЛІЙНИК, студентка,
Оксана СЕНЮРА, викладачка,
Національний лісотехнічний університет України,
Україна

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

У доповіді розглядаються виклики та можливості, які стоять перед сферою туризму в Україні в умовах війни. Аналізуються стратегії розвитку туризму, спрямовані на збереження культурної спадщини та залучення туристів у регіони, що пережили війну.

Ключові слова: туризм, трансформація, війна, культурна спадщина, розвиток, виклики, можливості, стратегія.

The report examines the challenges and opportunities facing the tourism sector in Ukraine in the context of war. It analyzes tourism development strategies aimed at preserving cultural heritage and attracting tourists to the regions that survived the war.

Keywords: tourism, transformation, war, cultural heritage, development, challenges, opportunities, strategy.

Війна в Україні суттєво впливає на розвиток туризму, змінюючи підходи до туристичних маршрутів та безпекові стандарти [1]. Трансформація туристичної галузі стає важливою складовою соціально-економічного відновлення постраждалих регіонів [2]. Туризм в умовах війни вимагає нових підходів та стратегій для

підтримки та розвитку цього сектору в умовах непередбачуваності та нестабільності. Наявність війни впливає на безпеку та інфраструктуру туристичних об'єктів [3].

Туризм є важливим сектором економіки України, який забезпечує значні надходження до бюджету та створює робочі місця. Війна в Україні завдала серйозної шкоди цій галузі, але після перемоги є всі шанси на її відновлення та подальший розвиток.

Для того, щоб туризм в Україні зміг досягти свого повного потенціалу, необхідно розробити та запровадити ефективні стратегії розвитку. Ці стратегії повинні враховувати як поточні реалії, так і перспективи розвитку галузі.

Основні напрямки розвитку туризму в Україні після закінчення війни можуть виступати: відновлення інфраструктури (цей напрямок є пріоритетним, оскільки без відновлення інфраструктури неможливо забезпечити комфортне та безпечне перебування туристів); розвиток нових туристичних маршрутів (Україна має великий потенціал для розвитку туризму, але багато туристичних маршрутів не були достатньо розроблені; просування українського туризму на світовому ринку (необхідно активно просувати український туризм за кордоном, щоб залучити якомога більше туристів).

Конкретні заходи, які можуть бути реалізовані в рамках цих напрямків: відновлення інфраструктури (відновлення доріг, аеропортів, залізничних вокзалів, портів, готелів та інших об'єктів туристичної інфраструктури, пошкоджених внаслідок війни. Розробка нових туристичних об'єктів, таких як музеї, театри, парки розваг тощо); розвиток нових туристичних маршрутів (створення

нових маршрутів, які охоплюють різні регіони України, включаючи ті, які постраждали від війни. Розробка спеціальних маршрутів для різних категорій туристів, таких як сімейні туристи, молодіжні туристи, туристи-активісти тощо); просування українського туризму на світовому ринку (участь у міжнародних туристичних виставках та ярмарках. Розробка маркетингових кампаній для залучення туристів з різних країн).

Впровадження цих стратегій дозволить Україні стати привабливим туристичним напрямком для людей з усього світу.

Додаткові заходи, які можуть сприяти розвитку туризму в Україні: розвиток внутрішнього туризму; інноваційні технології (інтернет та інші технології можуть бути використані для підвищення ефективності туристичної галузі. Наприклад, технології можуть використовуватися для створення нових туристичних продуктів та послуг, а також для підвищення рівня обслуговування туристів); співпраця з іншими країнами (співпраця з іншими країнами може допомогти Україні розвивати свій туристичний потенціал. Наприклад, Україна може співпрацювати з іншими країнами в рамках регіональних туристичних проєктів).

Впровадження цих заходів дозволить Україні стати одним з найпопулярніших туристичних напрямків у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова Н. Туризм в умовах конфлікту: виклики та можливості. *Туристичний журнал*. 25(3). 2019. С. 45-52.
2. Петренко О. Роль туризму у відновленні економіки в умовах війни. *Економічні науки*. 15(2). 2020. С. 78-85.

3. Сидоренко В. Туризм та безпека: аналіз сучасних викликів.
Журнал соціальних наук. 10(1). 2018. С. 112-120.

Богдана БОНДАР, студентка,
Анна ВАЩУК, студентка,
Катерина ШЕВЧУК, викладачка,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій,
Україна

ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ

Розглянуто вплив війни, що відбувається з 2022 р. до сьогоднішнього дня, на розвиток сфери туризму та поглиблення спаду туристичних потоків в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію нашої держави, а також питання про відновлення туристичного бізнесу під час війни та після її завершення.

Ключові слова: туристичний бізнес, післявоєнне відновлення.

The article examines the impact of the war, observed from 2022 to the present day, on the development of tourism and the deepening of the decline in tourist flows in Ukraine due to the full-scale invasion of russian troops on the territory of our state, as well as the issue of restoring the tourist business during the war and after its completion. The purpose of the article: to develop recommendations aimed at restoring the tourism industry, which suffered as a result of military operations in Ukraine. Research results: tourism in Ukraine is very limited and dependent on stability in the country.

Keywords: tourism business, post-war recovery.

Після початку повномасштабного вторгнення туризм в Україні майже занепав. Багато місць, які були цікавими для туристів, зазнали руйнації, громадяни виїхали за кордон вимушено, а не з метою подорожі. Але попри складний час, туристичний сектор має шанс працювати як раніше, Україна може стати цікавим та популярним напрямком для подорожей.

Перший тиждень повномасштабного вторгнення мав би повністю зупинити цю індустрію, але фахівці почали активно співпрацювати та допомагати один одному. Переговори з іноземними партнерами про пільгові умови розміщення дали змогу допомогти тисячам туристам, які застрягли за кордоном. Всередині країни теж були завдання: евакуювати людей із зони бойових дій. Багато туристів, які в той час опинились на сході країни, і самі працівники були змушені терміново виїжджати звідти.

Після того, як люди перебували у відносній безпеці постало питання, як можливо відновити діяльність. Війна стала реальністю, і економіка країни не має занепадати навіть за таких умов.

Подорожі в часі війни не припинились. Державне агентство розвитку туризму повідомило про наявність безліч обмежень (відвідування окупованих територій, відвідування лісу та прикордонних зон) та громадяни продовжують мандрувати і досліджувати країну за безпечними напрямками [1].

Відновився і виїзний туризм. Жінки з дітьми купують туристичні послуги в українських туроператорів, доїжджаючи до місця призначення самостійно. Український бізнес

розвивається також у Молдові та Казахстані, а зовсім нещодавно розпочалась робота в Естонії та Латвії. Це свідчить про те, що український бізнес у ЄС можливий, але шлях до цього не буде простим [1].

Відновлення туристичної індустрії можливе по завершенні війни. В Україні чимало туристичних атракцій і світ цікаво відкривати нові туристичні об'єкти. Але варто усвідомити, що це все залежить від того, як швидко відновиться інфраструктура та рівень життя в країні.

Варто зазначити, що важливою буде співпраця з маркетинговими компаніями на зовнішніх ринках для того, щоб світ зрозумів, що Україна – це не місце бойових дій, а безпечна для подорожей країна. Вона повинна відновити туристичний попит, адже до війни налічувалось близько 3700 туристичних агенцій, а на даний час працює лише 800, і більшість надають свої послуги онлайн [2].

Важливо, вже сьогодні, проводити переговори із світовими готельними мережами, пропонуючи ринок України, створювати стратегії післявоєнного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Вплив російсько-української війни на туризм в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому. URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6403/132>
55-1

2. Грищенко С. І. Туристична індустрія України: аналіз тенденцій та чинників розвитку в координатах повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. №52. 2023.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Іван КОСТЮК – директор ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка», к. т. н, доцент;

Мар'ян ПІДВАЛЬНИЙ – заступник директора з навчальної роботи, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Наталія БОЙКО – заступник директора з навчально-виховної роботи, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Оксана СЕНЮРА – доцент кафедри філософії, соціології та культурології, Національний лісотехнічний університет України, к. с. н., доцент;

Надія КРЕДЕНЕЦЬ – вчителька IT STEP School м. Львів, к. пед. н.;

Леся ВИШНЯНЧИН – викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Тетяна БАБИН – методист, викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Галина ПЕТРИШИН – завідувач економічним відділенням, «старший викладач» циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Марія ПАВЛІВ – завідувач юридичним відділенням, «старший викладач» циклової комісії правознавства, ВСП «Технологічний

фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Уляна СВЕНТОЗІЛЬСЬКА – викладач циклової комісії економіки, підприємництва та туризму, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»;

Христина ІВАНЕЦЬ – викладач циклової комісії правознавства, ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка».

Наукове видання

КОСТЮК Іван Васильович та ін.

Збірник тез доповідей за матеріалами

III Міжнародної студентської науково-практичної конференції

**«Особливості трансформації сфери туризму в Україні
в умовах війни»**

Видається у авторській редакції